

Kvinnor utsatta för våld i nära relationer: stöd- verktyg för ett gott professionellt arbete

En litteraturstudie

Emma Englund, Rakel Hautaviita & Sara Södergård

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	20446, 20165 & 20423
Författare:	Emma Englund, Rakel Hautaviita & Sara Södergård
Arbetets namn:	Kvinnor utsatta för våld i nära relationer: stödverktyg för ett gott professionellt arbete – En litteraturstudie
Handledare (Arcada):	Arla Cederberg
Uppdragsgivare:	Raseborg stad
<p>Sammandrag: Våld i nära relationer riktat mot kvinnor är ett aktuellt samhällsproblem. Att bli utsatt för våld i nära relationer påverkar den utsatta kvinnans välbefinnande och hälsa negativt. Den våldsutsatta kvinnan är ofta i behov av professionellt stöd, därmed är det centralt att det professionella arbetet utgörs av ett gott professionellt bemötande. Examensarbetet är ett beställningsarbete av Raseborg stads familjecenter. Syftet med examensarbetet är att belysa hur den professionella inom social- och hälsovården i sitt arbete kan stöda kvinnor utsatta för våld i nära relationer. För att nå syftet är den valda frågeställningen för arbetet: Vilka stödverktyg är centrala i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor inom social- och hälsovården? Den valda frågeställningen besvaras med en allmän litteraturstudie. Det insamlade materialet utgörs av nio vetenskapliga artiklar som är av både kvalitativt och kvantitativt slag. Materialet analyseras med hjälp av en innehållsanalys. Resultatet av studien utgör tre huvudteman. Det första temat handlar om professionellas kompetens för att arbeta med kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Här framkommer vikten av att ha kunskap om vad våld innebär och att förstå dynamiken bakom det samt att känna igen tecken på våld och veta hur den professionella kan ta våldet till tals. Hit hör även vikten av att ha kunskap gällande att ställa frågor om våld på ett professionellt sätt samt att ha kunskap om tillgängliga tjänster. Betydelsefulla förhållnings-sätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor utgör det andra temat. Professionellt bemötande av den våldsutsatta, att bygga upp en relation med den våldsutsatta, brukarcentrerat arbete samt professionella attityder vid bemötandet av den våldsutsatta är centralt. Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor utgör resultatets tredje och sista tema. Att göra den utsatta medveten om sina möjligheter och sin livssituation samt skapa en trygg miljö vid bemötandet är viktigt. Dessutom är det centralt att stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel samt att det finns verktyg för den professionella vid förändringsarbetet. Resultatet av studien kan fungera som stödverktyg i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor.</p>	
Nyckelord:	Våld i nära relationer, våldsutsatta kvinnor, stödverktyg, bemötande, professionella, social- och hälsovård, Raseborg stad
Sidantal:	102
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	20.5.2019

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	20446, 20165 & 20423
Author:	Emma Englund, Rakel Hautaviita & Sara Södergård
Title:	Women Exposed to Intimate Partner Violence: Support Tools for Professionals – a Literature Study
Supervisor (Arcada):	Arla Cederberg
Commissioned by:	Raseborg city
Abstract:	
<p>Intimate partner violence against women is a current social problem in society. Violence has a negative impact on the victim and the abused woman is often in need of professional help. A good personal treatment in the professional context is of great importance for the victim. This study is commissioned by the Raseborg city family center. The purpose of this study is to shed light on how professionals within social- and healthcare can support women exposed to intimate partner violence. The study asks the following research question: Which support tools are of central value within social- and healthcare, when working with women exposed to intimate partner violence? The research question is answered with a literature study. The material consists of nine scientific articles, that use both qualitative and quantitative research methods. The material has been analyzed using content analysis. The result of the study consists of three main themes. The first theme focuses on the importance of professional competence when working with women exposed to intimate partner violence. This includes knowledge about violence and its dynamics, as well as the ability to identify indicators of violence, and the understanding of how to bring up the issue in a professional context. The professional's awareness of available support services, and their ability to ask about violence in a professional manner, are also important. The second theme covers meaningful approaches in the personal treatment of abused women. This relates to the importance of building a trustful relationship, adopting an individually tailored approach, and displaying a professional attitude when interacting with the abused women. The third and last theme consists of ways for the professional to support the abused women. There are numbers of significant factors to focus on. It is important to equip the professional with adequate tools and knowledge needed to make the abused woman aware of her situation, as well as create a safe environment. Other important factors include having tangible tools and resources available for the professional when working with the victim. The results of this study can function as support tools for the professional when working with women exposed to intimate partner violence.</p>	
Keywords:	Intimate partner violence, abused women, support tools, personal treatment, professionals, social- and healthcare, Raseborg city
Number of pages:	102
Language:	Swedish
Date of acceptance:	20.5.2019

INNEHÅLL

1	Inledning	7
1.1	Val av temaområde	9
1.2	Syfte och frågeställning	10
1.3	Avgränsningar	10
1.4	Arbetslivsrelevans	11
2	Bakgrund	11
2.1	Våld i nära relationer	12
2.2	Utmaningar i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor	28
2.3	Sammanfattning av bakgrund	33
3	Teoretisk referensram	33
3.1	Faktorer som ingår i ett gott bemötande av våldsutsatta kvinnor	34
3.2	Relationsarbete i arbetet med våldsutsatta kvinnor	38
3.3	Empowermentcentrerat arbetssätt med våldsutsatta kvinnor	42
3.4	Delaktighetsfrämjande arbetssätt med våldsutsatta kvinnor	45
4	Metod	48
4.1	Val av metod	48
4.2	Insamling av material	50
4.3	Analysmetod och dess tillvägagångssätt	54
4.4	Etiska aspekter	55
5	Resultat	56
5.1	Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer	57
5.2	Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor	61
5.3	Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor	66
6	Analys av resultat	72
6.1	Professionellas kompetens om våld i nära relationer	72
6.2	Förhållningssätt som stöder den våldsutsatta vid bemötandet	74
6.3	Stödkällor i arbetet med våldsutsatta	77
6.4	Sammanfattning av analys	80
7	Diskussion	81
7.1	Resultatdiskussion	81
7.2	Metoddiskussion	83
7.3	Konklusion och förslag på vidare forskning	85

Källor	87
Bilagor	92

Figurer

Figur 1. Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer.....	58
Figur 2. Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor	62
Figur 3. Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor	67

1 INLEDNING

Våld i nära relationer och våld mot kvinnor är aktuella ämnen som i dag diskuteras i en bred utsträckning. Genom att samhället vågar prata om och lyfta fram familjevåld finns det även potential till att stärka det professionella stödet för våldsutsatta kvinnor, så att de får den hjälp de är i behov av.

Enligt World Health Organization (WHO 2017) är FN:s definition av våld mot kvinnor följande: ”någon form av könsbaserat våld som resulterar i, eller är troligt att resultera i, fysisk, sexuell, eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, inkluderat hot av sådana slag, tvång eller slumpmässigt frihetsberövande, oavsett om det sker offentligt eller i privatlivet.” (WHO 2017, egen översättning)

Ifall våldet sker i privatlivet, anses det som våld i nära relationer vilket kan definieras som våld mellan familjemedlemmar eller närstående. Våldet sker ofta i hemmet och kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt eller ekonomiskt våld. (Institutet för hälsa och välfärd 2016) Enligt WHO (2017) är våld i nära relationer, riktat mot kvinnor, ett omfattande folkhälsoproblem och en kränkning mot kvinnors mänskliga rättigheter. Det kan konstateras i och med att en av tre kvinnor i världen har utsatts för fysiskt och/eller sexuellt våld antingen i ett parförhållande eller utanför. Enligt WHO (2017) sker de flesta av våldfallen dock inom parrelationer och inom familjen. Cirka 30 procent av kvinnor världen över, som varit i ett förhållande har rapporterat att de har upplevt någon form av fysiskt och/eller sexuellt våld av deras partner under sin livstid. (WHO 2017)

År 2015 uppmättes antalet offer för våld i nära relationer som kom till myndigheternas vetskap i Finland till 8800. Detta var en ökning med 6,7 procent jämfört med 2014. Av dessa offer var 67,9 procent kvinnor. (Statistikcentralen 2016) Följande år, 2016, skedde en marginell minskning på 0,4 procent jämfört med året innan (Statistikcentralen 2017). År 2017 minskade antalet offer för våld i nära relationer med 5,4 procent vilket resulterar i 8300 offer (Statistikcentralen 2018). Samma år som senaste procentantalet minskade tillsattes en ny kommission vars syfte är att arbeta mot våld i nära relationer. Det görs i korrelation med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning

av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, även kallad Istanbulkonventionen. (Social- och hälsovårdsministeriet u.å.)

Våld i nära relationer har en negativ påverkan på den våldsutsatta som individ och på hela samhället. Faktum är att våld i nära relationer har förödmjukande karaktär på individens mänskliga rättigheter och medför även ett hot mot faktorer som jämställdhet, hälsa, livskvalitet och säkerhet. Enligt Social- och hälsovårdsministeriet (2008 s. 12–14) har våld i nära relationer en inverkan på individen, familjen och samhället på en ekonomisk nivå. Det framkommer nämligen att en övergripande nationell beräknad kostnad för våld i nära relationer är 91 miljoner euro. På kommunnivå uppgick kostnaderna för våld i nära relationer enligt en undersökning som gjordes i Tavastehus år 2001, i Finland, till 1,2 miljoner euro per år. Kostnaderna tilldelades främst socialväsendet men även vårdkostnader och rättsliga kostnader framkom. Härmed kan konstateras att det förebyggande arbetet är av stor vikt, i och med dessa stora samhällsliga kostnader som våld i nära relationer för med sig. (Social- och hälsovårdsministeriet 2008 s. 12–14) Trots detta bör nämnas att den psykiska skada som våld i nära relationer har på den våldsutsatta och konsekvenserna av våldet hos kvinnan inte går att mäta i ovanstående kostnadsberäkningar.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd (2016) är det kommunernas uppgift att arbeta förebyggande för våld i nära relationer och att ordna service för våldsutsatta. Förebyggande av våld ska ingå som ett separat verksamhetsprogram i kommunernas välfärdsstrategier och säkerhetsplaner, enligt Institutet för hälsa och välfärd (2016). Det förebyggande arbetet består även av att identifiera våldet och att kartlägga dess struktur (Institutet för hälsa och välfärd 2016). Ifall en individ blir utsatt för närstående- och familjevåld har man, enligt paragraf 11 i kapitel 3 i Socialvårdslagen (30.12.2014/1301) rätt till stöd. Det är då kommunens ansvar att ordna socialservice för den utsatta (Socialvårdslagen 30.12.2014/1301 kap. 3 §11).

Trots att det är kommunernas uppgift att förebygga våld i nära relationer och ordna lämplig service för våldsutsatta, framkommer det i tidigare forskning att det råder vissa utmaningar i det professionella arbetet med våld i nära relationer i Norden. Husso et al. (2012) och Jakobsson et al. (2012) menar att det finns en viss osäkerhet bland de pro-

professionella samt en del okunskap om ämnet våld i nära relationer, som försvårar arbetet. Det handlar bl.a. om osäkerhet hos professionella kring vems ansvar det är att ta upp ämnet våld i professionella sammanhang. Det här tyder på att det finns behov av ytterligare kunskap om ämnet hos professionella inom social- och hälsovården. Det bör dock förtydligas att problematiken inte gäller alla professionella inom social- och hälsovården men att det är ett befintligt problem.

I det här examensarbetet vill vi belysa hur den professionella inom social- och hälsovården i sitt arbete kan stöda kvinnor som är utsatta för våld i nära relationer. För att få en variation i texten och för att undvika upprepning används flera olika benämningar såsom familjevåld och våld i nära relationer, även enbart termen våld förekommer och syftar då till våld i nära relationer. För kvinnor utsatta för våld i nära relationer används även benämningarna våldsutsatta, brukare och målgruppen. Med professionella menar vi personal inom social- och hälsovården som möter målgruppen.

1.1 Val av temaområde

Temat våld i nära relationer har under en lång tid funnits i vårt intresseområde. Vi har länge velat fördjupa vårt kunnande då det kommer till att stöda och hjälpa kvinnor i utsatta livssituationer. Hur en professionell inom social- och hälsovården kan stöda en våldsutsatt kan variera beroende på vilken profession man har. De professionella i detta arbete ses som personer som i sitt vardagliga arbete möter de våldsutsatta och aktivt kan arbeta för att hjälpa brukaren. Förutom att våld i nära relationer är ett aktuellt tema i dagens läge är det även något som vi kan tänka oss arbeta med i framtiden. Då möjligheten till att skriva om våld i nära relationer uppkom inom ramen för beställningsarbetet av Raseborgs stads familjecenter, kändes det som ett självklart val.

Kekkonen et al. (2011 s. 24) definierar ett familjecenter som en mötesplats där familjer kan samlas för att dela erfarenheter och få stöd i vardagen. Ett familjecenter erbjuder både fria och handledda familjegrupper, vilket kan bidra till att öka familjens sociala nätverk. Verksamheten är av förebyggande karaktär, vars syfte är att stärka föräldraskapet och barnets välfärd. Ett familjecenter strävar efter att stärka föräldrarnas resurser för att möjliggöra ett starkare föräldraskap. (Kekkonen et al. 2011 s. 24)

Det här examensarbete är, som tidigare nämnt, ett beställningsarbete från Raseborgs stads familjecenter som utvecklar deras barn- och familjeorienterade tjänster. Målsättningen för Raseborgs stads familjecenter är att stödja familjer i olika livssituationer. Till familjecentrets verksamhet hör bland annat samtalsstöd, konkret hjälp i vardagen och förebyggande familjearbete. De erbjuder även hemservice för barnfamiljer, stödpersoner samt stödfamiljer. (Raseborgs stad)

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med examensarbetet är att belysa hur den professionella inom social- och hälsovården i sitt arbete kan stöda kvinnor utsatta för våld i nära relationer.

För att nå syftet är den valda frågeställningen: Vilka stödverktyg är centrala i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor inom social- och hälsovården?

1.3 Avgränsningar

För att arbetet inte ska bli för brett läggs fokus på kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Våld i nära relationer är i det här arbetet inriktat på mannen som våldsutövare mot kvinnan i förhållandet, vare sig hon har barn eller inte. Studien berör alltså kvinnor och även mödrar inkluderas. Däremot är en avgränsning barns upplevelser av våld i nära relationer. Ett annat fokus är på framgångsfaktorer i artiklarna, d.v.s. faktorer som har en positiv inverkan på det professionella bemötandet av våldsutsatta kvinnor. En avgränsning i de inkluderade artiklarna är hinder i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor. Någon särskild avgränsning gällande typ av våld görs inte, eftersom det finns ett stort samband mellan fysiskt och psykiskt våld. Det här leder till att det är svårt att utesluta det ena eller det andra. Vi har valt att göra ovanstående fokuseringar och avgränsningar i arbetet för att möjliggöra ett djup i studien och ett mer tydligt resultat.

1.4 Arbetslivsrelevans

Våld i nära relationer är ett aktuellt ämne som diskuteras aktivt i samhället i dag. I forskning framkommer det att kvinnor utsatta för våld i nära relationer är i stort behov av professionellt stöd. Eftersom våld i nära relationer har stora konsekvenser för den utsatta, är det viktigt att professionella inom social- och hälsovården har bred kompetens om ämnet för att kunna hjälpa den våldsutsatta. I studier påvisas det att professionella inom social- och hälsovården är bland de första professionella som våldsutsatta kvinnor möter. I och med det har de professionella en central nyckelroll i att identifiera våldet och stöda den våldsutsatta. Inom ramen för Raseborgs stads familjecenter möter de professionella familjer i olika livssituationer, där våld möjligtvis kan förekomma. Därför är det väsentligt att de professionella har kompetens gällande våld i nära relationer och bidrar till ett gott bemötande. Den här studien kan förhoppningsvis även tillämpas bredare inom social- och hälsovården, bland professionella som möter våldsutsatta kvinnor. Genom att bidra med kunskap till ett gott professionellt bemötande av den våldsutsatta, önskar vi att brukaren ska få en positiv upplevelse av att söka stöd och hjälp i sin situation.

2 BAKGRUND

Enligt Meeuwisse & Swärd (2013 s. 10) är våld i nära relationer, där mannen utövar våld mot kvinnan, ett av de största sociala problemen som finns i dag och ca tjugofem år tillbaka. Hydén et al. (2016 s. 3) lyfter även fram våld mot kvinnor i nära relationer som ett världsomfattande folkhälso- och samhällsproblem som har allvarliga följder. I allra största uträkning är det frågan om mannens våld mot kvinnan menar Meeuwisse & Swärd (2013 s. 210). De vanligaste våldsbrotten som kvinnor utsätts för är då förövaren är ens manliga partner eller en nära bekant menar Giddens & Sutton (2014 s. 265).

Trots att dagens samhälle har utvecklats till mer jämställt, råder problematiken med familjevåld fortsatt kvar. Anttila et al. (2006 s. 12) påpekar att det inte borde finnas plats för mäns våld mot kvinnor i dagens Norden då utvecklingen av jämställdhet är en viktig politisk fråga och jämställdheten har ökat i hög grad i jämförelse med femtio år till-

baka. Våldet bör inte heller på något sätt ses som kulturellt accepterat i dagens läge (Anttila et al. 2006 s. 15).

2.1 Våld i nära relationer

Inom ramen för det här kapitlet redogörs för olika typer av våld, orsaker till att våld i nära relationer förekommer, en känd teori om cykliskt våld samt konsekvenser av och kännetecknen på våld i nära relationer. Kapitlet diskuterar även olika orsaker till att en del kvinnor stannar kvar i en våldsamt relation, våldets normaliseringsprocess, våld i nära relationer ur ett samhällsperspektiv samt samverkan mellan olika professioner.

Olika typer av våld

Våld som förekommer i nära relationer kan utspela sig på olika sätt och vara av olika karaktär. Våld kan kategoriseras i två huvudgrupper, nämligen fysiskt och psykiskt våld. Fysiskt våld kan ytterligare delas upp i aktivt, materiellt och passivt fysiskt våld. Aktivt fysiskt våld handlar om aktiva handlingar såsom exempelvis slag, knuffar, sparkar, fasthållande och hårda grepp mot någon i familjen. Dessa aktiva handlingar kan även riktas mot eventuella husdjur eller mot föremål i hemmet vilket då kallas för materiellt våld. Vid utövande av passivt våld hindrar den våldsutövande den våldsutsatta på olika sätt från att exempelvis uppsöka sjukvård. En annan typ av våld som Näse (2010 s. 52) tar upp är sexuellt våld, vilket är av både fysisk och psykisk karaktär. Det innebär att den våldsutövande tar sig friheten att ha samlag med eller utöva andra sexuella handlingar mot partners vilja. (Näse 2010 s. 52)

Enligt Näse (2010 s. 53) kan utövandet av våld även förekomma i form av olika hot och kränkningar, vilket är exempel på olika typer av psykiskt våld. Till psykiskt våld hör direkta hot om att exempelvis skada sin partner samt indirekta hot genom att använda skrämmande och obehagliga miner eller gester, menar Näse (2010 s. 53). Psykiskt våld kan även innebära kränkningar i form av ord, uttryck och öknamn (Näse 2010 s. 53). Grände et al. (2009 s. 24) belyser att det psykiska våldet ter sig på samma sätt som Näse (2010 s. 53) beskriver men betonar ytterligare att det många gånger börjar med små kränkande kommentarer som kvinnan inledningsvis kan undvika och säga emot.

Dessa kränkande kommentarer är tillsynes inledande små, men återkommer allt oftare och utvecklas många gånger till hot, menar Grände et al. (2009 s. 24). Det kan vara hot om att exempelvis skada eller ta livet av kvinnan, eventuella barn eller husdjur (Grände et al. 2009 s. 24). Näse (2010 s. 53) lyfter även fram andra former av våld som exempelvis ekonomiskt våld, social isolering, religiöst våld och att anse sig ha andra privilegier än sin partner. Dessa olika typer av våld handlar om att den våldsutövande utövar makt över den våldsutsatta, poängterar Näse (2010 s. 53). Enligt Näse (2010 s. 53–54) kan makten utspela sig i t.ex. kontroll över familjens pengar, ekonomiskt utnyttjande av sin partner, inget deltagande i hushållsarbete, förolämpning av partners religion eller att hindra sin partner från att besöka familj och vänner.

Det är viktigt att lyfta fram att dessa två huvudformer, nämligen fysiskt och psykiskt våld, har ett stort samband och kan leda till varandra. I många fall används någon eller till och med flera av de olika formerna under ett och samma tak. En form av våld kan dessutom leda till en annan form. Exempelvis kan psykiskt våld i form av hot till sist leda till att fysiskt våld förekommer i relationen. (Näse 2010 s. 52–53)

Hydén et al. (2016 s. 3) lyfter fram den amerikanske sociologen Michael P. Johnsons tes om mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Enligt Johnsons tes (2008) kan mäns våld mot kvinnor övergå till så pass olika former att det finns orsak att tala om olika fenomen, nämligen nära-relations-terrorism och situationsbetingat parrelationsvåld. Den första formen som kallas nära-relations-terrorism går ut på att en av parterna anser sig ha rätten att använda makt och kontroll över den andra med alla tillgängliga medel, inklusive att utöva våld. Den andra formen, situationsbetingat parrelationsvåld, är en följd av en eskalerande konflikt och kan förekomma i relationer där par lever tämligen jämställt. (Hydén et al. 2016 s. 3)

Orsaker till att våld i nära relationer förekommer

Det är inte alltid lätt att ge en entydig förklaring till varför våld i nära relationer förekommer. Däremot forskas det i dag mycket kring orsaker till våld i nära relationer och det finns därför en rad olika tankesätt om varför det uppstår. Kunskap om orsaker till att våld uppstår är av central betydelse för att kunna utveckla insatser för att be-

kämpa våldet, menar Hydén et al. (2016 s. 4). Hydén et al. (2016 s. 2) påpekar att det tidigare har sökts efter en övergripande orsak medan det i dagens läge har utvecklats mer komplexa förståelser för våldets förekomst. Våldet beskrivs som något som uppkommer i samverkan mellan olika faktorer i samhället, som närmiljön, relationen och individen (Hydén et al. 2016 s. 2).

Hydén et al. (2016 s. 4) beskriver en rad olika förklaringar till våldets uppkomst samt diskuterar dess orsaker. Under de 40 år som våld mot kvinnor i nära relationer varit föremål för både politisk diskussion och forskning, har frågan om vilken teoretisk ram som bäst kan förklara dess orsak diskuterats häftigt, menar Hydén et al. (2016 s. 4). Under den här tidsperioden har det feministiska könsmaktsperspektivet förts fram i Sverige. Det här perspektivet utgår ifrån hypotesen att män som grupp är överordnade kvinnor som grupp. Mäns våld mot kvinnor kan därav ses, på ett strukturellt plan, som en yttring för detta maktförhållande. Ett antal förklaringar har förts fram från andra teoretiska perspektiv, såsom beskrivningar av våldet som ett inlärt beteende som överförs från en generation till nästa. Det har även förklarats som ett uttryck för bland annat personlighetsstörning, bristande impuls kontroll, missbruk samt hög konfliktnivå inom parförhållandet. Våldet har även förklarats som en följd av en social acceptans för våld och bristande jämställdhet i samhället. (Hydén et al. 2016 s. 4)

Både Giddens & Sutton (2014 s. 266) och Meeuwisse & Swärd (2013 s. 311) menar att en bidragande orsak till att våld i nära relationer uppstår är på grund av att män vill visa sin överordning och kontroll över kvinnan, nämligen en patriarkal maktutövning. Även Anttila et al. (2006 s. 13) menar att man inte kan påstå att det svenska samhället, i detta fall, är av jämställd karaktär utan kvinnorna är lägre i rang än männen som dominerar. Anttila et al. (2006 s. 13) förklarar det ur en feministisk synvinkel där kvinnomiss-handel är frågan om manlig makt och att det sker på strukturell nivå.

Grände et al. (2009 s. 20) lyfter fram att våld i nära relationer i de flesta fall drabbar kvinnan och inte mannen i förhållandet, även om det inte utesluts. I själva verket visar forskning av Heiskanen & Ruuskanen (2010 s. 6) att 16 % av finländska män upplevt våld eller hot av våld i sitt nuvarande parförhållande. Väestöliitto (u.å.) menar att våld som män upplever i en nära relation ofta är av psykisk karaktär, i de flesta fall ver-

balt. Grände et al. (2009 s. 20) belyser också att våld mot kvinnor tenderar vara olika jämfört med våld mot män i nära relationer. Våld som är riktat mot kvinnor är nämligen i de flesta fall av upprepanande karaktär samt allvarligare i den bemärkelsen att det kan leda till mycket kritiska konsekvenser, menar Grände et al. (2009 s. 20). Våld mot kvinnor kan grunda sig i den bristande jämställdhet som fortfarande råder mellan könen menar Grände et al. (2009 s. 20), vilket även Hydén et al. (2016 s. 4) nämner. Grände et al. (2009 s. 20) lägger även tyngdpunkt på att våldet i sig, utöver det som sker i nära relationer, utövas i hög majoritet av män. För att få en förståelse för orsaken till detta, behövs normer riktat mot maskulinitet, makt och våld diskuteras menar Grände et al. (2009 s. 20).

Det är få som i dagens läge påstår att våldet utgörs av en enda orsak, utan mer komplicerade förståelseramar har utvecklats, lyfter Hydén et al. (2016 s. 4) fram. Ett exempel på en sådan modell är den socio-ekologiska modellen som utgår från den brittiska epidemiologen Lori L. Heise och hennes arbete (1998). Förklaringsmodellen beskriver våld i nära relationer som något som uppstår i samverkan mellan olika faktorer i samhället, såsom närmiljön, relationen och individen. På samhällsnivå finns normer, som exempelvis anger ideal för hur en man och en kvinna bör vara samt jämställdhetsnivån mellan könen. Med närmiljön menas en persons närmaste omgivning och sociala nätverk, och på relationsnivå återfinns konfliktlösningsmönster och maktordningar inom familjen. På individnivå påträffas, enligt modellen, bland annat en stabil eller instabil personlighet, droganvändning och alkohol. (Hydén et al. 2016 s. 4)

Anttila et al. (2006 s. 14) och Näse (2010 s. 77) diskuterar också den ekologiska förklaringsmodellen (Lori L. Heise 1998) till våldsbeteende, som beskriver att man som våldsutövare har olika riskfaktorer för att använda sig av våld. Ju flera riskfaktorer man har desto större är också risken att man utövar våld, menar Näse (2010 s. 77). Den förstnämnda risken är kulturella och samhällsliga faktorer och innebär det som redan nämnts utifrån Giddens & Sutton (2014) och Meeuwisse & Swärd (2013). Det handlar om faktorer som är präglade av patriarkala tankesätt, inte minst när det är frågan om kulturellt våld. Nästa nämnda faktorer är de ärftliga och biologiska, såsom temperament. Den tredje faktorn är de tidiga anknytningsrelationerna, som kan delas upp i tre olika delar. Risken för att använda våld i nära relationer senare i livet kan kopplas till barn-

domen. Den ena risken är ifall man som pappa utsätter sina barn för skam i sitt sätt att uppfostra, den andra risken är ifall mamman och/eller barnen blivit våldsutsatta av pappan och den tredje risken är ifall barnet har en otrygg anknytningsrelation till sina föräldrar. Ifall man som barn har utsatts för trauman ökar också risken för att senare använda sig av våld i sina nära relationer. Den sistnämnda faktorn i den ekologiska förklaringsmodellen innebär olika förhållningsätt till varandra i förhållandet, såsom frustration, stress och misslyckanden. (Näse 2010 s. 77)

Grip & Broberg (2013 s. 3) påpekar att det finns flera faktorer som kan utgöra att kvinnor utsätts för våld i nära relationer. Grip & Broberg (2013 s. 3) menar att det kan bero på situationsbetingade, individuella och sociala faktorer samt ha att göra med person, tid och situation. Ifall kvinnan eller hennes partner lider av psykisk ohälsa, missbruk, socioekonomisk stress eller arbetslöshet kan det utgöra en större risk för våld i nära relationer menar Grip & Broberg (2013 s. 3). Att utsättas för våld i nära relationer är något som egentligen inte är beroende av sociala skikt, ålder eller på grund av att man har barn menar Grip & Broberg (2013 s. 3) och även Sinisalo & Moser Hällén (2018a s. 53). Däremot finns det faktorer som kan öka risken att utsättas för våld, nämligen utsätts yngre kvinnor och kvinnor med barn, inte minst med yngre barn, oftare för våld i nära relationer (Grip & Broberg 2013 s. 3). Ifall kvinnan har barn leder det ibland till att barnet utnyttjas som ett sätt att övervaka modern, menar Grip & Broberg (2013 s. 6–7).

Näse (2010 s. 77) delar in orsaker till våld i nära relationer i mikroorienterade teorier och makroorienterade teorier. Vad det gäller mikroorienterade teorier handlar det om individen själv, såsom social inlärning och personlighetsstörningar. Det här kan eskalera och bli värre i kombination med alkohol. Innebörden av makroorienterade teorier är sociala och kulturella förhållanden, såsom feministisk syn som ger sin förklaring i mäns behov av maktutövning. En del män inom subkulturer som använder våld i nära relationer ser våldet som godtagbart. (Näse 2010 s. 77) Grip & Broberg (2013 s. 4) beskriver utgående från BRÅ:s (Brottsförebyggande rådet) studie om våld i nära relationer att alkohol förekommer i ungefär hälften av de fall då trakasserier och misshandel uppstår mot kvinnor. Trots att det finns en rad olika bakomliggande faktorer till att våld uppstår bör det läggas tyngdpunkt vid att det inte är ett acceptabelt beteende utan enbart en förklaring till våldets uppkomst, påpekar Näse (2010 s. 77).

Våld är cykliskt och eskalerande

Näse (2010 s. 145) menar att en av de mest använda och kända teorierna som förklarar innebörden av våld i nära relationer och hur en våldsamt relation ter sig är Lenore Walkers teori: "Cycle theory of violence". Den här teorin lägger tyngdpunkt vid att våldet är regelbundet återkommande och därmed resulterar i ett cykliskt förlopp av tre huvudfaser, nämligen stegrande spänning, våldshändelsen och den romantiska fasen. Det här cykliska förloppet börjar med en ökande spänning som innebär att den ena uttrycker ett tydligt missnöje, t.ex. spydiga kommentarer. Den andra parten försöker vid den här fasen förhindra våldsbrottet genom att exempelvis undvika faktorer som kan göra att våldet bryter ut. Den ökade spänningen leder enligt denna teori till nästa fas, våldshändelsen, som kan vara av fysisk eller psykisk karaktär. Efter våldshändelsen följer den romantiska fasen som kännetecknas av våldsutövarens ånger och förlåtelse. Det är vanligt att den våldsutövande är mycket kärleksfull och uppvaktar sin partner på olika sätt. Den romantiska fasen övergår efter en tid till att speciella kärleksfulla gester inte förekommer längre. En vanlig vardag förblir inte vanlig, utan förändras gradvis till en vardag där olika spänningar inom förhållandet förekommer, vilket leder till att våldshändelsen sker igen. Därefter upprepar sig de olika faserna i ett cykliskt förlopp enligt den nämnda teorin. Näse (2010 s. 145) lägger också tyngdpunkt vid att våldets karaktär ofta ändras till det grövre för varje gång våldshändelsen sker. (Näse 2010 s. 145)

Konsekvenser av och kännetecknen på våld i nära relationer

Våld i nära relationer innebär både fysiska och psykiska problem i kvinnans liv, vilket är något som många skribenter inom ämnet belyser starkt. Berglund & Witkowski (2014 s. 133) menar att våld i nära relationer kan leda till att kvinnans hälsa påverkas på både kort och lång sikt. På samma sätt poängterar Grip & Broberg (2013 s. 5) att kvinnans symtom kan förekomma långt efter att förhållandet eventuellt tar slut. Grände et al. (2009 s. 35–36) beskriver att en våldsamt relation inte enbart leder till traumatiska händelser utan att även själva relationen är traumatiserande.

Hydén et al. (2016 s. 5) lyfter fram WHO:s (2013) genomförda systematiska kunskapsöversikt, som baserar sig på ett stort antal studier. Våldets konsekvenser för kvinnans hälsa delas upp i tre kategorier. Den första kategorin är kroppsligt trauma, vilket innefattar skelettskador och skador på kroppens mjukdelar, såsom exempelvis muskler. Den andra kategorin utgör psykologisk trauma/stress såsom posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), depression och självmordsbenägenhet. Den tredje kategorin är rädsla och bristande kontroll över det egna livet, som t.ex. svårigheter att skydda sig vid sexuella kontakter och hälsorisker i samband med graviditet. (Hydén et al. 2016 s. 5)

Mag- och tarmproblem, ändrade sömn- och matvanor, hjärtklappning, svettningar, bröstsmärtor, yrsel, huvudvärk, rygg- eller nacksmärtor och utmattning är några fysiska symtom som kan uppstå på grund av våld i nära relationer (Berglund & Witkowski 2014 s. 139). Grände et al. (2009 s. 35–36) nämner utöver detta även koncentrationssvårigheter och humörsvängningar som konsekvenser av våld, vilka kan uppstå trots att kvinnan försöker leva sitt liv så normalt som möjligt. Psykisk ohälsa i flera olika benämningar är en följd av våld i nära relationer, Grip & Broberg (2013 s. 5) och Grände et al. (2009 s. 35–36) nämner att ångest, depression, suicidal tankar och självmordsförsök är förekommande risker. Ångest, depression och sömnsvårigheter menar Berglund & Witkowski (2014 s. 147) att cirka 70 % av våldsutsatta kvinnor upplever som symtom som kan bestå på längre sikt. Sorg, skuld, skam, känslan av tappad kontroll och hjälplöshet påpekar Berglund & Witkowski (2014 s. 139) vidare som förekommande reaktioner i samband med våldet. Trots att alla kvinnor reagerar olika så lämnar våldet inte henne utan vidare drabbning.

Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) är, som nämnt, ett exempel på en risk som våldet kan leda till, hävdar Grip & Broberg (2013 s. 5), Berglund & Witkowski (2014 s. 147) och Grände et al. (2009 s. 35–36). Då en person utsätts för trauma orsakat av ett mänskligt beteende är risken större att PTSD växer fram, än om traumat är förorsakat av t.ex. naturkatastrofer menar Grip & Broberg (2013 s. 5). När en person lider av PTSD innebär det att olika symtom inte minskar trots att det har gått en lång tid, efter våldet kan kvinnan uppleva händelserna hon har utsatts för genom flashbacks och mardrömmar (Grände et al. 2009 s. 35–36). På samma sätt beskriver Berglund & Witkowski (2014 s.

147) PTSD, nämligen att våldet uppstår som minnesblixtar med jämna mellanrum som inte går att kontrollera.

År 1984 förde den amerikanska psykologen Lenore Walker fram begreppet Battered Women Syndrome (BWS). BWS är en sammanfattande beskrivning av de psykosociala följder som uppstår av att leva i en relation som präglas av upprepat våld, lyfter Hydén et al. (2016 s. 4–5) fram. BWS är en underkategori till PTSD och beskriver symptom såsom kognitiv svikt, ångest och depression. (Hydén et al. 2016 s. 4–5)

Ytterligare diskuteras skam- och skuldkänslor som en vanlig konsekvens av våldet som sker i nära relationer. Grände et al (2009 s. 35–36) beskriver det här och poängterar att våldsutsatta kvinnor ständigt utsätts för maktlöshet, genom att mannen tar ifrån henne makt och självbestämmande, som leder till känslor av skam och skuld. Det här kan i sin tur leda vidare till, enligt Grände et al. (2009 s. 35–36), att hon tappar sin tro på sig själv samt att världen inte längre upplevs som en säker plats. Berglund & Witkowski (2014 s. 146–147) poängterar att våldsutsatta kvinnor och mödrar ofta känner sig ansvariga för våldet och känner sig skamfulla över det. Även Grip & Broberg (2013 s. 4) lyfter fram att våld i nära relationer många gånger kan sammankopplas med skam och lägger specifik tyngdpunkt på att det därigenom kan bli svårt att få hjälp från omgivningen. Enligt Social- och hälsovårdsministeriet (2008 s. 14) finns det på grund av det här svårigheter kring att upptäcka våld i nära relationer. Starka skam- och skuldkänslor samt rädslor för vad som ska hända om ämnet tas på tals, kan nämligen leda till att offret men även förövaren inte vågar berätta om våldet eller vågar söka hjälp (Social- och hälsovårdsministeriet 2008 s. 14). Berglund & Witkowski (2014 s. 146–147) belyser även det här och menar att skam kan leda till isolering i och med att kvinnorna på grund av dessa känslor inte vill berätta om sin situation. Att våldsutsattas skam- och skuldkänslor kan försvåra upptäckten av våld i nära relationer är även något som Grände et al. (2009 s. 48) betonas. Härtill beskriver Grände et al. (2009 s. 48) att många kvinnor på grund av skam- och skuldkänslor aktivt försöker undanhålla alla kännetecken på att hon är utsatt för våld, även i kontakt med professionella.

För att underlätta upptäckten av våld i nära relationer inom social- och hälsovård lyfter Grände et al. (2009 s. 48–50) fram en mångfald av olika signaler eller kännetecken som kan tala för att en kvinna är utsatt för våld i nära relationer. De kännetecken som

här belyses grundar sig i många fall i de konsekvenser som våldet för med sig. Grände et al. (2009 s. 48–50) beskriver att den professionella behöver ha vetskap om kännetecknen, som nedan diskuteras, vid bemötandet av kvinnor som uppsöker stöd och hjälp på grund av diverse hälsoorsaker. Våldsutsatta kvinnor besöker nämligen i allmänhet social- och hälsovården oftare än andra, menar Grände et al. (2009 s. 48–50). Dock är det vanligt att besöken grundar sig i sjukdomar och problem som inte direkt kan kopplas till våld, menar Grände et al. (2009 s. 48–50). Våldsutsatta kvinnor undviker många gånger att söka hjälp ifall deras problem tydligt kan tyda på våld (Grände et al. 2009 s. 48–50). Grände et al. (2009 s. 50) menar att våldsutsatta uppsöker social- och hälsovården för varierande typer av smärtproblematik, i likhet med t.ex. kronisk värk i huvud, axlar, rygg och bröst. Det är viktigt att professionella inom social- och hälsovården är medvetna om kopplingen mellan denna smärtproblematik och våldsutsatta kvinnor, eftersom det enligt Grände et al. (2009 s. 50) är en överrepresenterad del av kvinnor med denna typ av smärtproblematik som blivit utsatta för våld.

Grände et al. (2009 s. 49) beskriver därutöver flera kännetecken som kan grundas i våldets konsekvenser som den professionella bör vara uppmärksam på. Dit hör bl.a. eventuella förändringar i kvinnans beteende, såsom plötslig isolering eller om hon påvisar ett allmänt oroligt beteende. Det är även viktigt att vara uppmärksam gällande faktorer som kan visa på dålig självkänsla hos kvinnan, som t.ex. att hon uttrycker sig nedvärderande gentemot sig själv. Grände et al. (2009 s. 49) belyser även aspekter gällande identifiering som kan komma till uttryck då både mannen och kvinnan, i en relation, närvarar i det professionella sammanhanget. De menar nämligen att kännetecknen på att våld är förekommande i en relation kan vara om mannen alltid är med henne, interaktionen mellan paret är av nedvärderande karaktär och om kvinnan påvisar rädsla i förhållande till sin partner. Ett annat angeläget kännetecken som Grände et al. (2009 s. 49) lyfter fram är kvinnans eventuella otydliga, oförståeliga och osammanhängande förklaringar och berättelser exempelvis i samband med sjukvårdsbesök för fysiska skador. Det är inte heller ovanligt att en våldsutsatt kvinna talar om andra våldsutsatta eller har frågor angående vad som är normalt och onormalt i en relation, menar Grände et al. (2009 s. 49). Om kvinnan reagerar kraftigt på exempelvis kroppsberöringar, synintryck, höga ljud eller lukter kan det i kombination med andra kännetecken ha en betydande roll. (Grände et al. 2009 s. 49) För att förebygga ytterligare konsekvenser av våld i nära

relationer är det viktigt att professionella inom social- och hälsovården besitter kunskap kring dessa ovannämnda kännetecken.

Varför stanna kvar i en våldsam relation

Enligt Åberg (2014 s. 28) finns det många olika orsaker till att våldsutsatta kvinnor stannar kvar i en våldsam relation. Åberg (2014 s. 28) belyser att de flesta skäl är präglade av rädsla, såsom rädsla för att inte klara sig ekonomiskt, rädsla för att bli ensam och rädsla för släktingar och vänners reaktioner. Den ekonomiska aspekten och dess orsak till att den våldsutsatta kvinnan inte lämnar är även något som Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) lyfter fram. De menar att kvinnan kan bli tvungen att stanna p.g.a. att hon är ekonomiskt beroende av mannen (Berglund & Witkowski 2014 s. 137–138). Grände et al. (2009 s. 97) lyfter likt Åberg (2014 s. 28) fram rädslan som en orsak till varför våldsutsatta kvinnor inte lämnar den våldsutövande mannen. De lägger tyngdpunkt vid att kvinnans rädsla kan handla om en oro för barnen och att barnen i samband med en eventuell separation kan bli tvungna, alternativt frivilligt välja att bo hos mannen, menar Grände et al. (2009 s. 97).

Åberg (2014 s. 28) beskriver även okunskap kring hjälpmöjligheter samt sociala och polisiära ingripanden som orsaker till att kvinnor inte lämnar den våldsamma relationen. De våldsutsatta kvinnorna kan vara rädda för vad sociala och polisiära ingripanden innebär och därför anta att de inte kan hjälpa dem, rädslan grundar sig i detta fall i okunskap, menar Åberg (2014 s. 28). Det är av yttersta vikt att den professionellas bemötande är äkta på grund av att det kan vara avgörande ifall kvinnan söker vidare hjälp och stöd, eftersom kvinnan kan uppleva hjälplöshet i sin situation (Grip & Broberg 2013 s. 3).

Det kan ta tid innan kvinnan som lever i en relation med våld och förtryck inser att de kontrollerande och kränkande handlingar som hon utsätts för är våld, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138). Enligt Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) utvecklas våldet i en nära relation långsamt efter en period av stark förälskelse och kärlek. I och med detta belyser Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) att våldet ofta till en början förnekas av den våldsutsatta kvinnan. Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138)

beskriver att den känslomässiga bindningen till våldsutövaren kan vara en aspekt som gör det svårare för kvinnan att lämna relationen. Kärleken till den våldsutövande mannen är även ett av de skäl Åberg (2014 s. 28) belyser som en bidragande faktor till att kvinnan stannar i den våldsamma relationen. Den starka kärleken kan göra att kvinnan blir blind för problematiken samt att hon febrilt hoppas på att våldet en dag ska upphöra, menar Åberg (2014 s. 28). I relationer som präglas av våld där barn finns med i bilden kan barnen vara skälet till att den våldsutsatta kvinnan stannar (Åberg 2014 s. 28). Den våldsutsatta kvinnan, i det här fallet modern, stannar för barnens skull för att hon tror att det är det bästa för dem, beskriver Åberg (2014 s. 28). Det här kan grunda sig i kvinnans okunskap, som även tidigare lyfts fram som en orsak i en annan bemärkelse, som i det här fallet handlar om okunnighet och oförståelse gällande våldets inverkan på barnets hälsa och utveckling (Åberg 2014 s. 28). Åberg (2014 s. 28) beskriver ytterligare ett möjligt skäl till att våldsutsatta kvinnor stannar, nämligen att de inte vill offra familjegemenskapen för sin egen frihet.

Grip & Broberg (2013 s. 6) förklarar att en kärleksrelation även är en anknytningsrelation, nämligen att ens partner ofta är ens säkra famn genom närhet, intimitet, tröst, stöd och även frihet, mod och uppmuntran. Minsta förlöjligande, hot eller tvång till samlag kan upplevas som kränkande och som ett svek. Grip & Broberg (2013 s. 6) beskriver att det nämnda sveket inte alltid leder till att den utsatta kvinnan lämnar den våldsamma mannen. Ibland leder det till motsatt effekt för henne, nämligen att kvinnan inte lämnar förhållandet utan fortsättningsvis vill se mannen som sin trygga famn (Grip & Broberg 2013 s. 6). När kvinnan blir utsatt för våld av sin partner påverkar det hennes tro på sig själv och huruvida hon själv är värd kärlek och uppmärksamhet. Det här kan leda till minskad pålitlighet till andra och sin tro på sig själv samt sin egen förmåga. (Grip & Broberg 2013 s. 6)

Våldets normaliseringsprocess

En relation där våld är förekommande, har i de allra flesta fall likt relationer som inte innefattar våld inlett med kärlek och förälskelse som präglats av mjukhet och respekt, poängterar Grände et al. (2009 s. 22). En kvinna skulle nämligen, med hög sannolikhet, lämna mannen direkt om han från början påvisat sin våldsamma sida (Grände et al.

2009 s. 22). Som förklaring till våldets förekomst i en nära relation beskriver Grände et al. (2009 s. 22) våldets normaliseringsprocess. Grände et al. (2009 s. 22) menar att det innebär att våldets förekomst i nära relationer succesivt växer fram och utvecklas till att bli en normal del av vardagen.

Sinisalo & Moser Hällen (2018a) och Nordborg (2014) belyser även likt Grände et al. (2009) normaliseringsprocessen och lägger tyngdpunkt vid dess betydelse för att få en förståelse för varför den våldsutsatta inte lämnar den våldsamma relationen. Våldets normaliseringsprocess kan därmed kopplas ihop med kapitlet ovan som redogör för olika orsaker och förklaringar till varför kvinnor stannar i en våldsam relation. Nordborg (2014 s. 57–58) belyser även normaliseringsprocessen, som kan ge en förklaring till varför kvinnan inte lämnar den våldsutövande mannen och därmed stannar i den våldsamma relationen. Nordborg (2014 s. 58) menar att det antingen kan bero på att kvinnan rentav inte har vilja att lämna eller inte har möjlighet till det. Utöver att våldets normaliseringsprocess förklarar varför kvinnan stannar i relationen, menar Nordborg (2014 s. 57) även att den ger en förklaring till varför mannen fortsätter utöva våld och inte låter kvinnan lämna. Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29) beskriver att våldets normaliseringsprocess innebär att våldet utvecklas till ett normalt beteende och moment i vardagen, både för den våldsutsatta och den våldsutövande. Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29) och Nordborg (2014 s. 57) menar båda att processen innebär att bägge parter, i en våldsam relation, utvecklar enskilda strategier som blir en del av vardagen. Den våldsutövandes strategier går ut på att skaffa sig makt och kontroll över kvinnan, bl.a. genom våldshandlingar, menar Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29). Samtidigt som den våldsutsatta kvinnans strategier handlar om att försöka förhindra våldet genom att handla och agera utifrån mannens önskningar och viljor (Sinisalo & Moser Hällen 2018a s. 29).

Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29) betonar att gränserna mellan vad som är acceptabelt och icke acceptabelt i en relation gradvis blir otydligare i våldets normaliseringsprocess. Kvinnan kan i processen ta över de värderingar som mannen besitter och kan i många fall genom det få en tro om att det är hon som är orsaken till våldet, menar Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29). Nordborg (2014 s. 58) betonar även detta likt Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29) och belyser framförallt att kvinnan anpassar sig till

mannen och hans önsknings. Nordborg (2014), Sinisalo & Moser Hällén (2018a) och Grände et al. (2009) lyfter alla fram viktiga komponenter som normaliseringsprocessen innefattar. Det innebär kontroll, isolering och växling mellan våld och värme i relationen (Sinisalo & Moser Hällén 2018a s. 29). Det handlar om kontrollerande handlingar från den våldsutövandes sida som tydligt påvisar riktlinjer som kvinnan bör följa (Sinisalo & Moser Hällén 2018a s. 29). Det kan handla om isolering i form av direktiv från mannen som tyder på att kvinnan t.ex. inte får ha kontakt med familj och vänner samt en tendens att växla mellan det våldsamma beteendet och kärleksfulla gester (Sinisalo & Moser Hällén 2018a s. 29). Genom dessa komponenter förändras den till en början kärleksfulla relationen till att successivt innehålla våld, dock av olika karaktär, menar Sinisalo & Moser Hällén (2018a s. 29).

Grände et al. (2009 s. 22) beskriver att normaliseringsprocessen ofta börjar med knappt märkbara förändringar i beteendet, såsom ibland förekommande spydiga kommentarer om kvinnans klädsel eller agerande. De menar att det avsevärt ofta kan handla om svartsjuka av sådan karaktär att det till en början endast tolkas som bevis på kärlek till kvinnan (Grände et al. 2009 s. 22). De ibland förekommande spydiga kommentarerna kan vara så omärkbara att varken kvinnan eller omgivningen reagerar på dem, menar Grände et al. (2009 s. 22).

Något som även bör tas i beaktande, enligt Nordborg (2014 s. 57) är att normaliseringsprocessen inte har ett entydigt mönster som alla våldsamma relationer följer. Processen kan i själva verket variera i hög grad och tenderar ha olika karaktär för varje enskilt fall (Nordborg 2014 s. 57). Trots tendensen att normaliseringsprocessen alltid ser olika ut menar Grände et al. (2009 s. 22) att den ofta har en gemensam nämnare, nämligen att processen nästan alltid innebär att kvinnans möjligheter och handlingsutrymme minskar genom våldsutövarens handlingar. Med detta menas att mannen genom de komponenter som tidigare nämnts, krymper hennes möjligheter till ett meningsfullt liv innehållande ömsesidiga relationer, fritidsintressen och rätt till att uttrycka sin åsikt och ha en god självkännet (Grände et al. 2009 s. 22). Sinisalo & Moser Hällén (2018a s. 29) lyfter även fram betydelsen av att som professionell ha en bred kunskap om våldets normaliseringsprocess och att ta upp och beskriva den i bemötandet av den våldsutsatta kvinnan. Att den professionella beskriver processens gång och olika komponenter för kvin-

nan kan bidra till en avnormalisering av våldet för kvinnan samt en möjlighet för henne att göra en förändring, menar Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29). Enligt Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29) kan det leda till att kvinnan genom den professionella får kraft att lämna den våldsamma relationen.

Våld i nära relationer på samhällelig nivå

Våld i nära relationer och specifikt mäns våld mot kvinnor är ett stort samhälleligt problem idag, vilket Anttila et al. (2006 s. 14) menar att ställer större krav på myndigheter i samhället. Professionella inom t.ex. polis, rättsväsendet, socialtjänst och social- och sjukvård behöver i bredare utsträckning, enligt Anttila et al. (2006 s. 14), göra insatser, ingripa och stödja kvinnor utsatta för familjevåld. Hydén et al. (2016 s. 6) påpekar att det är kommunerna som har det största ansvaret i att hjälpa och stöda våldsutsatta vuxna och barn. Många våldsutsatta kvinnor stannar i våldsamma förhållanden under en längre tid, enligt Hydén et al. (2016 s. 6). Dock finns det studier som visar att den våldsutsatta kvinnan kan lämna våldsutövaren om hon får tillräckligt med stöd under processen (Hydén et al. 2016 s. 6). Enligt Social- och hälsovårdsministeriet (2008 s. 14–15) bör våldsproblemet i nära relationer förebyggas på ett effektivt sätt och det är viktigt att professionella tidigt ingriper då det förekommer våld i en nära relation.

Våld i nära relationer lyftes fram i samhällsdebatten först på 1990-talet i Finland. År 1997 startades ett nationellt projekt gällande förebyggande arbete av våld i nära relationer riktat mot kvinnor. Det ledde till en förhöjd kännedom om den breda och mångfacetterade problematiken som följer våld i nära relationer. I och med att problematiken togs upp i samhällsdebatten märktes brister i det professionella arbetet, både i det förebyggande arbetet samt tillgängliga tjänster. Behovet av att utveckla tjänster för våldsutsatta kvinnor uppmärksammades i ett projekt mellan åren 2004 och 2007. I detta projekt publicerades en handbok med mening att hjälpa kommunerna i arbetet för att förebygga och arbeta med våld i nära relationer. Enligt Social- och hälsovårdsministeriet (2008 s. 14–15) råder det dock fortfarande brister i arbetet med målgruppen. (Social- och hälsovårdsministeriet 2008 s. 14–15)

Samverkan mellan olika professioner

Björck (2014 s. 117) diskuterar multiprofessionellt arbete ur flera olika synvinklar och poängterar dess vikt för att kunna behandla frågor kring våld och förebygga våld mot kvinnor. Björck (2014) använder benämningen samverkan för att beskriva multiprofessionellt arbete, därav används båda benämningarna i texten. Att samverka inom och mellan olika myndigheter och organisationer har under en längre tid betonats som en essentiell arbetsform, menar Björck (2014 s. 117). Samverkan menar Grände et al. (2009 s. 145) är en positiv faktor vad det gäller arbetet med våldsutsatta kvinnor. Björck (2014 s. 117–118) diskuterar flera beskrivningar på samverkan, men lägger tyngdpunkt vid att det inte finns en enhetlig eller tydlig definition av det. Trots det lyfts Nationalencyklopedins definition på samverkan fram som beskrivs som “gemensamt handlande för visst syfte” (Björck 2014 s. 117–118). Medan Socialstyrelsen definierar samverkan som att “någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra”, beskriver Björck (2014 s. 117–118). Vidare beskrivs att samverkan innebär att verksamheter bidrar med olika perspektiv för att tillsammans åstadkomma en helhetsbedömning av en viss situation eller genom att tillföra egna resurser till en helhetsinsats i olika individuella fall, menar Björck (2014 s. 117–118). Grände et al. (2009 s. 44) beskriver samverkan genom att professionella kartlägger de tillgängliga tjänster som en kvinna som blivit utsatt för våld i nära relationer kan vara i behov av, för att sedan utbyta kunskap och samarbeta med varandra. Kvinno- och tjejjourer, vårdcentraler, socialtjänst, polis och brottsofferjourer är exempel på olika instanser som bör samarbeta (Grände et al. 2009 s. 44).

Formell samverkan lyfts fram av Björck (2014 s. 118) som en av många typer av samverkan. Formell samverkan innefattar någon form av regelbundna diskussioner och utbyte av information mellan de olika aktörerna, beskriver Björck (2014 s. 118). Det centrala i denna typ av samverkan är att personerna som deltar gör det genom att representera sina egna professioner (Björck 2014 s. 118). Även Åberg (2014 s. 183) nämner formella träffar och poängterar att det bör ske fortlöpande för att utbyta kompetens. Enligt Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) är en central aspekt i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor, att professionella besitter medvetenhet om andra tillgängliga tjänster för att kunna informera brukare om möjligheter att få stöd.

Till detta kan även samarbete mellan olika yrkesgrupper kopplas och dess betydelse för att kunna bidra med ett brett nätverk av stöd för den våldsutsatta. Björck (2014 s. 118–119) poängterar ytterligare att gränsen för hur samverkan kan tolkas är oklar, diverse aktörer lägger även olika innebörd i begreppet. Dessa nämnda aspekter kan ses som en bidragande orsak till varför samverkan kan vara komplicerad att genomföra i praktiken, menar Björck (2014 s. 118–119). Dock poängterar Åberg (2014 s. 183) att en okomplicerad men otroligt väsentlig del är att de professionella som i sitt arbete bemöter kvinnor utsatta för våld i nära relationer gör ett utbyte av telefonnumror, adresser och personnamn och även ens arbetsuppgifter. Vid en våldsutredning kan nämligen ett dussintal professionella vara inkopplade enbart på några veckor och därför är det av stor vikt att de olika instanserna har kännedom om varandra (Åberg 2014 s. 183).

Positiva effekter av samverkan diskuteras av Björck (2014 s. 119) och där poängteras samverkans vikt för att kunna skapa en helhetssyn samt få en mer fullständig bild av en situation eller fråga, jämfört med om de olika aktörerna handlar enskilt. Genom samverkan, alltså ett multiprofessionellt arbete, kan ett bättre resultat uppnås för de berörda, menar Björck (2014 s. 119). Olikheterna då det kommer till aktörernas uppdrag och förutsättningar är grunden för samverkan samt dess styrka, anser Björck (2014 s. 119). Denna styrka kan leda till utveckling och ökad kvalitet i omhändertagandet av våldsutsatta kvinnor. Då det gäller våld mot kvinnor kan samverkan mellan olika aktörer förhindra den våldsutsatta från att falla mellan stolarna eller hänvisas fram och tillbaka mellan olika stödtjänster. (Björck 2014 s. 119) Genom att olika instanser samverkar och har kunskap om varandra, belyser Grände et al. (2009 s. 45) att det bidrar till ökad trygghet för de professionella när de bemöter de våldsutsatta, vilket i sin tur ger en ökad känsla av trygghet för kvinnan. Björck (2014 s. 119) beskriver att en förutsättning för att den våldsutsatta inte ska falla mellan stolarna eller hänvisas fram och tillbaka mellan stödtjänster är att problemen uppmärksammas på en bred front samt att alla tar sitt ansvar. I dessa fall kan samverkan också tillföra lättillgängliga kontaktnät som kan göra behandlingen av konkreta fall effektivare (Björck 2014 s. 119). Även Grände et al. (2009 s. 146) poängterar att det krävs en stor bredd och att alla professionella som i arbetet möter våldsutsatta kvinnor bör ha kunskap om våld. Kunskap som är till fördel både för de professionella och i synnerhet den våldsutsatta kvinnan och eventuella barn är betydelsefullt (Grände et al. 2009 s. 146).

Vidare beskriver Björck (2014 s. 120–121) flera viktiga förutsättningar då det kommer till samverkan och multiprofessionellt arbete. Grundläggande förutsättningar för att kunna åstadkomma en god samverkan tas upp, såsom tydliga mål, riktlinjer, styrning, struktur, samsyn, kompetens samt långsiktighet. Då det gäller styrning av samverkan menas att det på ledningsnivå finns tydliga mål, riktlinjer, resurser och engagemang. Betydelsen av en tydlig ansvarsfördelning samt att chefer efterfrågar kontinuerlig uppföljning och utvärdering tas även upp. En annan faktor som beskrivs som central för en fungerande samverkan är att det råder kommunikation mellan aktörerna i fråga, t.ex. i form av sektorövergripande möten mellan och inom verksamheter. En gemensam värdegrund är en essentiell grund för ett multiprofessionellt arbete, eftersom våld mot kvinnor till stor del är förknippat med attityder och värderingar. Björck (2014 s. 120–121) diskuterar vikten av att ha kunskande och förståelse för våldets orsaker, omfattning och konsekvenser på grund av att denna förståelse påverkar hur det professionella arbetet formas. Dock poängteras att kunskap om våldet inte räcker för att uppnå en optimal samverkan, utan det är även centralt att ha kunskap om andra verksamheter och stödmöjligheter för våldsutsatta. Björck (2014 s. 120–121) anser att en lyckad samverkan kännetecknas av att de inblandade kan se betydelsen av det multiprofessionella arbetet och dess positiva inverkan i det egna arbetet. (Björck 2014 s. 120–121)

Frågor som gäller våld mot kvinnor kräver insatser av flera aktörer och då behövs, som nämnt, problemen angripas på bred front, samt att alla tar sitt ansvar, menar Björck (2014 s. 124). Trots detta beskriver Björck (2014 s. 124) att den enskilda individens kunskap, engagemang och empati alltid måste finnas med i bakgrunden av all samverkan, för att uppnå dess fulla effekt.

2.2 Utmaningar i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor

I inledningen nämns tidigare forskning kopplat till de utmaningar som finns bland professionella i arbetet med kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Det här kapitlet diskuterar utmaningarna ytterligare och går djupare in på ämnet. Artiklarna och annan litteratur som diskuteras är från Norden, för att lättare kunna tillämpa på Raseborgs stads fa-

miljecenter. Orsaken till att utmaningar tas upp i den här studien är för att påvisa varför ämnet våld i nära relationer behöver belysas ytterligare bland professionella inom social- och hälsovården. Det ger även en bild av vilka möjliga utmaningar som kan vara aktuella i arbetet med målgruppen i dag.

Övergripande kunskap och ansvar bland professionella

Husso et al. (2012 s. 347) har forskat i hur sjukskötare, läkare, socialarbetare och psykologer i Finland identifierar brukare som blivit våldsutsatta i nära relationer samt vad de professionellas möjligheter och svårigheter är. Studien lyfter fram att professionella inom social- och hälsovården vanligtvis är de första som möter de våldsutsatta och har därmed en nyckelposition i att identifiera våldet och i att ingripa (Husso et al. 2012 s. 347). Däremot påpekar Husso et al. (2012 s. 348) att det många gånger händer att professionella inte frågar om våld och inte heller identifierar eller rapporterar problemet, inte ens då våldet är uppenbart. Enander (2014 s. 156) menar att brist på kompetens är ett rådande problem i arbetet med våld i nära relationer. På samma sätt påstår Husso et al. (2012 s. 348) att igenkännandet av våld och ingripande bland professionella är ett dilemma. Utöver det nämner Husso et al. (2012 s. 350) att det finns viss problematik bland professionella gällande kunskap om vart man ska hänvisa våldsutsatta vidare och dåligt med tid och resurser för brukarna. Därtill belyses även oklarheter kring vems ansvar det är att agera gällande fall om våld i nära relationer (Husso et al. 2012 s. 350). Enander (2014 s. 156–157) menar att en orsak till den bristande kunskap om arbetet med våldsutsatta personer, som i dag finns, är att det erbjuds förvånansvärt lite utbildning kring våld i nära relationer inom exempelvis socionomutbildningar i Sverige. I det här fallet är det enligt Enander (2014 s. 156–157) kommunernas ansvar att se till att personalen får den tilläggs kunskap de behöver för att utföra ett professionellt arbete. Grip & Broberg (2013 s. 10) påstår att den sedvanligaste åtgärden som våldsutsatta kvinnor och deras barn möter bland professionella är att ingen åtgärd över huvud taget görs. Brist på kunskap och engagemang gällande våld i nära relationer bland yrkesverksamma och beslutsfattare menar Jakobsson et al. (2012 s. 340) hindrar genomförandet av förebyggande strategier för personer utsatta för familjevåld.

I forskning av Jakobsson et al. (2012 s. 337) har fokusgruppintervjuer gjorts med professionella inom hälsovården, socialvården, kommunal administration, polis och med lokala politiker i en svensk stad. Såsom Husso et al. (2012 s. 350) poängterar att det råder oklarheter gällande eget ansvar, menar även Jakobsson et al. (2012 s. 337) att det i deras forskning framkommer att professionella kan ha svårt att se vad deras ansvar är och hos vem ansvaret ligger i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Berglund & Witkowski (2014 s. 132–133) poängterar att det tydligt ska framkomma att professionella inom hälso- och sjukvården har ett ansvar att ta reda på orsak till symptom som depression eller smärta, exempelvis genom att våga ställa frågor om våld. Sinisalo & Moser Hällén (2018b s. 73) beskriver dock att det i svensk lagstiftning inte framkommer tydligt vems ansvaret är att upptäcka och fråga om våld, utan det framställs mer som en tolkningsfråga.

Förebyggande arbete och normförändring är något som Jakobsson et al. (2012 s. 337) lyfter upp som viktiga delar i förändringsarbetet angående professionella som arbetar med våldsutsatta kvinnor. Det förebyggande arbetet föreslås utvecklas genom att förbättra stödstrukturer i samhället såsom via politiska beslut samt att göra normförändringar i ett tidigt skede i miljöer som skola och daghem (Jakobsson et al. 2012 s. 339). Dock menar Jakobsson et al. (2012 s. 342) att en utmaning är att skapa effektiva normförändringsprogram som faktiskt leder till beteendeförändring. En annan viktig del gällande förebyggande ansvar som Jakobsson et al. (2012 s. 339) nämner är att skapa nya samarbetsystem bland professionella som möter våldsutsatta kvinnor. I studien av Husso et al. (2012 s. 348) beskrivs att det i Finland inte finns ett övergripande system för hur professionella bör gå tillväga för att hjälpa våldsutsatta, utan kommunerna har olika procedurer.

Husso et al. (2012 s. 351) menar att professionella inom social- och hälsovården delvis ser våld i nära relationer som ett individualistiskt problem, där kvinnan delvis står som ansvarig för våldet och härtill ses avslutande av förhållandet som en enkel lösning. De påpekar också att läkare och sjukskötare inte alltid vet hur de ska hjälpa våldsutsatta kvinnor i de fall då det inte enbart rör sig om ett medicinskt problem (Husso et al. 2012 s. 350). För att kunna stöda våldsutsatta kvinnor finns det behov av nya perspektiv och utvecklad kunskap bland professionella diskuterar Husso et al. (2012 s. 353).

Uppfattningar och attityder hos professionella

Koistinen & Holma (2015 s. 1) har forskat i hurdana tankar finländska professionella har kring brukare som är utsatta för familjevåld samt deras uppfattningar om hur de möter och ingriper i familjer där våld förekommer. I studien av Koistinen & Holma (2015 s. 1) gjordes fokusgruppintervjuer med läkare, sjukskötare, socialarbetare och psykologer som bemöter våldsutsatta i sitt arbete. De olika professionella arbetade på mödravårdscentraler, psykiatriska avdelningar samt akutavdelningar, beskriver Koistinen & Holma (2015 s. 1).

Koistinen & Holma (2015 s. 1) menar att professionella inom hälso- och sjukvården sannolikt är bland de första att möta den våldsutsatta i ett professionellt sammanhang. Därav har professionella en stor roll i att identifiera samt ingripa i situationer av våld, såsom även tidigare lyftes fram av Husso et al. (2012 s. 347). Vikten av att utbilda personal inom hälso- och sjukvården om våld i nära relationer och dess struktur uppmärksammas i forskning av Koistinen & Holma (2015 s. 1). Berglund & Witkowski (2014 s. 139) lyfter fram betydelsen av kunskap hos professionella som möter målgruppen, likt Koistinen & Holma (2015 s. 1). Kunskap om samhällets resurser gällande stöd för våldsutsatta samt vilka alternativ som finns för stöd och skydd underlättar omhändertagandet av den våldsutsatta kvinnan, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 139).

I studien av Koistinen & Holma (2015 s. 7–8) framkommer det att professionella anser att den våldsutsatta själv är ansvarig för att avsluta våldet. Därtill beskrivs att den våldsutsatta genom att inte avsluta den våldsamma relationen bidrar till våldet (Koistinen & Holma 2015 s. 7–8). Den rådande uppfattningen hos professionella, enligt Koistinen & Holma (2015 s. 7–8), är att de inte kan bidra med hjälp och stöd ifall den våldsutsatta inte lämnar den våldsutövande partnern. Koistinen & Holma (2015 s. 8) lyfter fram att den våldsutsatta även ses bidra till våldet genom att handla på ett sätt som gynnar våldsutövaren, exempelvis via att försöka dölja våldet. Det är tydligt att professionella inom hälso- och sjukvården behöver reflektera kring sina egna attityder och möjliga tendenser att skylla på offret, för att kunna möta våldsutsatta på ett professionellt och empatiskt sätt, menar Koistinen & Holma (2015 s. 8). Berglund & Witkowski (2014 s. 138) upp-

märksammar betydelsen av kunskap hos professionella då det kommer till vetskap om våldsprcessen, uppbrottsprocessen och olika samhällssektorers ansvar. Denna kunskap är essentiell för att vårdpersonalen ska kunna ha förståelse för kvinnans agerande i sin situation, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 138).

Studien av Hultmann et al. (2013 s. 67–69) handlar om professionellas uppfattningar och attityder gällande att använda sig av ett rutinmässigt frågeformulär om våld i nära relationer i sitt arbete. Undersökningen gjordes på en psykiatrisk klinik för barn och unga i Sverige och 14 professionella intervjuades. Det rutinmässiga frågeformuläret används i det första mötet vid intagning till den psykiatriska kliniken där föräldrarna till den unga fyller i formuläret. Fokus i undersökningen låg på de professionellas uppfattningar om att använda det rutinmässiga frågeformuläret med föräldrarna. De professionella som deltog i studien var fem socialarbetare, en sjuksköterska samt åtta psykologer. Studien lyfter fram professionellas upplevda svårigheter kring det rutinmässiga frågandet av våld i nära relationer. (Hultmann et al. 2013 s. 67–69)

Studien lyfter fram professionellas upplevelser av det rutinmässiga frågeformuläret, som är av både positiv och negativ karaktär. Hultmann et al. (2013 s. 70) menar att professionella delvis upplevde det rutinmässiga användandet av frågeformuläret som ett hinder mer än en resurs. Studien lyfter fram professionellas allmänna uppfattning och rädsla om att våldet kan eskalera ifall det tas upp och talas om, menar Hultmann et al. (2013 s. 70). Andra känslor som professionella upplever är hjälplöshet gällande rutinmässigt frågande om våld i professionella sammanhang, samt att professionella betraktar ämnet våld som känsligt och tabubelagt, menar Hultmann et al. (2013 s. 75). Dock uttrycker professionella även positiva känslor kopplat med det rutinmässiga frågeformuläret, såsom att det underlättar att ställa känsliga frågor samt närma sig ett svårt ämne som våld, beskriver Hultmann et al. (2013 s. 72).

Det finns flera studier som beskriver attityder till mäns våld mot kvinnor hos professionella inom hälso- och sjukvården, enligt Berglund & Witkowski (2014 s. 139). Dessa studier visar att våldsutsatta kvinnor ofta blir bristfälligt omhändertagna eller osynliggjorda, påpekar Berglund & Witkowski (2014 s. 139). Det framkommer flera aspekter som försenar den våldsutsatta kvinnans upprättelse och rehabilitering, såsom

personalens skuldbeläggning av kvinnan, otillräcklig dokumentering eller att professionella inte ställer frågor om våldsutsatthet, beskriver Berglund & Witkowski (2014 s. 139). Att professionella accepterar mindre sannolika förklaringar till uppkomsten av skador påverkar även kvinnans rehabiliteringsprocess negativt, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 139).

2.3 Sammanfattning av bakgrund

Sammanfattningsvis behandlas våld i nära relationer i bakgrunden på en övergripande nivå, för att få inblick i våldets flera delområden. Bakgrunden utgörs av två teman, nämligen våld i nära relationer och dess innebörd samt utmaningar i det professionella arbetet med målgruppen. Inom ramen för det första temat presenteras olika typer av våld, orsaker till att det förekommer, en förklaringsmodell om våldets förlopp samt olika konsekvenser av och kännetecken på våld i nära relationer. Vidare diskuteras även orsaker till att en kvinna väljer att stanna kvar i den våldsamma relationen, därtill behandlas våldets normaliseringsprocess. Sist i temat presenteras våld i nära relationer på samhälls- och professionell nivå och att samverka mellan olika professioner. Att ha teoretisk kunskap och förståelse för våld i nära relationer är viktigt i det professionella arbetet för att bemöta de våldsutsatta väl.

Det andra temat behandlar vilka utmaningar som kan finnas i arbetet med kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Här behandlas utmaningar kring övergripande kunskap och ansvar samt uppfattningar och attityder hos professionella. Det är centralt att professionella är medvetna om vilka utmaningar som kan förekomma inom arbetet med våldsutsatta.

3 TEORETISK REFERENSRAM

Som grund för den teoretiska referensramen står professionellt bemötande, relationskapande, empowerment och delaktighet, som även är centrala begrepp inom socialpedagogiken. Dessa olika begrepp utgör ett samband med varandra och kan fungera som stöttepelare i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor. Det ena utesluter inte det andra, snarare bör de nämnda arbetssätten integreras samtidigt i arbetet med den

våldsutsatta. Exempelvis går delaktighet av brukaren hand i hand med ett gott bemötande, empowerment och att bygga upp en god relation. Samtidigt som en god relation präglas av ett gott bemötande. De nämnda arbetssätten utgör lika stor vikt och ger ökade förutsättningar för ett gott arbete i samverkan med varandra. Eftersom detta arbete belyser hur professionella inom social- och hälsovården i sitt arbete kan stöda kvinnor utsatta för våld i nära relationer, har vi valt att fokusera på de ovannämnda begreppen.

3.1 Faktorer som ingår i ett gott bemötande av våldsutsatta kvinnor

Professionella, vars arbete handlar om att möta och hjälpa andra människor, behöver tänka på sitt bemötande då det är av stor vikt, anser Blennberger (2013 s. 7). Fortsättningsvis menar Blennberger (2013 s. 7) att bemötandet är kärnan i yrkesrollen för dem som i sitt arbete möter personer som är i utsatta livssituationer, till det hör våldsutsatta kvinnor. Enander (2014 s. 162) menar att ett gott bemötande är en förutsättning för att den våldsutsatta kvinnan ska kunna känna tillit, våga berätta om sin situation och söka stöd. Ett gott bemötande är därför mycket viktigt och ett centralt verktyg i det professionella arbetet, lyfter Enander (2014 s. 162) fram. Ett professionellt bemötande handlar om hur en professionell tar emot en brukare, menar Fossum (2007 s. 32). Till det hör kroppsspråk, hur vi hälsar, tittar den andra i ögonen eller sitter i förhållande till brukaren och hennes anhöriga (Fossum 2007 s. 32).

Blennberger (2013 s. 52–53) beskriver olika uttrycksformer som är centrala då det kommer till bemötande i professionella sammanhang. Det lyfts fram att i situationer av professionellt bemötande är graden av uppmärksamhet och mental närvaro av stor betydelse (Blennberger 2013 s. 52–53). Det är avgörande för brukaren att få en känsla av att den professionella är genuint intresserad, lyssnar och stöder brukaren, poängterar Blennberger (2013 s. 52–53). Att bli ovänligt bemött eller ifrågasatt i en utsatt situation kan vara mycket sårande (Blennberger 2013 s. 52–53).

Det finns många faktorer för att beskriva ett gott bemötande, enligt Blennberger (2013 s. 52–53). Till det hör bland annat respekt, vilket innebär artighet och hänsyn, bekräftelse och empatisk lyhördhet som signalerar att man är närvarande i mötet och “ser” den

andra (Blennberger 2013 s. 52–53). Enander (2014 s. 162) uppmärksammar en del samma aspekter i ett gott bemötande, d.v.s. vikten av att kvinnan bemöts empatiskt, lyhört samt med känslighet med tanke på den utsatthet hon varit med om.

Vänlighet, en jämlik hållning, tillit, stöd samt uppmuntran är även viktiga nyckeldelar i bemötande, menar Blennberger (2013 s. 52–53). Fossum (2007 s. 32) poängterar samma saker och tar upp vikten av att vara vänlig, artig och hjälpsam, vilket kan ses som grunden för ett gott och respektfullt bemötande. I bemötandet av våldsutsatta kvinnor bör den professionella vara medveten om sin maktposition och att brukaren nästan alltid upplever sig vara i underläge som hjälpsökande, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 139). Klang Söderkvist (2007 s. 54) lyfter fram vikten av en pedagogisk dialog i bemötandet som kräver utrymme för både brukarens och den professionellas livsvärld. Det handlar om ett samspel mellan brukare och professionell och en medvetenhet om den ojämlika hållningen mellan dem (Klang Söderkvist 2007 s. 54). Därför är det allt viktigare att det råder en ömsesidighet gällande respekt, empati, uppmärksamhet samt medkänsla, menar Klang Söderkvist (2007 s. 54).

Blennberger (2013 s. 34) lyfter fram betydelsen av det uttryckta språket men även ansiktsuttrycket, d.v.s. ögonkontakt och minspel då det kommer till bemötande. Då man inom sin profession möter andra människor är det mycket avgörande hurudan känsla man signalerar till den man bemöter. Om man i sitt arbete till exempel möter någon och ser nedlåtande eller likgiltig ut, kan det såra brukaren och påverka personens välbefinnande och självkänsla. Genom att den professionella å andra sidan visar uppmärksamhet, respekt och vänlighet kan det leda till ett ökat välbefinnande hos den andra samt en höjd självkänsla. Kroppsspråket är också en viktig del av bemötandet, och till det hör bland annat hållning och gester. (Blennberger 2013 s. 34) Berglund & Witkowski (2014 s. 139) lyfter även fram betydelsen av den professionellas ordval och uttryckssätt i bemötandet av våldsutsatta kvinnor. Ordval och uttryckssätt måste vara respektfulla i arbetet med målgruppen, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 139).

Med förhållningssätt menas, enligt Nationalencyklopedin, att någon ger ”uttryck för en viss inställning” (Klang Söderkvist 2007 s. 54). Ett professionellt förhållningssätt bygger på kunskap, erfarenhet, självkännedom, ärlighet, äkthet, intresse för människor samt

förmåga till empati, beskriver Klang Söderkvist (2007 s. 54). Denna förhållning kan beskrivas som en människas kunskap, färdighet och attityd till att vilja sin medmänniska väl och agera därefter, menar Klang Söderkvist (2007 s. 54). Hurudan ett förhållnings-sätt varit kan visa sig i brukarens upplevelser av värdighet, vilket kan synas i att brukaren känner sig bekräftad och delaktig, trygg samt förberedd (Klang Söderkvist 2007 s. 54–55). Den professionellas förhållningssätt avgör hurudan relationen blir mellan brukaren och den professionella samt hur den professionella handlar i bemötandet av brukaren, lyfter Klang Söderkvist (2007 s. 55) fram.

Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) lyfter fram att studier har visat att majoriteten av kvinnor inte har något emot att bli tillfrågade om våld. Enligt Berglund & Witkowski (2014 s. 138) uppfattas frågor om våldsutsatthet av de flesta som positivt. Det visar att det finns vilja och kompetens hos professionella inom social- och hälsovården att hjälpa och stöda våldsutsatta, anser Berglund & Witkowski (2014 s. 138). De menar även att ifall professionella berättar om kopplingen mellan våld och ohälsa kan det bidra till att kvinnan bättre förstår sammanhanget, och blir mer medveten om våldets konsekvenser, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138). Detta är en viktig aspekt som uppmärksammas eftersom Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) även lyfter fram att många kvinnor som söker sjukvård är omedvetna om att våldsutsattheten kan bidra till deras ohälsa. Vikten av att fråga om våld inom social- och hälsovården är väsentlig även ur andra perspektiv (Berglund & Witkowski 2014 s. 137–138). En fråga om våldsutsatthet kan leda till att en våldsutsatt kvinna senare börjar reflektera över sin situation och eventuellt kommer ihåg hälso- och sjukvården som en lämplig plats att söka stöd hos, poängterar Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138).

Ifall den professionella osynliggör våldet genom att inte ställa frågor om våldsutsatthet kan brukaren uppleva det som kränkande, beskriver Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138). Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) påpekar att professionella måste ha en icke-dömande attityd i bemötandet av våldsutsatta kvinnor och inte ifrågasätta allvarligheten i våldet eller kvinnornas berättelser. Professionella som möter målgruppen bör även alltid ge information om tillgänglig hjälp och vart kvinnan kan vända sig, fastän situationen inte är akut, anser Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138). Det lyfts även fram att trots att en kvinna, som sannolikt blivit utsatt för våld, väljer att inte

berätta om våldet kan information om möjligheter att få hjälp och stöd ändå uppskattas (Berglund & Witkowski 2014 s. 138). Ifall bemötandet varit bra och en positiv upplevelse ur den våldsutsattas synvinkel, är det inte ovanligt att den våldsutsatta kvinnan kommer tillbaka för att berätta om våldet vid ett senare skede, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 138). Ett gott bemötande av kunniga och empatiska professionella som inte skuldbelägger den våldsutsatta, kan bidra till att kvinnor vågar berätta om våldet, lyfter Berglund & Witkowski (2014 s. 139) fram. Ett bemötande av motsatt karaktär kan leda till att den våldsutsatta kvinnan upplever en ökad känsla av isolering, belyser Berglund & Witkowski (2014 s. 139).

Grände et al. (2009 s. 61) menar att ett gott bemötande kan vara avgörande för att en kvinna ska kunna berätta om våldet och finna mod att lämna mannen som utsätter henne för det. För ett gott bemötande behöver den professionella se kvinnan som en aktör i sitt eget liv, men även förstå att våldsutsattheten och traumat av det påverkar kvinnan och begränsar hennes handlingsutrymme (Grände et al. 2009 s. 61). Kvinnan måste själv få komma underfund med vad hon vill och bör göra, men trots det ska den professionella tydligt informera om vilka möjligheter och rättigheter kvinnan har i sin aktuella livssituation (Grände et al. 2009 s. 65).

Utöver tidigare nämnda aspekter i ett gott bemötande lyfter Enander (2014 s. 162) även fram betydelsen av ett säkerhetstänkande hos den professionella i bemötandet av våldsutsatta kvinnor. Enander (2014 s. 162) anser att ett gott bemötande samt säkerhetstänkande bör gå hand i hand. Det lyfts fram några konkreta handlingsstrategier som stöd till detta i det professionella arbetet, såsom att fråga om våld i enrum och att möta kvinnan på en plats där hon känner sig säker och trygg, beskriver Enander (2014 s. 162).

Grände et al. (2009 s. 63–64) lyfter fram flera andra aspekter som är viktiga i bemötandet av en våldsutsatt kvinna. En central aspekt som poängteras är att då kvinnan börjar tala om våldet är det viktigt att hon får berätta sin historia och sin upplevelse på sitt eget sätt, menar Grände et al. (2009 s. 63–64). Som professionell är det centralt att inte lägga ord i munnen på henne utan lyssna på den våldsutsatta utan att avbryta. Det är viktigt att den professionella visar att hen tror på det kvinnan har att berätta och bekräftar hennes

reaktioner. Grände et al. (2009 s. 63–64) lyfter även fram betydelsen av att den professionella lyssnar aktivt och inlevelsefullt. Enligt Grände et al. (2009 s. 63–64) utgår många kvinnor som börjar berätta om sina våldsupplevelser från att den som lyssnar kommer att anse att hon överdriver, får skylla sig själv eller att hon ljugar. Många har dåliga erfarenheter av att inte ha blivit lyssnade på eller trodda vid ett tidigare försök att berätta om sin situation, menar Grände et al. (2009 s. 63–64). Dessutom har kvinnan ofta normaliserat våldet som hon har utsatts för. På grund av dessa ovanstående aspekter är det viktigt att den professionella förmedlar att hen lyssnar, tror på kvinnan och tar våldet på allvar. Grände et al. (2009 s. 63–64) lyfter även fram att den professionella bör vara tydlig med att berätta för kvinnan att hon inte bär något ansvar för våldet hon utsatts för och att hon inte ska känna skuld över det. (Grände et al. 2009 s. 63–64)

3.2 Relationsarbete i arbetet med våldsutsatta kvinnor

För ett lyckat socialt förändringsarbete poängterar Tjersland et al. (2010 s. 140) byggandet av en tillitsfull relation som en väsentlig del. Att bygga upp en relation kan nämligen ses som speciellt viktigt i arbetet med utsatta personer, menar Eide & Eide (2006 s. 109). Därmed lyfter Eide & Eide (2006 s. 109) fram betydelsen av att som professionell skapa en god relation till brukaren, vilket Tjersland et al. (2010 s. 142) anser är syftet med relationsarbetet.

Våldsutsatta kvinnor tillhör gruppen utsatta personer som Eide & Eide (2006) beskriver att relationsarbete har en betydande del för i det professionella arbetet. Eide & Eide (2006 s. 109) belyser att relationsbyggande kan vara avgörande för hur det vidare arbetet fortskrider med brukaren. Även Tjersland et al. (2010 s. 154) beskriver det här och lägger speciell tyngdpunkt vid betydelsen av det första mötet. Härtill belyser Tjersland et al. (2010 s. 155) att målet alltid är att arbeta för att brukaren ska komma tillbaka till den professionella, vilket rentav är avgörande för relationsarbetet. Tjersland et al. (2010 s. 154) poängterar att det är i det här skedet som relationsskapandet inleds och att brukaren i det här läget kan reagera speciellt starkt på den professionellas bemötande. Grände et al. (2009 s. 61) diskuterar vikten av ett gott bemötande med den våldsutsatta kvinnan eller modern, och menar att det goda bemötandet är en central del för det fortsatta arbetet och om kvinnan kommer berätta om våldet eller

inte. Det goda bemötandet som Grände et al. (2009 s. 61) betonar kan i och med Tjersland et al. (2010 s. 145) beskrivning ses som extra viktigt den allra första gången den professionella träffar den våldsutsatta kvinnan.

Storø (2013 s. 79–81) betonar likt Eide & Eide (2006) och Tjersland et al. (2010) vikten av relationsskapande i arbetet med utsatta individer och därmed med våldsutsatta kvinnor. Han lägger tyngdpunkt på att relationsskapandet kan ligga till grund för ett arbete som präglas av att göra brukaren förmögen till att förändra sitt liv (Storø 2013 s. 79–81). Anttila et al. (2006 s. 21) benämner förändringsarbetet och vikten av att som professionell arbeta för att stödja våldsutsatta kvinnor till att göra en förändring gällande deras livssituation som mycket centralt. I och med det här kan konstateras att relationsskapande är en betydelsefull del av det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Inom ramen för att bygga upp en förtroendefull relation till brukaren belyser Tjersland et al. (2010 s. 142) verktyg som den professionella kan ta hjälp av. Tjersland et al. (2010 s. 142) lyfter fram verktygen i form av olika steg som kan användas vid bemötandet av utsatta individer eller grupper. Stegen handlar i det stora hela om att se brukaren, ge henne bekräftelse och acceptans samt att öka hennes självmedvetande och ge henne en möjlighet att utvecklas och förändras (Tjersland et al. 2010 s. 142). Grände et al. (2009 s. 61) lyfter fram att våldsutsatta kvinnor vill bli accepterade och respekterade samt hörda då de träffar professionella. Vikten av att som professionell ge våldsutsatta kvinnor bekräftelse och att arbeta för att stärka deras självmedvetande, belyses av Anttila et al. (2006 s. 38). Därmed kan fastställas att de steg som Tjersland et al. (2010 s. 142) beskriver är väsentliga i relationsskapandet med våldsutsatta kvinnor. Tjersland et al. (2010 s. 142) betonar att stegen kan vara svåra att följa kronologiskt eftersom de i många fall flyter samman. Trots detta belyser de att det första steget handlar om att vara lyhörd gentemot brukaren, vilket betyder att den professionella bör ha en fallenhet för att ta fasta på verbala men även ickeverbala handlingar som kan tala för något (Tjersland et al. 2010 s. 142). För att uppnå detta belyser Tjersland et al. (2010 s. 142) att den professionella bör vara närvarande och ha en empatisk inlevelse, vilket innebär en förmåga att sätta sig in i brukarens situation. Lyhördhet är speciellt viktigt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor och mödrar, Grände et al. (2009 s. 48) menar nämligen att våldsutsatta kvinnor i många fall aktivt försöker undanhålla tecken på att de

blir våldsutsatta. Det är i sådana fall viktigt att som professionell ha kunskap om olika kännetecken och samtidigt vara lyhörd till dessa (Grände et al. 2009 s. 48).

Följande steg som Tjersland et al. (2010 s. 144–145) beskriver innefattar spegling, bekräftelse och acceptans. Det här bör den professionella använda sig av efter att ha närmat sig brukaren och därmed fått förståelse för brukarens upplevelser och känslor (Tjersland et al. 2010 s. 144–145). Den professionella ska i det här steget förmedla den insikt som hen fått under tidigare träffar med brukaren, beskriver Tjersland et al. (2010 s. 144–145). I detta steg är det viktigt att den professionella förmedlar insikten med försiktighet, genom att noggrant tänka igenom hur hen uttrycker sig (Tjersland et al. 2010 s. 144–145). Tjersland et al. (2010 s. 144–145) belyser att målet med steget är att förmedla bekräftelse och acceptans samt att ge brukaren kännedom om att utomstående kan sätta sig in i brukarens situation. Berglund & Witkowski (2014 s. 136) betonar betydelsen av både empati och bekräftelse i arbetet med våldsutsatta kvinnor. De beskriver att det är betydelsefullt att den professionella bemöter kvinnans berättelser på ett empatiskt och bekräftande sätt (Berglund & Witkowski 2014 s. 136). Härtill är det viktigt att den bekräftelse och förståelse som den professionella uttrycker har en stödjande karaktär, vilket även ses som essentiellt genom hela processen av relationsskapande, poängterar Tjersland et al. (2010 s. 144–145).

Det tredje så kallade steget som Tjersland et al. (2010 s. 146) belyser i processen att skapa en tillitsfull relation till brukaren är stöd, hopp och uppmuntran. Storø (2013 s. 79–81) betonar betydelsen av att som professionell vara stödjande vid skapandet av en relation till brukaren. Med det här menar Storø (2013 s. 79) att den professionella ska handla på ett stödjande sätt som uppmuntrar till brukarens positiva utveckling, nyfikenhet och lärande. Tjersland et al. (2010 s. 142–145) lyfter fram vikten av hopp i relationsarbete. Enligt Grände et al. (2009 s. 66) kan förmedling av hopp, i den bemärkelse att det finns möjligheter till förändring, vara en avgörande del i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Tjersland et al. (2010 s. 145–146) belyser i det här steget betydelsen av att arbeta individanpassat och därmed utgå från vad den specifika individen är i behov av för stöd i den rådande stunden. Ett specifikt sorts stöd eller stödform kan ha motsatt effekt, d.v.s. göra så att brukaren går bakåt istället för framåt, om det ges vid fel tidpunkt, menar Tjersland et al. (2010 s. 145). Grände et al. (2009 s. 66) lyfter fram vikten av att i

arbetet med våldsutsatta kvinnor alltid arbeta utifrån var kvinnan befinner sig. Detta innebär bl.a. att ha tålamod och förståelse för att processen kan ta tid, eftersom våldsutsatta kvinnor kan ha en tendens att undanhålla information om sin våldsamma livssituation (Grände et al. 2009 s. 66). Enligt Grände et al. (2009 s. 68) ökar sannolikheten för att denna typ av information ska komma till uttryck för varje träff. Tjersland et al (2010 s. 155) poängterar även detta och menar att skapandet av en relation till brukaren kräver tid och att chanserna för att en betydelsefull relation ska växa fram ökar vid varje träff. Ett problem Grände et al. (2009 s. 68) tar upp gällande detta, vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor, är att det inte är ovanligt att målgruppen tackar nej till en ytterligare träff. Här handlar det återigen om att ha tålamod men även visa respekt, den professionella kan i sådana fall fråga om att få kontakta henne och därigenom få möjlighet att följa upp kvinnans situation och bygga upp ett förtroende (Grände et al. 2009 s. 68).

Utöver de nämnda stegen och verktygen poängterar Tjersland et al. (2010 s. 146) även skydd, omsorg, ömsesidighet och personlighet som viktiga faktorer under relationskapandets process. Tjersland et al. (2010 s. 147–148) lyfter fram att skydd och omsorg på ett övergripande plan handlar om att den professionella visar att hen bryr sig om brukaren. I arbetet med våldsutsatta kvinnor har skydd en central roll, som professionell behöver du så snabbt som möjligt ta reda på om kvinnan samt eventuella barn är i behov av skydd, menar Grände et al. (2009 s. 89). De belyser även vikten av att som professionell berätta för kvinnan om hen känner oro (Grände et al. 2009 s. 65). På så sätt förmedlar den professionella även omtanke, vilket Tjersland et al. (2010 s. 147–148) belyser som betydelsefullt. Tjersland et al. (2010 s. 150) beskriver att ömsesidighet och personlighet i denna kontext handlar om att relationsarbete kräver att den professionellas handlingar känns äkta (Tjersland et al. 2010 s. 150). Det engagemang och intresse som den professionella bör förmedla till brukaren ska kännas naturligt och inte påtvingat i skapandet av en god relation (Tjersland et al. 2010 s. 150).

Även om alla de ovannämnda stegen, verktygen och faktorerna betraktas som viktiga i processen att skapa en förtroendefull relation till brukaren, menar Tjersland et al. (2010 s. 149) att det absolut viktigaste är att den professionella är pålitlig. Brukarna har nämligen ofta en bakomliggande bakgrund av förhållanden som präglats av brutna löften och svek (Tjersland et al. 2010 s. 150). Det gör att många brukare har svårt att lita på andra

personer och därav även den professionella, poängterar Tjersland et al. (2010 s. 150). Grände et al. (2009 s. 61) poängterar att våldsutsatta kvinnor ofta har svårt att lita på andra och att de även i samband med detta känner rädsla för att inte bli betrodda vid avslöjandet av våld. Därför belyser Grände et al. (2009 s. 68) vikten av att som professionell alltid arbeta för att fånga den våldsutsatta kvinnans förtroende. Det kan bl.a. förverkligas genom att som professionell alltid hålla sina löften till brukaren, menar Tjersland et al. (2010 s. 150). Corta & Clineb (2017 s. 168) betonar såsom Tjersland et al. (2010) pålitlighet i arbetet med våldsutsatta kvinnor och även familjer i sin helhet. De belyser att den professionellas respons på exempelvis berättande om våld är av stor vikt och att det ibland krävs en hel del av den professionella för att förverkliga bilden av en förtroendefull relation, brukaren och professionell emellan (Corta & Clineb 2017 s. 168). Enligt Corta & Clineb (2017 s. 168) kan förmedlingen av ett konsekvent stöd från den professionella leda till att ett förtroende formas. Detta, och andra ovannämnda faktorer och verktyg kan bidra till ett gott relationsskapande, vars syfte är att forma en meningsfull relation till brukaren, menar Tjersland et al. (2010 s. 142).

3.3 Empowermentcentrerat arbetssätt med våldsutsatta kvinnor

Empowerment innebär enligt Askheim & Starrin (2007 s. 18) att individer har en förmåga att kunna skaffa sig styrka, kraft och makt. Moula (2009 s. 19) lyfter fram styrka i samband med empowerment och beskriver därmed empowerment som olika interventioner som syftar till att utveckla och hitta utsatta individers, grupper och familjers egna resurser. Askheim & Starrin (2007 s. 18–21) poängterar att den professionella med hjälp av empowerment ska stödja och stärka individer och grupper i den kontext att de får kraft att förändra sin livssituation till det bättre. Moula (2009s. 11) belyser likt Askheim & Starrin (2007) även det här och betonar att empowerment innefattar att stöda brukaren att finna kraft till att ta egna beslut samt hjälpa henne att utveckla sin kapacitet och sitt självförtroende (Moula 2009 s. 11).

Anttila et al. (2006 s. 21) betonar att det professionella arbetet med kvinnor som utsatts för våld i nära relationer innefattar dessa ovannämnda element. Arbetet med målgrupper syftar nämligen till två olika mål, att våldet upphör alternativt minskar eller att kvin-

nans situation förbättras genom en eller annan insats (Anttila et al. 2006 s. 21). Dessa mål uppnås bl.a. genom ett långsiktigt stöd som innefattar att stötta kvinnan till att få makt över sitt liv, kraft till att ta tag i det som är viktigt för henne samt öka hennes självförtroende, beskriver Anttila et al (2006 s. 21). Genom det här vill den professionella att kvinnan till sist ska vara förmögen att göra en förändring vilket kommer förbättra hennes allmänna livskvalitet och välbefinnande, menar Anttila et al. (2006 s. 21). I och med de komponenter som Anttila et al. (2006 s. 21) lyfter fram och de faktorer som ovan beskrivits som essentiella i det empowermentorienterade arbetet kan konstateras att empowerment är viktigt i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Förutom att empowerment handlar om att ha en förmåga till att se sina styrkor och krafter innefattar det även att ha en förmåga att skaffa sig makt, betonar Askheim & Starrin (2007 s. 161–163). Makt och dess motsats maktlöshet är centrala begrepp inom empowerment (Askheim & Starrin 2007 s. 161–163). Askheim & Starrin (2007 s. 161–163) beskriver att orättvisa förhållanden och processer kan bidra till den maktlöshet som många utsatta personer känner. Dessa processer kan i själva verket grunda sig i en själv, i närmiljön eller i samhället (Askheim & Starrin 2007 s. 161–163). Orsaken till att våldet är rådande i ett nära förhållande där mannen utövar våld mot kvinnan, kan enligt Grände et al. (2009 s. 28) bl.a. förklaras genom att den våldsutövande mannen vill få kontroll över kvinnan. Det här uppnås genom att en maktrelation byggs upp i etapper där mannen har makt över kvinnan och hennes handlande, menar Grände et al. (2009 s. 28). Det våld som mannen utövar kan fungera som ett verktyg i processen där maktrelationen byggs upp, genom våldshandlingar kan nämligen mannen sätta gränser och därigenom få makt över kvinnan (Grände et al. 2009 s. 28). Anttila et al. (2006 s. 13) poängterar att den våldsutsatta kvinnan i ett sådant maktförhållande blir underordnande och därmed maktlös. Inom empowerment handlar makt inte om att ha makt över något utan snarare om att ha makt till något, menar Askheim & Starrin (2007 s. 161–163). Det innebär att man har möjlighet till eller kan skaffa sig möjligheter att göra förändringar och förverkliga önsknings (Askheim & Starrin 2007 s. 161–163). Utifrån ovannämnda faktorer kan konstateras att ett empowermentorienterat arbete med våldsutsatta kvinnor bl.a. handlar om att arbeta för att kvinnan ska återfå makt och därigenom bli förmögen att göra en förändring i sitt liv.

Att vara utsatt tär på självförtroendet och självuppfattningen, menar Askheim & Starrin (2007 s. 161–163). En känsla av handlingsförlamning och en stark självkritik kan växa fram och framhäva den maktlöshet som nämndes ovan (Askheim & Starrin 2007 s. 161–163). Grände et al. (2009 s. 22) lyfter fram att dessa känslor är vanliga hos våldsutsatta kvinnor, mannens våldsutövande reducerar nämligen hennes livsutrymme och gör att hon inte längre är benägen att ha egna åsikter, relationer eller fritidsintressen. Anttila et al. (2006 s. 21) belyser det ofta bristande självförtroendet som våldsutsatta kvinnor har och menar att det därför är viktigt att som professionell arbeta för att höja det hos kvinnorna.

Ovan har olika betydelsefulla faktorer i det empowermentcentrerade arbetet beskrivits. Moula (2009 s. 11) belyser det ytterligare genom att presentera en modell som kan fungera som stöd för professionella vid utförandet av ett empowerment präglat arbete med utsatta individer, däribland våldsutsatta kvinnor. Modellen som Moula (2009 s. 50–52) beskriver består av fem steg, där det första handlar om att fastställa den rådande situationen och problemet. Här är det viktigt att sätta brukarens berättelser i fokus samt att bekräfta brukaren genom att vara nyfiken och lyssna aktivt. Följande steg lägger tyngdpunkt på att tillsammans med brukaren forma en bild av vad hon önskar och vill förändra. Moula (2009 s. 50–52) belyser att det här steget kan vara knepigt i arbetet med våldsutsatta kvinnor, brukares önskan och viljor är nämligen i många fall inte entydiga utan viljorna kan variera i sådan grad att de inte stöder varandra. Det beror på att kvinnans önskan kan pendla mellan att vilja lämna den våldsamma mannen och att stanna, i hopp om att mannen en dag förändrar sitt beteende. Det tredje steget innefattar att tillsammans undersöka ett flertal olika alternativ. Nu tar båda parter fram olika konsekvenser, hinder och resurser som de olika alternativen kan hämta med sig. När olika alternativ kartlagts är det tid att välja ett alternativ, här lägger Moula (2009 s. 50–52) tyngdpunkt på att det är brukaren själv som väljer. Därmed kan denna process variera i tid, tanken är att samtalen och träffarna ska fortsätta tills brukaren gjort ett val. Processen fortsätter sedan med att tillsammans skapa mål som baserar sig på det valda alternativet samt att ta fram en plan för vidare handling. Det femte och sista steget handlar om utvärdering och sker efter att planen slutliggjorts. Här kan det hända att brukaren inser att hon inte är nöjd med alternativet, brukaren och den professionella går i sådant fall tillbaka till steg ett och börjar om från början. (Moula 2009 s. 50–52)

Modellen lägger tyngdpunkt på att arbetet ska grunda sig i önsknings-, förhoppnings- och mål som brukaren själv har (Moula 2009 s. 11). För att uppnå det här behöver den professionella stödja brukaren samt delaktiggöra henne i processen att utforska och synliggöra hennes förmåga att själv lösa problem och uppnå mål, beskriver Moula (2009 s. 11). Askheim & Starrin (2007 s. 161–163) lyfter även fram delaktiggörandet av brukaren som en bidragande faktor till att nå målet med det empowermentorienterade arbetet och lägger tyngdpunkt på att det kan bidra till ett ökat självförtroende. Det kan ses som ett av de viktigaste verktygen i det empowermentorienterade arbetet med våldsutsatta kvinnor, menar Anttila et al. (2006 s. 21).

3.4 Delaktighetsfrämjande arbetssätt med våldsutsatta kvinnor

Att bli utsatt för våld i nära relationer kan många gånger innebära att man utsätts för social isolering, nämligen att förövaren inte låter en träffa familj och vänner, menar Näse (2010 s. 53). Att ingå i en gemenskap innebär, enligt Cederlund & Berglund (2014 s. 14), att uppleva sig som delaktig i diverse samhörigheter och känna tillhörighet bland personer såsom släkt, vänner och arbetskamrater. När man är delaktig i gemenskap kan man vara med och utveckla normer och värderingar men man kan också påverkas av andras uppfattningar och utvecklas genom det, menar Cederlund & Berglund (2014 s. 15). Även Blennberger (2005 s. 249) diskuterar vikten av social delaktighet, betydelsen av att ingå i en gemenskap där ens åsikter och tankar tas i beaktande och belyses.

I och med problematiken som våld i nära relationer leder till har den professionella som möter dessa personer i sitt arbete en betydelsefull roll. Nämligen att få de utsatta att känna sig delaktiga och inkluderade i olika sammanhang. Enligt 1 kap. 1 § i Socialvårdslagen (30.12.2014/1301) är syftet med lagen att arbeta för bättre jämlikhet och delaktighet för brukarna. Ekström (2018 s. 101) påpekar att socialtjänsten har ett ansvar i att hjälpa till med individens ekonomiska och sociala trygghet, ökad jämlikhet och betydelsefullt deltagande i det samhälleliga livet.

Att den professionella har en viktig roll i att göra brukaren delaktig är något som även Bülow et al. (2012 s. 8) nämner, exempelvis genom att brukaren skall få möjligheten att

ta beslut som rör en själv. Att arbeta aktivt för våldsutsatta kvinnors självbestämmanderätt och integritet är något som även Ekström (2018 s. 101) ser som essentiellt. Den våldsutsatta kvinnan skall stödas i att ta makten över sitt liv och själv få uppleva att hon inte är ensam i situationen men att hon däremot står upp själv (Ekström 2018 s. 101). Något som den professionella därför bör ha i åtanke är att delaktiggörandet av brukare skall ske dagligen i allt arbete, delaktighet arbetas med konkret och ses inte som något som enbart bearbetas på policynivå (Bülow 2012 s. 8–9). Professionella inom social- och hälsovården bör alltså ha i åtanke att dagligen medvetandegöra och delaktiggöra den våldsutsatta kvinnan i hennes livssituation.

Social inklusion kan delas upp på ett flertal sätt men en viktig grund är att man spelar en viktig roll i ens eget liv och vardag. Berglund & Witkowski (2014 s. 147) menar att ett sätt att ingå i en gemenskap och samtidigt vara delaktig i sitt eget liv, är att träffa och diskutera med andra våldsutsatta kvinnor. Det här kan leda till en bättre inblick i sin våldsamma situation (Berglund & Witkowski 2014 s. 147). Social inklusion innebär dels, enligt Madsen (2006 s. 203), att man ska kunna leva ett meningsfullt liv, som utgörs av en meningsfylld vardag som man själv kan styra över. Dels innebär det att vara inkluderad på ett samhälleligt plan och att man inkluderas i exempelvis arbete, familj och skola (Madsen 2006 s. 203). Enligt Madsen (2006 s. 173) har alla individer rätt till att vara delaktiga i samt rätt till samhällets välfärd, oavsett vem man är eller vilken bakgrund man har. Kjellström (2012 s. 31) beskriver delaktighet med att bidra med sig själv och på så sätt bidra till samhället.

Som redan nämnt kan våld i nära relationer leda till att delaktighet och gemenskap utesluts. Däremot lyfter Cederlund & Berglund (2014) och Madsen (2006) tydligt fram vikten av att vara delaktig i samhället på både mikro- och makronivå. Som professionell har man då ett ansvar att inkludera de personer som står utanför. Inom socialt arbete bör man, enligt Cederlund & Berglund (2014 s. 76), noggrant fundera kring vad som behöver arbetas kring för att inkludera den utsatta, detta genom att använda sig av individens styrkor men även se problematiken som hen står inför. (Cederlund & Berglund 2014 s. 76)

Att den våldsutsatta kvinnan själv är helt och hållet delaktig i beslut som rör processen till frigörelse ser Berglund & Witkowski (2014 s. 147) som elementärt. Kjellström

(2012 s. 34) påpekar att den professionella bör vara alert vad gäller brukarens olika tecken huruvida hen vill diskutera eller delta i arbetet, vilket är viktigt för brukarens självbestämmanderätt. Cederlund & Berglund (2014 s. 55) anser att med hjälp av socialpedagogiken och dess förhållningssätt kan man tillsammans skapa lösningar som gör att problematiken underlättas. Det kan exempelvis göras genom att låta den utsatta vara delaktig i sin process och själv bli medveten kring det egna jaget (Cederlund & Berglund 2014 s. 55).

Bülow et al. (2012 s. 8) poängterar att den professionella kan delaktiggöra brukaren genom att delge all information som hen kan vara i behov av, delvis för att kunna ta beslut som rör en själv i en förändringsprocess. Genom att den professionella frågar om den våldsutsatta kvinnans situation och genom att ge henne den information hon kan behöva, såsom andra tillgängliga tjänster, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 136) att det leder till delaktighet för brukaren. Information som Grände et al. (2009 s. 89) uppmärksammar är att den våldsutsatta kvinnan bör få ta del av upplysning om vad den professionella samt andra tjänster kan bidra med för stöd. Den professionella bör även informera om normala reaktioner efter våld i nära relationer och vad det kan leda till samt information till eventuella barn (Grände et al. 2009 s. 89). Att ge information som rör kvinnan samt delaktiggöra henne kan bidra till att det är enklare att ta ett rationellt beslut (Berglund & Witkowski 2014 s. 136). Ifall situationen är akut är det dock viktigt att den professionella beskriver de allvarsamma riskerna med att återvända till det våldsamma hemmet (Berglund & Witkowski 2014 s. 136). Enander (2014 s. 161) beskriver också att det är den professionellas uppgift att den våldsutsatta kvinnan blir informerad kring det hon är i behov av, däremot är det kvinnans egna beslut som skall tas i beaktande. Dock menar Enander (2014 s. 161) att det inte alltid är kvinnans vilja som bestämmer angående hennes barn, då är det upp till den professionella vilka beslut som gäller.

Kjellström (2012 s. 32–33) beskriver fyra olika faktorer den professionella bör ha i åtanke för att den våldsutsatta skall uppleva delaktighet. Relationen som byggs upp mellan den professionella och kvinnan skall präglas av ömsesidighet, respekt, tillit och positiva känslor. Den professionella skall även låta den våldsutsatta få ta en del av makten i arbetet, upplever kvinnan att hon har kontroll över situationen leder det även till en

känsla av delaktighet. (Kjellström 2012 s. 32–33) Även Bülow et al. (2012 s. 8) nämner att den professionella skall dela med sig av kunskap och all information som rör brukaren, vilket ses som betydelsefullt för delaktigheten. En viktig aspekt att ha i åtanke för att gynna brukaren är att den professionella tar reda på frågor som berör den våldsutsatta kvinnan. Det innefattar hennes åsikter, förväntningar och att ge den våldsutsatta lämplig information utgående från hennes önskan. Den sista faktorn som kortfattat behandlas är att intresset sinsemellan bör vara ömsesidigt och aktivt, något som framkommer i exempelvis diskussioner. Den professionella skall då tänka på att vara den som visar intresse för samtal, uppmuntrar och stödjer kvinnan. Att skapa en relation mellan professionell och brukare är något som många gånger kräver tid och det finns inte heller ett entydigt sätt att uppnå delaktighet. Den professionella bör därför vara flexibel och använda flera metoder. Däremot är en viktig ståndpunkt som alltid bör finnas med att visa på att man som professionell tar sig tid för den våldsutsatta. (Kjellström 2012 s. 32–33)

4 METOD

Inom ramen för detta kapitel redogörs metodvalet, nämligen allmän litteraturstudie. Det framkommer även hur processen i att samla material har gått till, såsom databaser som använts och vilka sökord som varit av betydelse för arbetet. Bearbetningen av data görs genom en innehållsanalys, vilket beskrivs utförligare i detta stycke. Slutligen diskuteras urvalskriterier samt forskningsetiska aspekter kopplat till val av metod.

4.1 Val av metod

Enligt Forsberg & Wengström (2013 s. 25) innebär en allmän litteraturstudie att samla in data i form av text för att sedan analysera innehållet på ett systematiskt sätt. Syftet är då att beskriva kunskapen som finns inom det valda temat eller att hitta orsaker till att ett ämne bör studeras vidare (Forsberg & Wengström 2013 s. 25–26). Genom att använda sig av en allmän litteraturstudie menar Forsberg & Wengström (2013 s. 26) att ett hinder är att urvalet blir mindre och att man därför väljer den litteratur man anser passa själva arbetet. Dock är våld i nära relationer ett ämne som det forskats mycket kring, vilket ger ett brett urval av artiklar som kan kopplas till den valda frågeställningen. Ge-

nom en litteraturstudie kan de rådande sätt att arbeta med målgruppen fås fram och resoneras kring.

För att få en fördjupad förståelse för våld i nära relationer utgående från frågeställningen har vi valt att göra en allmän litteraturstudie med kvalitativa samt kvantitativa forskningar. Den kvalitativa forskningen innehåller intervjuer med våldsutsatta kvinnor samt professionella som arbetar med målgruppen. Den kvantitativa forskningen utgörs av insamling av data genom bland annat enkäter och skriftliga dokument. Enligt Jacobsen (2012 s. 119–120) innebär användandet av sekundärdata att man använder data som samlats in av andra. Det påpekas att de viktigaste besluten som bör tas vid en litteraturstudie handlar om vilken litteratur man väljer att använda sig av, samt litteraturens trovärdighet (Jacobsen 2012 s. 119–120). Jacobsen (2012 s. 119–120) lyfter fram litteraturstudiers lämplighet i olika sammanhang, bland annat då det är omöjligt att samla in primärdata. Att samla in primärdata hade inte varit omöjligt men våld i nära relationer är ett känsligt ämne och därför anser vi att en litteraturstudie är lämplig för vårt examensarbete. Vi hoppas även att metodvalet ger oss ett trovärdigt resultat. En orsak till att litteraturstudie som metod valts är för att få bredare kunskap kring våld i nära relationer då forskning från ett flertal länder kan användas. I studier framkommer ett brett urval av informanter, samt olika tillvägagångssätt för att få information såsom via enkäter och intervjuer. En litteraturstudie ger även möjlighet till att få en bred inblick i våld i nära relationer genom artiklar som behandlar ämnet utifrån flera synsätt. Dock kan en nackdel med en litteraturstudie vara problematiken med att hitta relevanta artiklar och att man tolkar redan tolkade data.

Friberg (2012 s. 134) lyfter fram en allmän litteraturöversikt och dess likheter med den allmänna litteraturstudien som Forsberg & Wengström (2013 s. 26) tar upp. Det gemensamma mellan de två modellerna är att materialet som arbetet grundar sig på är texter som baserar sig på ett metodiskt val. Materialet ska även grunda sig i ett avgränsat och specifikt område samt ha ett tydligt samband. Ett annat gemensamt kännetecken är att materialet även ska granskas och analyseras för att slutligen uppnå en beskrivande översikt av ämnet som valts att undersöka. (Friberg 2012 s. 134) Ifall en systematisk litteraturstudie istället skulle valts, innebär det att ett mer omfattande material bör användas

där även icke publicerade studier ska behandlas (Forsberg & Wengström 2013 s. 26–28).

4.2 Insamling av material

Eftersom en litteraturstudie har valts analyseras vetenskapliga artiklar. De vetenskapliga artiklarna samlades in via databaserna EBSCO och Sage Journals Online. Ett brett urval av sökord har använts och kombinerats på flera tänkbara sätt för att få så mycket träffar som möjligt. En beskrivning av de sökord vi kommit att använda oss av för att få fram de inkluderade artiklarna kan ses under rubriken “sökprocessen av artiklar”. Trots att vi använt oss av många kombinationer av sökord har vi försökt vara så precisa som möjligt med sökorden för att få fram det vi letar efter. Det har gjorts för att undvika ett för brett urval av artiklar som kan leda till att vi går miste om något relevant bland en stor mängd artiklar.

Friberg (2012 s. 59) poängterar att insamlingen av material sker i två olika faser, nämligen den inledande informationssökningen och den egentliga informationssökningen. Den första fasen av insamlandet av data handlar om att ta reda på vad som i dagsläget finns publicerat inom området för arbetet (Friberg 2012 s. 40). Den här fasen utgör grunden för sökarbetet och en överblick av forskningsområdet skapas. Sökandet under denna fas behöver därför inte vara av systematisk karaktär. I detta skede av informationssökningen testas olika informationskällor, databaser och sökord i syfte att få fram och hitta relevant information. (Friberg 2010 s. 59) Då informationssökningen inleddes användes flera databaser, såsom Sage Journals Online, EBSCO och Science Direct för att få en överblick av tillgängligt material. En bred mångfald av olika typer av sökord användes, utan ett specifikt system, för att komma underfund med vilka sökord som gav relevant information. Att kombinera sökord var emellertid svårt och krävde ett brett urval av ord och dess synonymer. Exempelvis uppstod det problem vid sökandet av artiklar innehållande bemötande, då vi inte fann en framgångsrik engelsk översättning. Den närmaste översättning av bemötande som användes var “personal treatment” i kombination med andra begrepp i sökandet, dessvärre gav det inte det resultat som önskades. I det här skedet antecknades titel, författare, sökord, databas och avgränsningar ner. Slutligen sammanfattades 11 artiklar som verkade intressanta för vårt arbete, dock inklude-

rades endast en artikel då resterande innehöll exkluderingskriterier. Då vi sökte efter artiklarna lästes artiklarnas rubrik, därefter abstrakt men också diskussionen för att få en helhetsbild över innehållet. Under sökningsprocessen sökte vi efter artiklar som hade ett samband mellan det professionella arbetet och den teoretiska referensramen.

När tillräckligt mycket information kring forskningsområdet hittats och en förståelse för hur relevant information tas fram utvecklats, följer den egentliga informationssökningen (Friberg 2012 s. 40). Denna fas är målanpassad, precis och systematisk. Syftet är att få fram de slutgiltiga artiklarna till arbetet. (Friberg 2012 s. 59) För att uppnå detta är arbetets frågeställningar och syfte avgörande för valet av artiklar. Artiklarna kan vara av både kvantitativt och kvalitativt slag. Den egentliga informationssökningen bör under hela processen dokumenteras noggrant. (Friberg 2012 s. 42–45)

Då vi började den egentliga informationssökningen gick vi först tillbaka till sammanfattningen från den inledande informationssökningen för att se vilka sökord som gav resultat. Fram till detta skede lästes 32 abstrakt varav 14 artiklar valdes ut för vidare granskning. Orsaken till att de uteslutna artiklarna valdes bort var p.g.a. att fokuset i artiklarna riktades mot våld mot män, våld riktat enbart mot barn, att de professionella enbart utgjordes av personer som inte arbetade inom social- och hälsovården eller att studien utförts i ett utom europeiskt land som är svårt att tillämpa på Norden. För att få en större förståelse för artiklarnas innehåll sammanfattades artiklarna på samma sätt som i den inledande informationssökningen med titel, författare, sökord m.m. Skillnaden var nu att en mer omfattande sammanfattning gjordes, där varje artikel redovisades i löpande text innehållande bland annat syfte, metod och resultat. När den mer djupgående sammanfattningen gjordes framkom det att ett flertal artiklar inte höll urvalskriterierna. Två artiklar uteslöts på grund av att forskarna hade inkluderat våld mot män. Längre inkluderades två artiklar från Afrika då de innehöll väsentligt material, dock ansåg vi sedan att de kulturella skillnaderna blev för starka för att kunna tillämpa materialet på Norden. Från början var tanken att studien skulle behandla våld i nära relationer både riktat mot kvinnor och barnen i familjen, vilket gjorde att två av de då inkluderade artiklar behandlade direkt våld mot barn och bevittnat våld hos barn. I ett senare skede bestämde vi oss för att enbart fokusera på kvinnor för att inte få en för bred undersökning, och då exkluderades de artiklarna som enbart var ur ett barnperspektiv. Slutligen

återstod åtta artiklar från den egentliga informationssökningen och en från den inledande sökningen, som kom att bli de inkluderade artiklarna för studien.

Urvalskriterier

De inkluderade artiklarna ska innehålla följande kriterier:

- artiklar publicerade 2008–2018
- professionella inom social- och hälsovården
- kvinnor och/eller mödrar utsatta för våld i nära relationer
- artiklar som belyser framgångsfaktorer i det professionella arbetet

Trots att vi hittat artiklar som lyfter fram både positiva och negativa erfarenheter av professionellt stöd, så lyfts enbart framgångsfaktorer i det professionella arbetet fram och därmed exkluderas de negativa effekterna i analysen. Artiklar som är fokuserade på våld mot män och enbart på barn exkluderas från examensarbetet.

Sökprocessen av artiklar

I hopp om att koppla sökorden till frågeställningen och till själva arbetet i allmänhet har ett flertal synonymer till våld i nära relationer använts och även ord som är kopplade till den teoretiska referensramen. Artikelsökningen har enbart skett på engelska, då det har gett en bredare utdelning av artiklar. För att få en överblick nämns de inkluderade artiklarna nedan, samt tillvägagångssätt för att finna dem.

Först användes Sage Journals Online och sökorden “domestic violence OR family violence OR intimate partner violence AND professional AND identify”. Den här sökningen gav ett väldigt brett urval av artiklar, varav slutligen en artikel användes, nämligen *Health Professionals’ Responses to Women’s Disclosure of Domestic Violence* (Keeling & Fisher 2015).

Även för den andra inkluderade artikeln användes Sage Journals Online och nu med sökorden “domestic violence AND professional help”. Den utvalda artikeln blev *Domestic Violence and Sexual Assault Agency Directors’ Perspectives on Services That Help Survivors* (Macy et al. 2010)

Sökningen fortsatte på EBSCO, vilken är databasen som även användes för de resterande artiklar. Sökorden “domestic violence OR family violence OR intimate partner violence AND professional help AND relationships” gav fem förslag. Det resulterade i artikeln *Why abused women do not seek professional help: a qualitative study* (Prosman et al. 2013)

“Domestic violence OR family violence OR ipv OR domestic abuse OR partner abuse AND participation OR engagement OR involvement OR inclusion AND professional” var de sökord som användes till näst och gav 29 artiklar. Den inkluderade artikeln som valdes är *Engagement strategies and change: an international practice response for the child welfare worker in cases of domestic violence* (Melchiorre & Vis 2012).

Nästa sökord som användes var “domestic violence AND professional help” som även användes på Sage Journals Online innan. Sökningen på EBSCO gav enbart 8 träffar, jämfört med samma sökning på Sage Journals Online som gav 8290 träffar. Den valda artikeln är *I Know it was Every Week, but I Can't be Sure if it was Every Day: Domestic Violence and Women with Learning Disabilities* (McCarthy et al. 2015).

Den sjätte inkluderade artikeln hittades med sökorden “domestic violence OR family violence OR intimate partner violence AND relationship AND professional” och heter *Why physicians and nurses ask (or don't) about partner violence: a qualitative analysis* (Beynon et al. 2012).

Vidare användes sökorden “domestic violence AND social work” som gav hela 313 träffar, varav en artikel inkluderas, nämligen *Social Work in the Emergency Department - Implementation of a Domestic and Family Violence Screening Program* (Power et al. 2011).

Den nästsista inkluderade artikeln fann vi med sökorden “abused women AND professional help“, som gav sex träffar. Artikeln som används heter *Pregnant Women's Experiences of Intimate Partner Violence and Seeking Help from Health Care Professionals: A Jordanian Qualitative Study* (Damra et al. 2015).

För att hitta den sista inkluderade artikeln användes fortsättningsvis EBSCO samt sökorden “family violence OR domestic violence OR intimate partner violence AND professional AND methods”. Namnet på artikeln är *Help-seeking amongst women survivors of domestic violence: a qualitative study of pathways towards formal and informal support* (Evans & Feder 2014).

För att få ytterligare information presenteras tillvägagångssätten som använts för att finna de nio inkluderade artiklarna som uppfyller urvalskriterierna i bilaga 1. I bilaga 2 presenteras artiklarna grundligare och ger en inblick över syfte, metod och resultat för varje enskild artikel.

4.3 Analysmetod och dess tillvägagångssätt

I detta arbete används nio vetenskapliga artiklar med liknande tema som analyseras och tolkas. Eftersom det är själva innehållet och jämförelsen av artiklarna vi är intresserade av anser vi att en innehållsanalys är lämplig. Innan analysarbetet börjar är det av stor vikt att få en djup förståelse av det givna materialet för att möjliggöra för vidare analys av de vetenskapliga artiklarna. Därmed användes mycket tid till förarbete, genom att grundligt läsa och sammanställa artiklarna.

Forsberg & Wengström (2013 s. 151) menar att man genom en innehållsanalys systematiserar och analyserar data. Eftersom vi med vårt arbete vill finna en djupare förklaring och förståelse av materialet passar en latent innehållsanalys. Den går ut på att identifiera viktiga enheter, koda olika kategorier, identifiera betydelsefulla teman och utveckla teorier eller modeller (Forsberg & Wengström 2013 s. 151).

För att komma fram till ett resultat i en innehållsanalys krävs flera olika etapper, vilka Forsberg & Wengström (2013 s. 167) delar in i fem olika steg. Det första steget innebär att få en tydlig bild av det material som ska analyseras, genom att läsa det upprepade gånger (Forsberg & Wengström 2013 s. 167). Nästa steg är, enligt Forsberg & Wengström (2013 s. 167), att få en förståelse för vad texten handlar om och koda olika delar, som t.ex. smärta, oro och stress. Inledningsvis laddades artiklarna ner och namngavs i ordningsföljd enligt bilaga 2. Därefter lästes artiklarna igenom och viktiga

ord och meningar kodades genom olika färgmarkeringar i texterna. Alla markeringar placerades i ett nytt dokument under varje enskild artikel och översattes sedan från engelska till svenska. Vidare innebär det tredje steget att sammanställa de olika koderna till kategorier t.ex. fysisk funktion, psykisk funktion och social funktion (Forsberg & Wengström 2013 s. 167). Efter att översättningarna gjordes lästes materialet igenom och varje kod placerades under en lämplig kategori. Alla koder med liknande innehåll placerades tillsammans och därefter gavs en övergripande rubrik som utgör de olika kategorierna. I det fjärde steget ska man försöka tematisera de olika kategorierna till något mer övergripande med syfte att hitta olika mönster i artiklarna, såsom likheter, skillnader och motsatser (Forsberg & Wengström 2013 s. 167). Alla kategorier och dess koder skrevs upp på små lappar för att få en tydligare bild över materialet, för att sedan kunna bestämma olika teman. De tre valda teman är innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer, betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor samt professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Det sista steget innebär att tolka och diskutera det resultat man har kommit fram till, menar Forsberg & Wengström (2013 s. 167). För att kunna svara på ens frågeställningar behöver man enligt Jacobsen (2012 s. 277) utforma sitt analyserade resultat i ett större sammanhang, nämligen tolka den data man har. Något som vi anser är viktigt gällande tolkning och diskussion, är att kunna förhålla sig kritiskt till sitt arbete. Efter att resultatet sammanställdes började en process, enligt det sista steget, av tolkning genom koppling till bakgrund och den teoretiska referensramen. Genom att resultatet ställdes mot tidigare insamlade data kunde vi därmed kritiskt diskutera resultatet och dess relevans.

4.4 Etiska aspekter

Eftersom vi har valt att skriva om ett känsligt tema är det viktigt att vi tänker på hur vi uttrycker oss kring de våldsutsatta, för att inte kränka någon. Trots att vi inte är i direkt kontakt med målgruppen eller gör intervjuer, vill vi inte genom vårt arbete såra någon eller bidra till stigmatisering.

Inom ramen för studien får inte några som helst ohederligheter eller fusk påträffas (Forsberg & Wengström 2013 s. 69). Med det innebär, enligt Forsberg & Wengström (2013 s. 69–70), att förvränga data, stjäla eller plagiera data, inte uppge

källa på använd data eller att återge data felaktigt. Att redogöra för falska resultat eller uppges felaktiga data är något som även Jacobsen (2012 s. 37) beskriver som minst sagt oetiskt. Vid en litteraturöversikt menar Friberg (2012 s. 139) att skribenterna ska granska de använda studiernas kvalité och då även tänka på ifall det framkommer några etiska resonemang i studierna. Därav har det under hela forskningsprocessen varit en central del att förhålla oss noggranna och ärliga i arbetet, samt att inte tolka data enbart till vår fördel.

TENK (2012) belyser likaså vikten av att man i sitt arbete är noggrann och omsorgsfull i sitt sätt att skriva och presentera resultat. Det lyfts även fram att hänvisning till tidigare forskning ska ske på ett respektfullt sätt och ta i beaktande andra forskares ståndpunkter utan att försöka göra sken av att det är ens eget arbete och resultat (TENK 2012).

Med tanke på att vi gör en litteraturstudie är det viktigt att vi förhåller oss till forskares arbeten på ett korrekt sätt genom att inte förvränga resultat till vår fördel. Vi har även varit viktiga med att hänvisa till arbeten på ett korrekt sätt genom att förklara hela sammanhanget.

5 RESULTAT

I resultatet inkluderas material från nio artiklar som utgör tre huvudteman, nämligen innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer, betydelsefulla förhållningsätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor samt professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Varje utformat tema har ett flertal kategorier som speglar innehållet i materialet i form av koder. Det första temat, innebörden av professionellas kompetens, innehåller fyra kategorier som utgörs av våldets innebörd och dess dynamik, se kännetecken och identifiera våld, fråga om våld samt kunskap om tillgängliga tjänster. Det andra temat, betydelsefulla förhållningsätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor, innehåller kategorierna bemötande, att bygga upp en relation, brukarcentrerat arbete samt professionella attityder. Det sista temat som är professionella stödinsatser med våldsutsatta kvinnor utgörs av kategorierna medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster, trygghetsskapande miljö, konkreta hjälpmedel och verktyg vid förändringsarbetet. Artiklarna är numrerade på samma sätt som i bilaga 2, nämligen från

1–9. I texten hänvisas artiklarna till sitt eget nummer så att läsaren tydligare kan skapa sig en bild över resultatet.

5.1 Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer

Professionella inom social- och hälsovården bör ha kompetens om våld i nära relationer för att stöda dem på bästa möjliga sätt. I alla nio inkluderade artiklar förutom artikel (2) diskuteras professionell kompetens ur olika synvinklar. Våldets innebörd är den första kategorin, vilken lägger tyngdpunkt på att den professionella ska ha förståelse för våldets dynamik i en våldsamt relation. Den andra kategorin, att se kännetecknen, innefattar att den professionella ska ha kunskap om hur man kan identifiera och känna igen en våldsutsatt kvinna i ett professionellt sammanhang. Att fråga om våld utgör den tredje kategorin som handlar om att den professionella ska ha vetskap om hur man kan ta ämnet våld på tals samt ställa frågor om våld på ett professionellt sätt. Den fjärde och sista kategorin under detta tema handlar om att professionella behöver ha kunskap om tillgängliga tjänster för att veta vart man kan hänvisa brukare vidare för ytterligare stöd.

Figur 1. Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer

Våldets innebörd och dess dynamik

I artiklarna (1, 3, 4, 5, 6) diskuteras vikten av att professionella skall ha övergripande kunskap om våldets innebörd ur olika synvinklar. Keeling & Fisher (1) nämner att en grundläggande faktor för att kunna hjälpa och stöda våldsutsatta, är att den professionella har kunskap om våldets dynamik. Nämligen att förstå vad våld är och hur våldssamma relationer vanligen ter sig. Även Beynon et al. (6) lyfter fram att professionella behöver erhålla kunskap om våldets komplicerade dynamik, genom utbildning, för ett bättre arbete med målgruppen. Professionella bör vara medvetna om att våldet, med största sannolikhet, sker i olika typer av former, poängterar McCarthy (5).

Prosman et al. (3) beskriver att professionella inom hälsovården möter våldsutsatta kvinnor som befinner sig i olika skeden av förändringsprocessen. Med hänsyn till detta, bör den professionella inse att även om kvinnan berättar om våldet är det inte en självklarhet att kvinnan är redo att lämna det våldsamma förhållandet (3). Det här lyfts även fram i Melchiorre & Vis (4) forskning där det i synnerhet belyses att professionella bör ha förståelse för att kvinnan inte alltid har en tanke att lämna den våldsamma relationen trots diskussioner kring förändring. Utöver dessa synpunkter är det viktigt att den professionella överlag har en förståelse för brukarens perspektiv på våldet och möjliga förändringsalternativ (4).

Kännetecknen och identifiering av våld i nära relationer

Artiklarna (3, 5, 8, 9) lyfter fram betydelsen av att professionella har kunskap om kännetecknen på våld i nära relationer. I denna bemärkelse belyser Prosman et al. (3) att professionella bör besitta en förmåga i att se kännetecknen på våld i nära relationer. Här lyfts mental ohälsa såsom depression fram som ett möjligt tecken (3). McCarthy et al. (5) betonar vikten av att alla professionella inom social- och hälsovården, specifikt de som är bland de första att möta målgruppen, är alerta på indikatorer gällande våld. Enligt Damra et al. (8) är det viktigt att professionella lär sig, genom utbildning, att känna igen tecken på våld i nära relationer. Det kan kopplas ihop med forskning av McCarthy et al. (5), där det föreslås att professionella kan använda sig av olika specifika indikatorer eller ”röda flaggor” som de kan lägga särskild uppmärksamhet vid då de träffar brukarna. I forskning av Evans & Feder (9) framkommer det att våldsutsatta kvinnor ofta har fysiska och psykiska hälsoproblem som kan leda till att de mer frekvent söker hjälp hos professionella inom hälsovården. Därmed menar Evans & Feder (9) att det finns goda möjligheter för dessa professionella att identifiera våld och hänvisa dem vidare till specialiserade tjänster. McCarthy et al. (5) menar att all typ av fysisk skada borde leda till att professionella inom social- och hälsovården reagerar och agerar. Därtill påpekar McCarthy et al. (5) att professionella ska vara uppmärksamma på ifall kvinnorna blir mer isolerade i sin vardag i samband med ett nytt förhållande, mindre umgänge med familj och vänner jämfört med innan eller om de plötsligt börjar utebli från professionella möten t.ex. inom sjukvården.

Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt

I artiklarna (1, 3, 4, 5, 6, 8) läggs tyngdpunkt vid betydelsen av att fråga om våld i det professionella arbetet. Enligt Beynon et al. (6) ska den professionella ta sig tid samt ha tillräckliga färdigheter i att hantera de frågor som kan uppstå vid ett avslöjande av våld. Därför bör professionella ha goda kommunikationsfärdigheter i arbetet med målgruppen, poängterar Prosman et al. (3). Keeling & Fisher (1) anser att professionella inom social- och hälsovården bör vara medvetna om hur man frågar kvinnan om våld i nära relationer på ett lämpligt sätt. McCarthy et al. (5) och Beynon et al. (6) påpekar i anknytning till detta att professionella bör utbildas i att fråga brukare ifall de upplevt våld i nära relationer, för att kunna göra det på ett passande sätt. Beynon et al. (6) påpekar i detta anseende att professionella inom social- och hälsovården själva uttryckt en önskan om ytterligare kunskap om hur våld ska tas på tals vid bemötandet av brukaren. Därtill belyses även ett behov av mer kunskap gällande hur den professionella ska fortskrida i arbetet ifall kvinnan vid frågan avslöjar att hon upplever våld i nära relationer (6). I forskning av Melchiorre & Vis (4) betonas betydelsen av att fråga om våld i det hänseende att brukaren gynnas av att den professionella tar upp ämnet på tals. I och med att professionella frågar om våldet, menar Melchiorre & Vis (4) att de öppnar upp för ett vidare arbete som i slutändan kan leda till en förändring.

I artiklar (6, 8) belyses vikten av att professionella frågar om våld då de träffar brukaren, här beskrivs värdet av att den professionella använder sig av direkta frågor. Damra et al. (8) beskriver att direkta frågor i detta fall kan underlätta identifieringen av våld i nära relationer. Både Beynon et al. (6) och Damra et al. (8) beskriver att våldsutsatta har påpekat att de föredrar att bli frågade om våld med direkta frågor. Beynon et al. (6) och Damra et al. (8) lyfter i deras enskilda forskningar fram att direkta frågor ökar sannolikheten för att brukarna svarar ärligt. Därtill betonas att vaga och öppna frågor inte föredras enligt brukarnas egen mening (6, 8). Ytterligare diskuterar Damra et al. (8) betydelsen av direkta frågor och poängterar att det kan vara angeläget för professionella att få utbildning i hur direkta frågor ska ställas på ett professionellt sätt.

Kunskap om tillgängliga tjänster

I artiklar (1) och (7) belyses vikten av att professionella har kunskap om tillgängliga tjänster för kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Keeling & Fisher (1) påpekar att professionella inom social- och hälsovården bör vara medvetna om vilka tjänster som finns att erbjuda målgruppen. Genom att ha kunskap om tillgängliga tjänster kan den professionella på ett bättre sätt hänvisa den våldsutsatta vidare och ge ut broschyrer med t.ex. telefonnumror för vidare stöd, menar Keeling & Fisher (1). Power et al. (7) beskriver att professionella inom hälsovården uttalat att de själva är i behov av ökad kunskap kring andra tjänster som de kan hänvisa brukaren vidare till, såsom till polis, annan kvinnoservice och rättslig service.

5.2 Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor

Alla nio inkluderade artiklar diskuterar viktiga förhållningssätt vid det professionella bemötandet av våldsutsatta kvinnor. Den första kategorin, professionellt bemötande, tas upp i alla nio inkluderade artiklar, förutom (5). Bemötandet ses som särskilt viktigt eftersom det lägger grunden för fortsatt arbete. Följande kategori, att bygga upp en relation, handlar om vikten av att den professionella skapar en god relation till brukaren för ett välfungerande vidare arbete. Kategorin behandlar även viktiga förmågor den professionella bör ha med sig i arbetet för att bygga en relation till den våldsutsatta. Nästa kategori är brukarcentrerat arbete, som handlar om att den professionella ska arbeta utifrån den enskilda individen och bygga upp arbetet utifrån det. Professionella attityder utgör den sista kategorin i detta tema, som behandlar professionellas synsätt och vikten av att förmedla att brukaren inte ska känna skam eller andra skuld känslor.

Figur 2. Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor

Professionellt bemötande av den våldsutsatta

Bemötande tas upp i alla nio inkluderade artiklar förutom (5), där ett flertal olika synsätt ses som essentiella i arbetet med kvinnor utsatta för våld i nära relationer. I artiklarna (1) och (9) diskuteras att de professionella bör ha ett gott och hjälpfyllt bemötande. Macy et al. (2) belyser att den professionella skall ha ett välkomnande bemötande oberoende brukarens situation, bakgrund eller karaktär. Ett uppmuntrande bemötande från den professionella är av stor betydelse menar Melchiorre & Vis (4), eftersom det kan leda till att våldsutsatta kvinnor får en känsla av att de blir hjälpta i sin situation.

Keeling & Fisher (1) poängterar att faktorer som kan påverka ifall kvinnan berättar om våldet är den professionellas icke-dömande synsätt samt att den professionella visar på ömtänksamhet. Ifall den professionella lägger tyngdpunkt vid att inte döma kvinnan på

något sätt påstår Damra et al. (8) att kvinnor utsatta för våld är mer sannolika att berätta om våldet. Prosman et al. (3) belyser vidare att kvinnor önskar ett professionellt tillvägagångssätt som under inga omständigheter dömer den våldsutsatta kvinnan. Det är av stor vikt för att kunna påbörja den förändringsprocess som behövs för att kunna ändra på kvinnans våldsamma livssituation (3). Evans & Feder (9) lyfter även fram värdet av att den professionella inte på något sätt ska döma den våldsutsatta kvinnan. Att ta hjälp av professionella kan nämligen vara ett stort steg för våldsutsatta kvinnor (9). Därför betonar Evans & Feder (9) att kvinnorna önskar att få tala med någon som är utanför deras nätverk av familj och vänner, som kan bemöta dem på ett icke-dömande sätt och därigenom ge dem råd (9).

Prosman et al. (3) lyfter fram att den våldsutsatta vill och förväntar sig att den professionella aktivt lyssnar med uppmärksamhet samt aktivt frågar om problemet. I samma artikel lyfts även fram att orsaken till den våldsutsattas besök ska undersökas av den professionella (3). Ifall den professionella frågar om våld, ska denne ha tid till att lyssna på den våldsutsatta och ta itu med problemet (6). Melchiorre & Vis (4) menar även att aktivt lyssnande är en viktig faktor för att bygga upp en samarbetsrelation samt försäkra vidare engagemang i den utsattas förändringsprocess.

Bekräftelse är en viktig faktor i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor och mödrar, belyser Melchiorre & Vis (4). De menar att bekräftelse och samtidigt accepterande av moderns eventuella svårigheter och oros känslor är betydelsefullt för att kunna genomföra en förändring i brukarens livssituation (4). Power et al. (7) poängterar att den professionellas bekräftelse av den våldsutsattas känslor kan ha en lugnande och tröstande effekt för brukaren. De menar även att det kan öka kvinnans förståelse för situationen hon befinner sig i (7). Evans & Feder (9) betonar också att våldsutsatta kvinnor värdesätter bekräftelse av professionella, de belyser i synnerhet vikten av att bekräfta och visa förståelse för deras situation. Prosman et al. (3) och Evans & Feder (9) menar att kvinnor uppskattar ett empatiskt förhållningssätt av den professionella.

Melchiorre & Vis (4), Power et al. (7), Damra et al. (8) samt Evans & Feder (9) menar att den professionella ska fråga om våld på ett sensitivt sätt. Då den professionella frågar om våld menar Keeling & Fisher (1) att man bör vara utrustad i att fråga och svara

på ett sensitivt sätt till våldsutsatta kvinnor. De menar även att professionella ska försäkra sig om att ge ett sensitivt bemötande till kvinnor som vill berätta om våldet (1). Responsen efter kvinnans berättande behöver vara av känslig karaktär eftersom professionella inom social- och hälsovården möter kvinnor som är i olika stadier av en förändringsprocess (9). Det lyfts även fram att den professionella ska visa oro och bekymring för den våldsutsattas situation (3). Power et al. (7) nämner bland andra aspekter att i frågandet av våld är förtroende en viktig aspekt som våldsutsatta kvinnor föredrar. Den professionella ska inte vara rädd att fråga om våld i nära relationer, utan bör vara ärlig och öppen samt ställa frågor (6).

I artikel (7) framkommer det att förtroende och känslighet är essentiella faktorer i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Ett hjälpsamt bemötande vid avslöjande av våld menar Evans & Feder (9) att ska inkludera känslomässigt stöd samt att låta kvinnan tala om våldet. Damra et al. (8) menar att kvinnor är mer sannolika att berätta om våldet de utsatts för om den professionella är stödjande, även efter avslöjandet. Även Melchiorre & Vis (4) poängterar den stödjande aspekten i arbetet med våldsutsatta kvinnor genom att professionella ska vara stödjande samt visa förståelse, istället för att ställa ultimatum. Fem komponenter som den professionella enligt Power et al. (7) ska ha med sig och komma ihåg i bemötandet av målgruppen är att fråga ensam, vara stödjande, visa på resurser, dokumentera samt garantera säkerhet.

Att bygga upp en relation med den våldsutsatta

Betydelsen av relationsarbete lyfts fram i artiklarna (1, 4, 8, 9) och utgör en central grund för arbetet med våldsutsatta kvinnor. Melchiorre & Vis (4) beskriver att goda hjälpsamt relationer är viktiga för att bidra till att skapa en förändring för kvinnor utsatta för våld. Ytterligare beskrivs vikten av en samarbetsvänlig relation mellan den våldsutsatta och den professionella då brukarens dilemman, förändringar och svårigheter gällande en förändring diskuteras (4). En samarbetsvänlig relation ska innefatta förståelse, flexibilitet och sensitivitet, menar Melchiorre & Vis (4). Professionella bör, i en relationsskapande kontext, medvetandegöra den våldsutsatta om att hen kommer stödja kvinnan i förändringsprocessen genom att samarbeta och finnas till (4). I forskning av Keeling & Fisher (1) lyfts relationsarbete fram i den bemärkelse att våldsutsatta ut-

tryckt att jämlikhet mellan den professionella och brukaren behövs i utvecklandet av en god relation. Det framkommer även att den professionella behöver vara medveten om sin maktposition i bemötandet av våldsutsatta kvinnor och därför bör visa på ömsesidighet, rättvisa och ansvar (1).

Melchiorre & Vis (4) menar att förtroende i relationen är en förutsättning för att den våldsutsatta ska kunna öppna upp sig om våldet till den professionella. Förtroende är viktigt eftersom den professionella ska hjälpa brukaren igenom komplicerade känslor och tankar som är kopplade till förändringsprocessen kvinnan går igenom (4). Damra et al. (8) lyfter fram att kvinnor i studien uttrycker att de vill tillbringa mer tid åt att lära känna den professionella och spendera tid tillsammans innan de berättar om våldet. Evans & Feder (9) menar även att en del kvinnor föredrar att få rådgivning av välbekanta professionella som de litar på, andra faktorer som de föredrar är att ha kontinuitet gällande träffar med deras bekanta professionella.

Brukarcentrerat arbete med den våldsutsatta

I artiklarna (2, 3, 4, 9) poängteras värdet av att arbeta brukarcentrerat tillsammans med målgruppen. Prosman et al. (3) nämner att den professionella, genom ett brukarcentrerat arbete, kan göra kvinnan medveten om alternativ som kan förändra hennes våldsamma situation. Därigenom kan ett brukarcentrerat arbete gynna den våldsutsatta kvinnans förändringsprocess (3). Prosman et al. (3) beskriver vidare betydelsen av ett brukarcentrerat arbete genom att betona att den professionella behöver ha ett individuellt skräddarsytt tillvägagångssätt. Med det här menas att den professionella tillsammans med den våldsutsatta ska utforska och fundera kring vilken typ av stöd den specifika kvinnan behöver (3). Melchiorre & Vis (4) lägger tyngdpunkt på den professionellas ansvar att bemöta och arbeta med individen utifrån hennes individuella situation. Till detta hör att möta brukaren på hennes nivå och skräddarsy stödet enligt hennes individuella behov (4). I samband med det här beskrivs värdet av att utgå från brukarens vilja samt förmåga till förändring (4). Evans & Feder (9) och Macy et al. (2) beskriver båda i sina enskilda forskningar likt Melchiorre & Vis (4) att våldsutsatta kvinnor önskar individanpassat stöd. Macy et al. (2) belyser därtill att varje kvinnas våldsamma situation är

unik och att den professionella utifrån situationen ska se vad för typ av stöd som är lämpligt för den enskilda individen.

Professionella attityder vid bemötandet av den våldsutsatta

I artiklarna (1, 2, 4) tas olika typer av attityder fram som den professionella bör ha i åtanke i arbetet med våldsutsatta kvinnor. I forskning av Melchiorre & Vis (4) diskuteras det här genom att belysa hur viktigt det är att professionella inte tvingar på sin egen åsikt om vilka beslut den våldsutsatta borde ta. Det beskrivs även att professionella har ett ansvar att hålla våldsutövaren ansvarig för sitt agerande och att den professionella inte ska skylla på offret (4). Keeling & Fisher (1) menar att kvinnors beslut om att berättiga om våldet påverkas av den våldsutsattas egna upplevelser om våldet, därför är det viktigt att den professionella bekräftar att all typ av våld är oacceptabelt. Macy et al. (2) lyfter fram professionellas attityder i bemärkelsen att det är viktigt att behandla våldsutsatta som vuxna.

5.3 Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor

I alla nio inkluderade artiklar lyfts stöd från den professionella upp som en essentiell del i arbetet med kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Den första kategorin, att medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation, innefattar vikten att den professionella informerar brukaren om tillgängliga tjänster samt arbetar för att medvetandegöra brukaren om hennes livssituation för fortsatt förändringsarbete. Trygghetsskapande miljö, som är den andra kategorin, innebär bland annat hur den professionella kan skapa trygghet då hen träffar den våldsutsatta. Den tredje kategorin innehåller olika sätt att stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel. Att sätta kvinnan och eventuella barn i säkerhet och att kvinnan får hjälp med praktiska problem är viktiga faktorer som nämns. Verktyg för den professionella vid förändringsarbetet med den våldsutsatta utgör den sista kategorin, varav rutinmässigt frågande, empowermentcentrerat arbete samt att stöda kvinnans sociala nätverk är centrala aspekter.

Figur 3. Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor

Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation

I artiklarna (2, 3, 4, 5, 6, 8, 9) beskrivs innebörden av att den professionella ska tillhandahålla information för den våldsutsatta. Ytterligare diskuteras betydelsen av att professionella medvetandegör brukaren om andra tillgängliga tjänster för våldsutsatta kvinnor i alla artiklar förutom (1, 4, 6). Evans & Feder (9) betonar i det här hänseendet vikten av att professionella har kunskap om olika tjänster som finns till våldsutsattas förfogande. Vilket enligt Evans & Feder (9) är behövligt för att möjliggöra vidare hänvisning till specialiserade tjänster. Damra et al. (8) lägger särskild tyngdpunkt på att den professionella ska informera om detta på ett övergripande plan, genom att nämna möjliga tjänster som kan vara viktiga för den våldsutsatta. McCarthy et al. (5) belyser att information gällande tillgängliga tjänster kan fungera som en stödjande aspekt vid bemö-

tandet av den våldsutsatta, eftersom den professionella då informerar om vilken typ av hjälp och stöd som finns. I forskning av Beynon et al. (6) framkommer det att informerandet av tillgängliga tjänster bör ges även vid fall där kvinnan inte avslöjar våld. Melchiorre & Vis (4) poängterar att informationen som den professionella erbjuder brukaren, genom att ge exempelvis råd om tjänster, kan bidra till en förändring i kvinnans livssituation.

Följande artiklar (2, 3, 5, 6) uppmärksammar vikten av att den professionella informerar den våldsutsatta om våld för att öka kvinnans medvetenhet. Prosman et al. (3) menar att information behöver ges till den våldsutsatta kvinnan för att hon ska bli medveten om våldets innebörd. Macy et al. (2) lägger i det här avseendet mer tyngdpunkt på att kvinnan ska få tillräcklig information av den professionella för att bli medveten om våldets konsekvenser. I forskning av McCarthy et al. (5) betonas att de professionella inom social- och hälsovården har en tydlig roll i att hjälpa kvinnor lära sig att känna igen tecken på våld samt hur man ska undvika den typen av relation, alternativt ta sig ur den. Beynon et al. (6) lyfter fram brukares perspektiv och att det framkommit att de själva vill lära sig mera om våld och få ytterligare kunskap om våld i nära relationer. Brukare bör få stöd i att förstå processen av att berätta om våldet, vilka rättigheter de har samt ansvar som är kopplat till det (5).

Att medvetandegöra brukaren om sin aktuella situation kommer fram i flera artiklar (2, 3, 4). Melchiorre & Vis (4) påpekar att en viktig del i det första steget i arbetet med våldsutsatta kvinnor och mödrar är att arbeta för att göra kvinnan medveten om den våldsamma situationen. Macy et al. (2) belyser att professionella bör uppmuntra brukaren att ta tid till att fundera över sin situation samt vad hon vill göra i relation till den våldsamma livssituationen. Att den professionella uttrycker oro för brukaren, kan enligt Macy et al. (2) bidra till att få brukaren att reflektera över och bli mer medveten om den våldsamma livssituation som hon befinner sig i. Melchiorre & Vis (4) påpekar också vikten av att leda brukaren vidare i processen genom att diskutera möjliga dilemman den våldsutsatta kan uppleva med att göra en förändring. Detta kan uppnås via relationer som präglas av ett gott samarbete tillsammans med brukaren (4). Prosman et al. (3), å andra sidan, lyfter fram att de våldsutsatta behöver hjälp i att definiera sina problem för att få förståelse för tänkbara möjligheter till att skapa en förändring samt få stöd i situat-

ionen. Det lyfts även fram att den professionella, i ett senare skede av förändringsprocessen, ska hjälpa kvinnor att bli medvetna om det kritiska i våldet samt personliga risker med att leva kvar i det våldsamma förhållandet, ifall våldet inte upphör (4).

Skapa en trygg miljö vid bemötandet av den våldsutsatta

Att skapa trygghet uppmärksammas i artiklarna (1, 4, 6, 7, 8) som en central del av arbetet, främst i utformning av omgivningen men även i relationen mellan den professionella och brukaren. Keeling & Fisher (1) lyfter t.ex. fram betydelsen av att erbjuda den våldsutsatta en trygg omgivning, då de träffar professionella. Beynon et al. (6) och Power et al. (7) är av samma åsikt, men betonar att den professionella ska fråga om våld då kvinnan befinner sig i en trygg och stödjande omgivning. Härtill poängteras i artiklarna (6, 7, 8) att den professionella inte ska fråga om våld i situationer där partnern eller annat sällskap närvarar. Power et al. (7) lyfter även generellt fram vikten av att personal inom social- och hälsovården säkerställer avskildhet för den våldsutsatta då frågor om våld diskuteras. Den professionella ska visa den våldsutsatta att omgivningen hos den professionella är en säker plats, menar Melchiorre & Vis (4). Våldsutsatta kvinnor behöver ges tid, sekretess och avskildhet för att underlätta för dem att tala om sina erfarenheter av våld i ett professionellt sammanhang, beskriver Damra et al. (8). Sekretess lyfts även fram i forskning av Keeling & Fisher (1) som en bidragande faktor för att göra det lättare för kvinnan att berätta om våldet. I studien av Power et al. (7) beskriver kvinnor viktiga aspekter då de träffar professionella, varav sekretess nämns. Kvinnor påpekar även specifikt att den professionella inte ska skynda på konversationen (7).

Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel

Den professionella ska hjälpa till att sätta kvinnan och eventuella barn i säkerhet, vilket framstår som centralt i artiklarna (1, 3, 4, 6). Keeling & Fisher (1) lyfter fram det här och lägger tyngdpunkt vid att den professionella ska garantera att den våldsutsatta får direkt skydd men även skydd på längre sikt. Melchiorre & Vis (4) och Beynon et al. (6) belyser betydelsen av säkerhet i den bemärkelsen att professionella inom social- och hälsovården utöver att säkerställa skydd åt kvinnor, även bör garantera att eventuella

barn sätts i säkerhet. Det är nämligen viktigt att den professionella ifrågasätter eventuella barns behov av skydd, i och med att insikten av hur barnet påverkas av det rådande våldet kan vara en stark bidragande faktor till att mödrar lämnar det våldsamma förhållandet (3). Prosman et al. (3) menar att den professionella bör informera den våldsutsatta om hur hon kan skydda sig själv och sina barn samt ge stöd i att göra upp en säkerhetsplan för kvinnan. Tillsammans med den våldsutsatta kan en konkret plan över en flyktväg läggas upp, poängterar Keeling & Fisher (1). Planen kan exempelvis genomföras då kvinnans våldsamma partner är på jobb (1).

I artiklarna (1, 3, 7, 9) betonas vikten av praktiskt stöd för den våldsutsatta. Brukare i undersökningen av Prosman et al. (3) har uttryckt att de vill ha mer praktiskt stöd av professionella, såsom hjälp med boende, att betala räkningar och fylla i olika blanketter. En del brukare är i behov av hjälp med att ordna skyddsboende och även bli vidare hänvisade till andra tjänster (7, 9). Keeling & Fisher (1) menar att den professionella praktiskt kan stöda den våldsutsatta genom att ge ut broschyrer med telefonnumror till olika tjänster som kan vara till hjälp i kvinnans situation.

Verktyg för den professionella vid förändringsarbetet med den våldsutsatta

I alla artiklar förutom (1) och (9) diskuteras flera olika goda verktyg vid bemötandet av målgruppen. I artikel (5, 6, 7, 8) tas rutinmässigt frågande upp som ett viktigt verktyg som professionella kan använda sig av i sitt arbete för att stöda kvinnor utsatta för våld i nära relationer. Power et al. (7) menar att rutinmässigt frågande kan fungera som en förebyggande insats inom social- och hälsovården. Rutinmässigt frågande innebär att professionella inom social- och hälsovården regelbundet, oberoende av kvinnans ärende, ställer specifika frågor om hon utsätts för våld i nära relationer. McCarthy et al. (5) menar att professionella alltid borde fråga om våld i nära relationer trots att det inte finns några indikatorer på att kvinnan blivit utsatt för våld, vilket även framkommer i forskning av Damra et al. (8). Att rutinmässigt fråga om våld i nära relationer gör det lättare att ta ämnet på tals, lyfter Beynon et al. (6) fram. Power et al. (7) menar att en fördel med att rutinmässigt fråga om våld inom social- och hälsovården är att det kan förbättra identifiering av våld hos brukare. Forskning har även antytt på att kvinnor för-

står att det handlar om rutinmässigt frågande och att de inte blivit selektivt valda, utan frågorna ställs till samtliga brukare (7). Beynon et al. (6) påpekar även vikten av att som professionell förse brukaren med en anledning till varför man frågar om våld i nära relationer och då poängtera att det sker rutinmässigt. Syftet är då att minska känslor av skam och oro hos den våldsutsatta (6). Power et al. (7) menar att i samband med att den professionella träffar brukaren och ställer frågor om våld i nära relationer, kan den professionella till en början berätta om avdelningens tillvägagångssätt med att ställa rutinmässiga frågor om familjevåld. Ifall den professionella öppnar upp för en diskussion om våld finns det en större sannolikhet att kvinnor berättar ifall de blivit utsatta för våld i nära relationer, poängterar Damra et al. (8).

Power et al. (7) lyfter fram att de professionella inom hälsovården även utvärderar kvinnors fysiska och psykiska hälsa i samband med det rutinmässiga frågande. Dock ställs inte de rutinmässiga frågorna om våld till de kvinnor som den professionella kunde avgöra befann sig i ett tillstånd av uppenbar smärta (7). Damra et al. (8) tar även upp ansvaret professionella inom hälsovården har att undersöka, bedöma samt följa upp kvinnors hälsostatus. Den professionella ska följa upp den våldsutsatta kvinnans mående, menar Macy et al. (2), och föreslår även att det till och med ska ske veckovis tills brukaren säger att hon inte behöver bli kontaktad mer.

Att som professionell bidra till empowerment kommer fram i artiklarna (2, 3, 5) som en viktig del av arbetet. Både Macy et al. (2) och McCarthy et al. (5) menar att den professionella ska bidra till empowerment genom att låta brukaren ta egna beslut. Dock påpekar Macy et al. (2) att den professionella även bör påvisa för brukaren att det finns ytterligare andra alternativ i den rådande situationen. Prosman et al. (3) menar att kvinnor som avslöjar våld, uppskattar att den professionella har ett empowermentcentrerat tillvägagångssätt. Något som nämns i Melchiorre & Vis (4) studie som en väsentlig del i arbetet är att sätta upp målsättningar tillsammans med den våldsutsatta. Modern ska fungera som ledare i hennes förändringsprocess och få möjlighet att påverka sin situation (4).

Artiklarna (3, 5) uppmärksammar betydelsen av att den professionella i sitt arbete lägger tyngdpunkt på den våldsutsatta kvinnans sociala nätverk. Prosman et al. (3) lyfter

fram både informellt och formellt stöd i att hjälpa den våldsutsatta väga för- och nackdelar med att göra en förändring i den aktuella situationen. I detta sammanhang menas informellt stöd, vänner och familj, och med formellt stöd menas professionella. Informellt stöd är viktigt för att den våldsutsatta ska kunna ta emot formellt stöd och därmed ta sig vidare i förändringsprocessen (3). Prosman et al. (3) lyfter fram att det är viktigt att kartlägga kvinnans sociala nätverk. Professionella bör sträva efter att göra kvinnor mer självständiga och förbättra deras livssituation, vilket kan göras genom att t.ex. utveckla kvinnornas informella nätverk (5).

6 ANALYS AV RESULTAT

Resultatet analyseras utgående från den valda frågeställningen och speglas mot den teoretiska referensramen samt bakgrunden. Analysen utgörs av tre olika teman, vilka är professionellas kompetens om våld i nära relationer, förhållningssätt som stöder den våldsutsatta samt stödkällor i arbetet med våldsutsatta. I det stora hela kan man se att artiklarna går att koppla med bakgrunden och den teoretiska referensramen. Dock poängteras även skiljaktigheter som påträffats.

6.1 Professionellas kompetens om våld i nära relationer

I resultatet framkommer det att professionella bör ha kunskap om våld och dess dynamik, för att kunna stöda den våldsutsatta (1, 5, 6). Keeling & Fisher (1) poängterar att detta innebär att ha kunskap om våldets innebörd. Det här handlar om att ha kunskap om bland annat vad en våldsam relation karaktäriseras av. Näse (2010 s. 52) beskriver att våld i nära relationer kan vara av olika karaktär och att våldet kan te sig på flera olika sätt i ett våldsamt förhållande. Sinisalo & Moser Hällen (2018a s. 29) poängterar betydelsen av att professionella besitter en bred kunskap i bemötandet av våldsutsatta kvinnor. De beskriver framför allt värdet av att professionella har kunskap om orsaker och förklaringsmodeller som kan ligga till grund för att kvinnan stannar hos den våldsutövande mannen (Sinisalo & Moser Hällen 2018a s. 29). I resultatredovisningen skildras detta i artikel (3, 4) genom att forskarna belyser vikten av att professionella har förståelse för att kvinnan inte alltid är redo att lämna den våldsamma relationen fastän hon berättar om sin situation.

I artiklarna (3, 5, 8, 9) i resultatet framkommer det att professionella bör ha kunskap om kännetecken på våld och ha en förmåga att tillämpa dessa i praktiken. Grände et al. (2009 s. 48) lyfter fram social- och hälsovårdens betydelse i att upptäcka våld i nära relationer eftersom våldsutsatta kvinnor i en större utsträckning uppsöker sjukvård. De betonar därtill olika kännetecken som är väsentliga för att kunna identifiera våld i bemötandet av dessa kvinnor (Grände et al. 2009 s. 48). Den professionella ska ha ett tränat öga i att kunna fånga upp och förstå signaler vad gäller våld i nära relationer, både angående fysiskt och psykiskt våld (5, 8). Då professionella inom social- och hälsovården ofta är de professionella som möter våldsutsatta först, har de en viktig roll vid identifiering av våld menar Husso et al. (2012 s. 347). Att fråga om våld, vara ärlig och öppen är aspekter som Beynon et al. (6) ser som viktiga i arbetsprocessen.

Att professionella frågar om våld i nära relationer framstår som centralt i resultatet då följande (1, 3, 4, 5, 6, 8) artiklar lyfter fram den här aspekten. Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) betonar att studier har visat att majoriteten av kvinnor inte har något emot att bli tillfrågade om våld, utan att de flesta upplever frågor om våldsutsatthet som positivt. Det här framkommer även i resultatet, i forskning av Melchiorre & Vis (4), nämligen att frågor om våldsutsatthet kan gynna brukaren och vara en bidragande faktor till en förändring i den utsattas liv. Att ställa frågor om våld visar att det finns kompetens och vilja hos professionella inom social- och hälsovården att hjälpa våldsutsatta, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 138). Artikel (3) poängterar speciellt vikten av goda kommunikationsfärdigheter i arbetet med målgruppen, vilket är essentiellt i ett gott bemötande då frågor om våld ställs.

I resultatet av studien belyses vikten av att professionella har kunskap om tillgängliga tjänster för kvinnor utsatta för våld i nära relationer (1, 7). Keeling & Fisher (1) lyfter fram att professionella inom hälsovården bör vara medvetna om vilka tjänster som finns att erbjuda målgruppen. Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) poängterar likaså betydelsen av att professionella som möter målgruppen alltid ger information om tillgänglig hjälp och stöd, nämligen information om vart kvinnan kan vända sig i sin aktuella livssituation. De belyser vikten av att ge brukaren denna information även om situationen inte är akut eller om kvinnan väljer att inte berätta om våldet, information om

möjligheter att få stöd kan ändå uppskattas och vara oerhört viktigt för brukaren (Berglund & Witkowski 2014 s. 138). Trots att det framkommer i artiklarna (1) och (7) att det är essentiellt att den professionella ska ha kunskap om tillgängliga tjänster menar Husso et al. (2012 s. 350) att det råder en viss utmaning bland professionella gällande vart de våldsutsatta ska hänvisas vidare. Dock är det av stor vikt att olika instanser som möter våldsutsatta samverkar och utbyter information om sina tjänster, för att öka tryggheten för både de professionella och speciellt för kvinnorna (Grände et al. 2009 s. 45).

6.2 Förhållningssätt som stöder den våldsutsatta vid bemötandet

Bemötande diskuteras i alla artiklar förutom (5) och framstår som en betydelsefull del av det professionella arbetet med brukaren. Det framkommer i resultatet i artiklarna (1) och (9) att den professionella bör ha ett gott och hjälpsamt bemötande med målgruppen. Enander (2014 s. 162) menar att ett gott bemötande är en förutsättning för att den våldsutsatta kvinnan ska kunna känna tillit till den professionella, våga berätta om våldet och söka stöd i sin situation. I artikel (4) lyfts även vikten av ett uppmuntrande bemötande fram. Det här kan kopplas till Blennberger (2013 s. 52–53) som menar att ett gott bemötande karaktäriseras av att den professionella är genuint intresserad, lyssnar och stöder brukaren. Motsatsen, nämligen ett ovänligt bemötande som präglas av ifrågasättande, kan kännas förolämpande för brukaren. I artiklarna (1, 3, 8, 9) beskrivs att ett dömande bemötande inte bör förekomma vid bemötandet av brukaren, eftersom det påverkar brukaren negativt. Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) belyser vikten av en icke-dömande attityd vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor, samt att inte ifrågasätta kvinnornas berättelser eller våldet de upplevt. I resultatet framkommer det att brukaren är mindre benägen att berätta om sin våldsamma relation i fall den professionella är dömande (1, 8). Detta kan kopplas till Berglund & Witkowski (2014 s. 139) som menar att ett gott bemötande av kunniga och empatiska professionella som inte skuldbelägger den våldsutsatta, kan öka chanserna att den våldsutsatta vågar berätta om våldet. Grände et al. (2009 s. 61) anser också att ett gott bemötande kan vara avgörande då det kommer till ett eventuellt avslöjande av våld.

I resultatet lyfts fram att den våldsutsatta vill att den professionella aktivt lyssnar med uppmärksamhet (3, 4, 6). Aktivt lyssnande är en viktig nyckeluppgift vid bemötandet av våldsutsatta, menar Grände et al. (2009 s. 63–64), vilket innefattar att vara uppmärksam och närvarande som professionell. I resultatet beskrivs att utsatta kvinnor ser bekräftelse som en viktig del av det professionella arbetet (4, 7, 9). I artikel (7) diskuteras närmare att då den professionella bekräftar den våldsutsattas känslor kan det ha en lugnande och tröstande inverkan. Även Blennberger (2013 s. 52–53) lyfter fram bekräftelse som en viktig aspekt i ett gott bemötande. I resultatet framkommer det att kvinnor uppskattar ett empatiskt förhållningssätt i arbetet (3, 9). Enander (2014 s. 162) diskuterar vikten av att den våldsutsatta kvinnan bemöts empatiskt och lyhört samt med känslighet inför den utsatthet det är att ha varit med om våld i nära relationer.

I artiklarna (4, 7, 8, 9) framkommer det att den professionella ska fråga om våld på ett sensitivt sätt vid bemötandet av den våldsutsatta. Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) menar att om den professionella osynliggör våldet genom att inte ställa frågor om våld, kan det upplevas som sårande. I resultatet framkommer det att våldsutsatta kvinnor anser att förtroende är en viktig aspekt i frågandet av våld (7). Det lyfts även fram att den professionella inte ska vara rädd att fråga om våld i nära relationer, utan vara öppen och ärlig med brukaren samt ställa frågor om våldsutsatthet (6). Grände et al. (2009 s. 63–64) uppmärksammar vikten av att den våldsutsatta kvinnan ska få berätta om sin våldsupplevelse på sitt eget sätt. Det här framkommer även i resultatet då Evans & Feder (9) lyfter fram att ett hjälpsamt bemötande ska innefatta att låta kvinnan tala om våldet.

I resultatet framkommer relationsarbetets essentiella roll för arbetet med våldsutsatta kvinnor i artiklarna (1, 4, 8, 9). I artikel (4) lägger forskarna, i den relationsbyggande aspekten, speciell tyngdpunkt vid att relationen mellan den professionella och brukaren ska vara samarbetsvänlig. Tjersland et al. (2010), Eide & Eide (2006) och Storø (2013) diskuterar betydelsen av relationsarbete och därmed vikten av att skapa en god relation till utsatta personer. Keeling & Fisher (1) diskuterar vikten av att relationen präglas av jämlikhet samt att den professionella är medveten om sin maktposition och därmed ser till att vara rättvis, visa på ömsesidighet och ansvar. Berglund & Witkowski (2014 s.

139) belyser även vikten av att den professionella är medveten om sin maktposition vid bemötandet av den våldsutsatta.

I artikel (9) påpekas det att känslomässigt stöd och att kvinnan har möjlighet att tala om våldet ses som viktiga aspekter i det goda bemötandet. Vilket kan kopplas till att Tjersland et al. (2010 s. 142–145) menar att vid skapandet av en relation mellan brukaren och den professionella ses stöd och förståelse för brukaren som viktiga verktyg. Damra et al. (8) beskriver att det är större chans att kvinnor berättar om våldet de utsätts för då den professionella är stödjande i deras relation, både under och efter avslöjandet. Att den professionella har förståelse för brukaren, kan sätta sig in i hennes situation samt kan förmedla denna förståelse till henne är faktorer som Tjersland et al. (2010 s. 142–145) ser som centrala. I artikel (4) beskrivs det också att professionella som arbetar med målgruppen bör vara stödjande och visa förståelse.

För att en brukare ska våga öppna upp sig kring sin våldsamma situation är en förutsättning för det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor att relationen präglas av förtroende (4). I artikel (8) och (9) diskuteras förtroende i den bemärkelsen att det är av stor betydelse att brukaren har tid och möjlighet att lära känna den professionella samt att rådgivningen ges av en professionell som kvinnan känner tillit till. Att skapa ett förtroende mellan brukare och professionell är något som även Tjersland et al. (2010 s. 150) lyfter fram. Tjersland et al (2010 s. 150) beskriver vikten av att den professionella ska vara pålitlig och hålla sina löften till brukaren och menar att det kan vara den mest betydelsefulla faktorn vid relationsbyggande. Damra et al. (8) nämner att våldsutsatta kvinnor vill lägga tid på att skapa en relation till den professionella innan de berättar om våldet. Tidsaspekten lyfts även fram av Tjersland et al. (2010 s. 150), som menar att tid krävs för att skapa en förtroendefull relation.

I artiklarna (2, 3, 4, 9) lyfts vikten av det brukarcentrerade arbetet med våldsutsatta kvinnor fram ur olika synvinklar. Viktiga aspekter är att arbeta utgående från ett skräddarsytt förhållningsätt samt att tillsammans med brukaren fundera kring lämpligt stöd (3, 4). Artiklarna (2, 9) belyser i denna aspekt speciellt betydelsen av att arbeta individanpassat genom att hela tiden anpassa stödet till brukarens situation och var hon i den rådande stunden befinner sig. Tjersland et al. (2010 s. 145–146) poängterar det här som

angeläget i arbetet med utsatta personer och menar att olika stöd eller stödformer rentav kan föra med sig en icke önskvärd effekt om brukaren inte är redo. Även Cederlund (2014 s. 76) belyser det här genom att beskriva att den professionella har en viktig roll i att arbeta utgående från brukaren och hennes styrkor samt problem.

I ett flertal av artiklarna (1, 2, 4) diskuteras olika professionella attityder som den professionella behöver ha i åtanke i bemötandet av brukaren. Till detta hör bland annat att inte tvinga på sin åsikt, att inte skylla på offret och att bekräfta att våld är oacceptabelt (1, 4). Vid bemötandet av våldsutsatta är det centralt att tänka på vilka typer av signaler den professionella sänder till brukaren exempelvis genom det uttryckta språket och icke verbal kommunikation, belyser Blennberger (2013 s. 34). Att den professionella ska behandla våldsutsatta som vuxna framkommer i forskning av Macy et al. (2), dock belyses det inte ytterligare i den här studiens teori.

6.3 Stöd-källor i arbetet med våldsutsatta

I artiklarna (2, 3, 4, 5, 6, 8, 9) beskrivs att tillhandahålla information för den våldsutsatta som essentiellt i det professionella arbetet. Att informera och medvetandegöra brukaren ur flera perspektiv i det professionella arbetet framstår som centralt i resultatet. Bülow et al. (2012 s. 8), Berglund & Witkowski (2014 s. 136), Grände et al. (2009 s. 89) samt Enander (2014 s. 161) poängterar att den professionella ska ge den våldsutsatta all information som kan hjälpa henne i sin situation och samtidigt bli delaktig i sin process. För att kunna ta ett rationellt beslut, menar Bülow et al. (2012 s. 8), att kvinnan behöver bli informerad om ärenden som rör henne. Damra et al. (8) påpekar att det är av extra stor vikt att brukaren blir informerad om tillgängliga tjänster som hon kan vara i behov av. För att delaktiggöra brukaren lägger Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) tyngdpunkt på att den professionella alltid ska informera den våldsutsatta om tillgänglig hjälp och stöd, även om situationen inte är akut. Det lyfts fram som centralt fastän kvinnan inte avslöjar våldet, menar Berglund & Witkowski (2014 s. 138).

Att som professionell göra brukaren medveten om hennes våldsamma situation är något som uppmärksammas i artiklarna (2, 3, 4). Resultatet framhäver olika sätt den professionella kan få brukaren att reflektera och fundera kring sin situation för att bli mer med-

veten om den (2). Att den professionella ställer en fråga om våldsutsatthet kan leda till att den våldsutsatta kvinnan senare börjar reflektera kring sin situation och alternativt kommer ihåg hälso- och sjukvården som en lämplig plats att söka stöd hos, anser Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138). Att tillsammans diskutera kring brukarens funderingar kan vara en del av att skapa förändring, menar Melchiorre & Vis (4). För att underlätta brukarens problem, poängterar Cederlund (2014 s. 55) vikten av att skapa lösningar tillsammans med brukaren. Målet med arbetet är då att göra henne mer självmedveten och medveten om sin situation (Cederlund 2014 s. 55). Tjersland et al. (2010 s. 142) beskriver olika steg som den professionella kan använda sig av för att skapa en relation till brukaren, då syftet är att bl.a. göra brukaren mer självmedveten. Resultatet lyfter även fram vikten av att professionella medvetandegör brukaren på ett bredare plan, såsom medvetenhet om våldets innebörd (2, 3). Berglund & Witkowski (2014 s. 137–138) belyser att ifall den professionella berättar om kopplingen mellan våld och ohälsa kan det bidra till att den våldsutsatta blir mer medveten om våldets konsekvenser. Det här kan kopplas till forskning av Melchiorre & Vis (4) som menar att den professionella ska bidra till att öka medvetenhet hos brukaren kring konsekvenser och risker med att stanna i ett våldsamt förhållande.

Resultatet tyder på att den våldsutsatta kvinnan ska känna sig trygg i relationen med den professionella, samt miljön där mötet sker (1, 4, 6, 7, 8). Tjersland et al. (2010 s. 146) beskriver skydd och omsorg som en central del av arbetet med våldsutsatta och menar att det kan komma till uttryck genom att den professionella visar omtanke för brukaren. Vikten av att sätta kvinnan och eventuella barn i säkerhet lyfts fram i artiklarna (1, 3, 4, 6). Där Keeling & Fisher (1) lägger speciell tyngdpunkt på att den professionella ska säkerställa säkerhet för brukarna både på kort och lång sikt. Betydelsen av att sätta kvinnan och barn i säkerhet kommer även fram i teorin genom att Grände et al. (2009 s. 65) beskriver att den professionella i bemötandet av våldsutsatta kvinnor och barn bör utreda om direkt skydd behövs. Enander (2014 s. 162) diskuterar även betydelsen av ett säkerhetstänkande i mötet med våldsutsatta kvinnor och anser att ett gott bemötande ska gå hand i hand med ett säkerhetstänkande. Det här innefattar att möta den våldsutsatta på en plats där hon känner sig säker (Enander 2014 s. 162).

I resultatet framkommer vikten av praktiskt stöd i form av konkreta hjälpmedel för våldsutsatta kvinnor (1, 3, 7, 9). Prosman et al. (3) lyfter i den här bemärkelsen fram att våldsutsatta kvinnor önskar få hjälp, av professionella, med att ordna boende, betala räkningar och dylikt. Den här aspekten framkommer inte tydligt i teorin och kan därmed inte direkt kopplas.

Betydelsen av att rutinmässigt fråga om våld i nära relationer i bemötandet av brukaren, för att lättare öppna upp till en diskussion framkommer i artiklarna (5, 6, 7, 8). I studien av Hultmann et al. (2013 s. 67–69) belyses professionellas uppfattningar om rutinmässigt frågande om våld samt upplevelser av att använda ett rutinmässigt frågeformulär i det professionella arbetet, vilka är av både positiv och negativ karaktär. Hultmann et al. (2013 s. 70–72) beskriver att professionella delvis upplevde det rutinmässiga användandet av frågeformuläret som ett hinder mer än en resurs. Det framkom även positiva tankar kring det rutinmässiga frågandet såsom att det underlättade att närma sig ett svårt ämne som våld i bemötandet av brukarna (Hultmann et al. 2013 s. 70–72). I resultatet poängteras det dock av Power et al. (7) att rutinmässigt frågande kan vara till fördel vid identifiering av våld i nära relationer.

Betydelsen av ett empowermentcentrerat arbete med våldsutsatta kvinnor och mödrar lyfts fram i artiklarna (2, 3, 5), vilket innebär att brukaren tas med i arbetsprocessen och får en möjlighet att ta egna beslut. Exempelvis framkommer det att kvinnor som avslöjat våld föredrar att det fortsatta arbetet präglas av empowerment (3). Askheim & Starrin (2007 s. 18–21) beskriver det empowermentcentrerade arbetet genom att den professionella ska stöda brukaren till att själv kunna förändra sin livssituation. Detta görs genom att arbeta med verktyg som bidrar till att kvinnan ska få bättre självförtroende, självbild samt mera kunskap och färdigheter (Askheim & Starrin 2007 s. 18–21). I artikel (4) i resultatet framkommer det att kvinnan ska få ta beslut och påverka sin förändringsprocess. Moula (2009 s. 50–52) betonar det här genom att påvisa att kvinnans önskningar och tankar behövs under processens olika steg för att kunna stöda brukaren till en förändring.

I artiklarna (3, 5) diskuteras betydelsen av att den professionella bör lägga märke till kvinnans sociala nätverk eftersom närstående, vänner och släkt kan vara en central del

av stödet och hjälpsökande. Genom att ingå i olika gemenskaper bland exempelvis släkt, vänner och arbetskamrater kan individer utvecklas genom att diskutera sina tankar och värderingar, menar Cederlund & Berglund (2014 s. 14–15). Blennberger (2005 s. 249) belyser även vikten av social delaktighet där ens egna funderingar tas i beaktande. Att kartlägga och stöda kvinnans sociala nätverk framkommer i enbart två av de nio inkluderade artiklarna, och ses därför inte som en så central faktor i studiens resultat.

6.4 Sammanfattning av analys

Sammanfattningsvis är professionellas kompetens om våld, förhållningssätt som stöder den våldsutsatta samt stödkällor i arbetet med våldsutsatta en betydande grund i det professionella arbetet med målgruppen. Till den professionellas kompetens om våld i nära relationer betraktas kunskap om våldets dynamik, kännetecken på våld och därmed att ha en förmåga att kunna se dessa i praktiken. Härtill poängteras kunskap i att fråga om våld som en viktig aspekt. De ovannämnda faktorerna är centrala inom ramen för den professionellas kompetens. Kunskap om tillgängliga tjänster är en ytterligare faktor som framkommer i resultatet men utgör inte en väsentlig aspekt i samma utsträckning.

Att den professionella besitter ett gott och hjälpsamt bemötande är en essentiell del av resultatet. Det innefattar exempelvis att vara uppmuntrande, aktivt lyssna, fråga om våld, vara stödjande och samtidigt icke dömande, vilket utgör en stor del av det professionella förhållningssättet enligt resultatet. Ett gott bemötande kan även kopplas tydligt till studiens teori. Att skapa en god relation och arbeta brukarcentrerat utgör också en viktig del av ett professionellt förhållningssätt. Den professionellas attityder är även av värde i bemötandet av den våldsutsatta men utgör inte en lika stor del i resultatet.

Ett sista viktigt område som framkommer i resultatet är olika stödkällor i arbetet med den våldsutsatta. Det mest centrala är att den professionella ger information till den våldsutsatta, bland annat om tillgängliga stödtjänster samt medvetandegör brukaren om våld och dess konsekvenser. I teorin framkommer det att genom att medvetandegöra brukaren om sin situation så blir hon även delaktig i sin förändringsprocess. Att skapa en trygg miljö i arbetet utgör en viktig aspekt för att den våldsutsatta ska känna sig be-

kväm och öppna upp sig om sin aktuella livssituation. Verktyg som den professionella kan använda sig av för att stöda den våldsutsatta är bl.a. rutinmässigt frågande om våld samt ett empowermentcentrerat tillvägagångssätt. Till sist nämns kartläggning av den våldsutsattas sociala nätverk, dock behandlas detta enbart i två inkluderade artiklar i resultatet.

7 DISKUSSION

Inom ramen för diskussionen presenteras tankar kring resultat, metodval, konklusion samt förslag på fortsatt forskning. I resultatdiskussionen kopplas syftet och frågeställningen samman med det som har framkommit i studien. Huruvida metodvalet blev som önskat och även kritiska reflektioner kring valet tas upp i metoddiskussionen. Slutligen kommenteras eventuella fortsatta forskningsmöjligheter samt slutsatser för arbetet i sin helhet.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien är att belysa hur professionella inom social- och hälsovården i sitt arbete kan stöda kvinnor utsatta för våld i nära relationer och därav uppkom frågeställningen “Vilka stödverktyg är centrala i det professionella arbetet med våldsutsatta kvinnor inom social- och hälsovården?”. Resultatet ger en rad olika viktiga komponenter, dock är det inte självklart vad som är mer eller mindre betydelsefullt i stödarbetet med brukaren. På grund av det nämnda, samt att många delar av det insamlade materialet går in i varandra har vi upplevt en utmaning gällande under vilka rubriker delar av resultatet ska placeras. En annan utmaning har varit i vilken ordningsföljd resultatet ska beskrivas då det mesta stödarbetet med de våldsutsatta sker samtidigt.

I resultatet beskrivs innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer som en betydande del i bemötandet av målgruppen. Till detta hör delvis kunskap om våldets innebörd, kunskap om kännetecknen på våld i nära relationer, kunskap i att ta ämnet på tals i ett professionellt sammanhang samt att ha kunskap om tillgängliga tjänster som kvinnan kan hänvisas till. Det framkommer dels i bakgrunden samt resultatet att professionellas kompetens om våld i nära relationer är grundläggande för att kunna

stöda den våldsutsatta. Därför kan vi dra en slutsats om att den delen av resultatet är betydelsefullt. I ett flertal inkluderade artiklar framkommer vikten av professionellas kunskande om våldets innebörd och dess uttrycksformer, kännetecknen av våld samt kunskap om hur den professionella bör fråga om våld. Däremot kan konstateras att kunskap om tillgängliga tjänster enbart framkommer i två inkluderade artiklar och det är därför svårt att dra en slutsats om dess betydelse på basis av studiens resultat.

Resultatet beskriver betydelsefulla förhållningssätt genom att lyfta fram vikten av ett gott professionellt bemötande, att bygga upp en relation till brukaren, arbeta brukarcentrerat och att den professionella funderar kring sina attityder i bemötandet av brukaren. Vikten av ett gott bemötande tas upp i alla nio inkluderade artiklar förutom (5). Därmed anser vi att det är en väldigt central del, som kan ses som grunden till ett gott professionellt stödarbete. I och med det tror vi att det här resultatet kan appliceras på det professionella arbetet i verkligheten. Att bygga upp en relation till brukaren samt arbeta brukarcentrerat tas upp som centrala delar i ett flertal artiklar och vi har inte stött på information som säger emot den här delen av resultatet. Professionella attityder lyfts fram i tre av de nio inkluderade artiklarna där olika synsätt diskuteras som betydelsefulla, dock är det inget som belyses i stor utsträckning i studiens resultat.

Slutligen framkommer det i resultatet olika stödinsatser som den professionella kan använda vid bemötandet av brukaren. Bland annat nämns som viktiga faktorer att göra brukaren medveten om hennes livssituation, utforma en trygg miljö för brukaren, fråga brukaren om våld i nära relationer rutinmässigt samt arbeta empowermentcentrerat. Dessa stödinsatser ses som centrala delar i alla de nio inkluderade artiklarna. Att medvetandegöra brukaren, både i form av information kring tillgängliga tjänster samt egen eventuell fara, ser vi som särskilt essentiellt i arbetet. Det här lyfts även fram i alla de nio inkluderade artiklarna förutom (1) och (7). Hur den professionella kan skapa en trygg miljö samt stöda brukaren genom konkreta hjälpmedel diskuteras i en stor del av det insamlade materialet, där den viktigaste faktorn som framkommer är att sätta brukaren i säkerhet. Rutinmässigt frågande ses som betydelsefullt i flera av de inkluderade artiklarna, dock belyser Hultmann et al. (2013 s. 67–69) att det råder delvis delade meningar hos professionella kring att fråga om våld rutinmässigt. Därav kan vi inte heller dra en slutsats om att professionella ska ställa rutinmässiga frågor om våld i bemötandet

av brukare. Dock anser vi att det är en betydande del av det professionella förändringsarbetet med våldsutsatta, utgående från resultatet.

Sammanfattningsvis anser vi att resultatet är givande och realistiskt samt ger svar på frågeställningen. Resultatet anses realistiskt eftersom det till stor del kan kopplas ihop med teorin som behandlats i studien. Däremot utgörs resultatets hållbarhet inte enbart av att kunna koppla det till teori, utan även genom att flera av de inkluderade artiklarna lyfter fram en del samma aspekter. Dock upplever vi att resultatet delvis är på en grundläggande nivå och därmed hade vi önskat en mer fördjupad kunskap. Trots att en stor del av resultatet behandlas i flera av de inkluderade artiklarna så är omfånget av artiklarna relativt liten, därför är det också svårt att dra slutsatser i sin helhet. Utöver det motsvarar dock resultatet de förväntningar vi hade i början av processen.

7.2 Metoddiskussion

Allmän litteraturstudie har varit en lämplig metod att använda i denna studie med tanke på syftet och frågeställningen. Våld i nära relationer ses som ett känsligt ämne, därför anser vi att en litteraturstudie är mest passande som metod. En nackdel med att använda metoden är att materialet utgörs av redan tolkade data samt att ens egna tolkningar och visioner kan styra det slutgiltiga resultatet i felaktig riktning. Ett annat alternativ som möjligen hade gett studien ett större djup hade varit att intervjua experter inom området. För att få in brukarens perspektiv ytterligare hade det varit intressant att intervjua våldsutsatta kvinnor och mödrar i studien och genom det få en direkt insikt i deras erfarenheter och önskemål om professionellt bemötande. Eftersom ämnet är så pass känsligt anser vi att trovärdigheten i studien möjligen hade kunnat bli bristande vid en intervjustudie. Att diskutera om våld kan kräva en god relation mellan den professionella och brukaren som präglas av tillit, vilket är svårt att uppnå under enstaka intervjuer.

I början av processen upplevde vi svårigheter med att komma underfund med sökord för att hitta passande artiklar. Under tidens gång använde vi oss av ett bredare antal sökord och kombinerade dem på olika sätt, vilket slutligen gav oss de nio inkluderade artiklarna. En fördel är att det finns mycket forskning om ämnet våld i nära relationer ur ett kvinnoperspektiv, som vi använt oss av, men önskar trots det ett större urval. Vi önskar

även att vi hade hittat flera artiklar utgående från professionella som arbetar med våld inom den sociala sektorn. De flesta inkluderade artiklarna i studien är nämligen ur ett hälso- och sjukvårdsperspektiv med fokus på hur hälsovårdspersonal bör arbeta med målgruppen. Vi anser trots detta att det går att tillämpa de inkluderade artiklarna och resultatet inom det sociala området. En av artiklarna var utförd i ett land som vi anser att har för stora kulturella skillnader för att lätt kunna tillämpa inom Norden och för vår beställare, på grund av det valde vi att exkludera artikeln från studien. Dock väljer vi att använda oss av en artikel från Jordanien (8), på grund av att studien tar fram viktiga aspekter som även har framkommit i andra artiklar. Studien har i sin helhet gett ett önskvärt resultat med den valda metoden.

För att analysera det insamlade materialet används en innehållsanalys, eftersom det upplevs som ett relevant systematiskt sätt att redovisa data på. Vi bedömer att det insamlade materialet är brett och omfattande, därför underlättar det att tematisera och kategorisera genom en innehållsanalys. Utgående från de olika teman vi har är det lättare att få en överblick över det insamlade materialet som helhet. En problematik som finns är att kodningen är bred, i och med att det har förekommit svårigheter att sortera bort icke relevant data. I och med att en stor del av kodningen har ett stort samband som är svårt att urskilja är det också svårt att kategorisera och separera de olika koderna. Det leder även till att en del upprepning i resultatet sker. En bättre systematisering av kategorierna och koderna är därför önskvärt som vidare utveckling av arbetet.

Utgående från den valda metoden har även validitet och reliabilitet tagits i beaktande. Jacobsen et al. (2012 s. 161) menar att intern validitet handlar om huruvida undersökningen mäter det man är ute efter att mäta. Det innebär att man får fram den informationen man vill få fram med tanke på undersökningens syfte samt att resultatet lyfter fram svar på de frågeställningar man har och inte något annat (Jacobsen et al. 2012 s. 161). Studien ger ett brett resultat trots att vi har valt bort sådant som inte ger ett direkt svar på frågeställningen. I sin helhet ger studien ett svar på frågeställningen och därmed anser vi att resultatet behandlar enbart det som är studiens syfte. Extern validitet handlar enligt Jacobsen (2012 s. 171) om huruvida det är möjligt att dra slutsatser utgående från det material man har. Majoriteten av de nio inkluderade artiklarna baserar sig på studier som är gjorda i västländer. Därmed kan resultatet av studien åtminstone tillämpas till en

viss del inom Norden. Däremot kan det vara svårt att garantera den externa validiteten på grund av att studien baserar sig på enbart nio artiklar. En högre validitet hade möjligen uppnåtts genom en intervjustudie, då materialet samlas in som primärdata samt att det finns en möjlighet att ställa frågor och följdfrågor för att få fram ett önskvärt resultat.

Enligt Forsberg & Wengström (2013 s. 104) handlar reliabilitet om att få samma resultat igen trots att undersökningen görs på nytt vid ett senare skede. Jacobsen (2012 s. 173–174) nämner även att det inte ska vara utomstående faktorer som påverkar resultatet. En hög reliabilitet i undersökningen handlar således om att få ett pålitligt och trovärdigt resultat. Arbetet kring de inkluderade artiklarna har gjorts med noggrannhet och systematik, genom att läsa igenom artiklarna upprepade gånger samt analysera dem grundligt. Därför tror vi att studien har en god reliabilitet, varav en bidragande faktor är att alla artiklar har bearbetats av samtliga tre skribenter. Däremot är det möjligt att en utomstående person skulle göra en annan tolkning av artiklarna vid en ny studie, eftersom varje person besitter egna synsätt och erfarenheter.

Vi har i det stora hela arbetat systematiskt och noggrant med varje steg i metodprocessen, vilket är tidskrävande men förhoppningsvis ger det oss ett bättre resultat. En utmaning under arbetets gång är osäkerhet kring tillvägagångssätt i analysen av resultatet, vilket har tagit ytterligare tid av arbetet. Detta är något som vi önskar att vi hade gjort annorlunda och undvikit genom att ha större kunskap om processen i den här typen av studie. Dock drar vi en slutsats, i vår mening, att med hjälp av en litteraturstudie har vi nått studiens syfte och fått svar på frågeställningen.

7.3 Konklusion och förslag på vidare forskning

Att bli utsatt för våld i nära relationer är enligt studien en svårt påfrestande situation och påverkar den utsattas liv och vardag negativt. Därför har den professionella en viktig nyckelroll i att stöda den våldsutsatta i det professionella arbetet. Hur den professionella svarar på den våldsutsatta kvinnans situation kan påverka hennes välbefinnande och förändringsprocess avsevärt. På grund av det behöver den professionella ha kunskap om våld i nära relationer samt hur en våldsutsatt kvinna önskar och behöver bli bemött

men även stöttad. Vi hoppas med detta arbete bidra till en ökad kunskap i frågor gällande att stöda och bemöta den våldsutsatta kvinnan.

Vi önskar att Raseborgs stads familjecenter ska ha nytta av studien och dess resultat. Eftersom kvinnor utsatta för våld i nära relationer kan möta flera olika typer av yrkesgrupper, hoppas vi att flera professionella kan gagnas av arbetet, exempelvis inom social- och hälsovården.

Eftersom forskningsperspektivet i denna studie har varit inom social- och hälsovården kunde ett vidare forskningsförslag vara att fokusera på professionellas stöd kring våldsutsatta enbart inom den sociala sektorn. Studien behandlar i dagsläget endast hur den professionella bör bemöta samt stöda kvinnor, dock vore det även intressant att studera vidare kring vilka stödåtgärder som våldsutsatta barn är i behov av.

KÄLLOR

- Anttila, S., Ericson, C., Glad, J., Fredriksson, M., Olofsson, H., Smedslund, H., Klingspor, K. & Hydén, M., 2006, *Utfall och effekter av sociala metoder för kvinnor som utsatts för våld i nära relationer : En systematisk översikt*, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, s. 1–112.
- Askheim, O. & Starrin, B., 2007, *Empowerment i teori och praktik*, Gleerups Utbildning, Malmö.
- Berglund, A. & Witkowski, Å., 2014, Hälso- och sjukvårdens ansvar. I: Heimer, G., Björck, A. och Kunosson, C. (red.), *Våldsutsatta kvinnor : samhällets ansvar*, Studentlitteratur, Lund, s. 127–152.
- Beynon, C., Gutamanis, I., Tutty, L., Wathen, N. & MacMillan, H., 2012, Why physicians and nurses ask (or don't) about partner violence: a qualitative analysis, *BMC Public Health*, s. 1-12.
- Björck, A., 2014, Samverkan. I: Heimer, G., Björck, A. och Kunosson, C. (red.), *Våldsutsatta kvinnor : samhällets ansvar*, Studentlitteratur, Lund, s. 117–125.
- Blennberger, E., 2005, *Etik i socialpolitik och socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.
- Blennberger, E., 2013, *Bemötandets etik*, Studentlitteratur, Lund.
- Bülow, P., Persson Thunqvist, D. & Sandén, P., 2012, Delaktighet i och genom samtal inom vård, omsorg och socialt arbete. I: Bülow, P., Persson Thunqvist, D. och Sandén, P., *Delaktighetens praktik : Det professionella samtalets villkor och möjligheter*, Gleerups Utbildning, Malmö, s. 7–16.
- Cederlund, C. & Berglund, S-A., 2014, *Socialpedagogik : pedagogiskt socialt arbete*, Författarna och Liber, Stockholm.
- Corta, L. & Clineb, T., 2017, Exploring the impact of domestic abuse on the mother role: how can educational psychologists contribute to this area?, *Educational psychology in practice*, s. 167-179.
- Damra, J., Abujilban, A., Rock, M., Tawalbeh, I., Thaer, G. & Ghaith, S., 2015, Pregnant Women's Experiences of Intimate Partner Violence and Seeking Help from Health Care Professionals : A Jordanian Qualitative Study, *Springer Science + Business Media New York*, s. 807-816.
- Eide, T. & Eide, H., 2006, *Kommunikation i praktiken : relationer, samspel och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*, Liber, Stockholm.
- Ekström, V., 2018, Socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor. I: Sinisalo, E. och Moser Hällén, L. (red.), *Våld i nära relationer : Socialt arbete i forskning, teori och praktik*, Liber, Stockholm, s. 99–158.

- Enander, V., 2014, Socialtjänstens ansvar. I: Heimer, G., Björck, A. och Kunosson, C. (red.), *Våldsutsatta kvinnor : samhällets ansvar*, Studentlitteratur, Lund, s. 153–180.
- Evans, M. & Feder, G., 2014, Help-seeking amongst women survivors of domestic violence : a qualitative study of pathways towards formal and informal support, *Health Expectations*, s. 62-73.
- Forsberg, C. & Wengström, Y., 2013, *Att göra systematiska litteraturstudier : Värderingar, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, 3 upp., Natur & Kultur, Stockholm.
- Fossum, B., 2007, Modeller och teorier för kommunikation och bemötande. I: Fossum, B. (red.), *Kommunikation : samtal och bemötande i vården*, Studentlitteratur, Lund, s. 23–38.
- Friberg, F., 2012, *Dags för uppsats : Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, Studentlitteratur, Lund.
- Giddens, A. & Sutton, P., 2014, *Sociologi*, Studentlitteratur, Lund.
- Grip, K. & Broberg, A., 2013, *Utvärdering av stödinsatser för mammor som utsatts för våld i en nära relation av en manlig partner*, Författarna och Psykologiska institutionen.
Tillgänglig: https://agecap.gu.se/digitalAssets/1446/1446074_rapport_2013.pdf Hämtad: 16.1.2019.
- Grände, J., Lundberg, L. & Eriksson, M., 2009, *I arbete med våldsutsatta kvinnor*, Gothia Förlag, Stockholm.
- Heiskanen, M. & Ruuskanen, E., 2010, *Tuhansien iskujen maa : Miesten kokema väkivalta Suomessa*, Euroopan Kriminaalipoliitiikan Instituutti (HEUNI), Helsinki.
Tillgänglig: https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KHnLcUwR/Full_report_66.pdf?fbclid=IwAR21S2XXkk14UbIRvXAizpRG34n4daEPOtysfKsJH5N-PzPCfj5_zPDrTwQ Hämtad: 27.4.2019.
- Hultmann, O., Möller, J., Ormhaug, S. & Broberg, A., 2013, Asking routinely about intimate partner violence in a child and adolescent psychiatric clinic : A qualitative study, *Springer Science + Business Media New York*, s. 67-78.
- Husso, M., Virkki, T., Notko, M., Holma, J., Laitila, A. & Mäntysaari, M., 2012, Making sense of domestic violence intervention in professional health care, *Health and Social Care in the Community*, s. 347–355.
- Hydén, M., Överlien, C., Ericson, C., Wiman, M. & Eskel Grönberg, M., 2016, *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*, Forte, Stockholm. Tillgänglig: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1056817/FULLTEXT05.pdf> Hämtad: 23.4.2019.

- Institutet för hälsa och välfärd, 2016, *Förebyggande av våld i nära relationer och inom familjen*. Tillgänglig: <https://thl.fi/sv/web/barn-unga-och-familjer/stodmaterial/forebyggande-av-vald-i-nara-relationer-och-inom-familjen> Hämtad: 8.2.2019.
- Jacobsen, D., 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring : Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund.
- Jakobsson, A., Borgstede von C., Krantz, G., Spak, F. & Hensing, G., 2012, Possibilities and Hindrances for Prevention of Intimate Partner Violence : Perceptions Among Professionals and Decision Makers in a Swedish Medium-Sized Town, *The Author(s)*, s. 337–343.
- Keeling, J. & Fisher, C., 2015, Health Professionals' Responses to Women's Disclosure of Domestic Violence, *Journal of Interpersonal Violence*, vol.30(13), s. 2363-2378.
- Kekkonen, M., Montonen, M. & Viitala, R., 2011, *Familjecenter i Norden : en resurs för barn och familjer*. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:701655/FULLTEXT01.pdf> Hämtad: 31.10.2018.
- Kjellström, S., 2012, Delaktighetens etik och ansvar för delaktighet. I: Bülow, P., Persson Thunqvist, D. och Sandén, P., *Delaktighetens praktik : Det professionella samtalets villkor och möjligheter*, Gleerups Utbildning, Malmö, s. 31–40.
- Klang Söderkvist, B., 2007, Information : undervisning : lärande. I: Fossum, B. (red.), *Kommunikation : samtal och bemötande i vården*, Studentlitteratur, Lund, s. 41–57.
- Koistinen, I. & Holma, J., 2015. Finnish Health Care Professionals' Views of Patients Who Experience Family Violence, *The Author (s)*, s. 1-10.
- Macy, R., Giattina, M., Montijo, N. & Ermentrout, D., 2010, Domestic Violence and Sexual Assault Agency Directors' Perspectives on Services That Help Survivors, *The Author(s)*, s. 1138–1161.
- Madsen, B., 2006, *Socialpedagogik : Integration och inklusion i det moderna samhället*, Studentlitteratur, Lund.
- McCarthy, M., Hunt, S. & Milne-Skillman, K., 2015, 'I Know it was Every Week, but I Can't be Sure if it was Every Day : Domestic Violence and Women with Learning Disabilities, *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, s. 269–282.
- Meeuwisse, A. & Swärd, H., 2013, *Perspektiv på sociala problem*, 2 uppl., Natur & Kultur, Stockholm.

- Melchiorre, R. & Vis, J-A., 2012, Engagement strategies and change : an intentional practice response for the child welfare worker in cases of domestic violence, *Child and Family Social Work*, s. 487-495.
- Moula, A., 2009, *Empowermentorienterat socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.
- Nordborg, G., 2014, Mäns våld mot kvinnor. I: Heimer, G., Björck, A. och Kunosson, C. (red.), *Våldsutsatta kvinnor : samhällets ansvar*, Studentlitteratur, Lund, s. 43–72.
- Näse, B., 2010, *FöräldraPARK : underlag för dialoger då parrelationen utökas med barn*.
- Power, C., Bahnisch, L. & McCarthy, D., 2011, Social Work in the Emergency Department : Implementation of a Domestic and Family Screening Program, *Australian Social Work*, s. 537-554.
- Prosman, G-J., Lo Fo Wong, S. & Lagro-Janssen, A., 2013, Why abused women do not seek professional help : a qualitative study, *Scandinavian Journals of Caring Sciences*, s. 11-13.
- Raseborg stad, 2018, *Familjecentret i Raseborg*. Tillgänglig: https://www.raseborg.fi/wp-content/uploads/2018/11/Familjecentret_broschyren_ny.pdf Hämtad: 31.10.2018.
- Sinisalo, E. & Moser Hällen, L., 2018a, Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i teorin. I: Sinisalo, E. och Moser Hällen, L. (red.), *Våld i nära relationer : Socialt arbete i forskning, teori och praktik*, Liber, Stockholm, s. 13–64.
- Sinisalo, E. & Moser Hällen, L., 2018b, Att fråga om våld inom socialtjänsten. I: Sinisalo, E. och Moser Hällen, L. (red.), *Våld i nära relationer : Socialt arbete i forskning, teori och praktik*, Liber, Stockholm, s. 73–88.
- Socialvårdslag 30.12.2014/1301, *Finlands författningssamling*. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=socialv%C3%A5rdslag> Hämtad: 16.1.2019.
- Social- och hälsovårdsministeriet, 2008, *Rekommendationer om förebyggande av våld i nära relationer och inom familjer : Identifiera, trygga och agera : Till social- och hälsovården för ledning och tillsyn av den och regionala verksamheten*, Finlands kommunförbund, Helsingfors. Tillgänglig: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71565/Julk200810.pdf?sequence=1> Hämtad: 24.4.2019.
- Social- och hälsovårdsministeriet, u.å., *Våld i nära relationer och inom familjen*. Tillgänglig: <https://stm.fi/sv/forebyggande-av-vald-i-nara-relationer> Hämtad: 16.1.2019.

- Statistikcentralen, 2016, *Nästan 70 procent av offren för familjevåld och våld i nära relationer var kvinnor*. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/rpk/2015/15/rpk_2015_15_2016-05-30_tie_001_sv.html Hämtad: 16.1.2019.
- Statistikcentralen, 2017, *Av familjevåld och våld i nära relationer skedde 40,6 procent mellan gifta par och sambor*. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/rpk/2016/15/rpk_2016_15_2017-05-31_tie_001_sv.html Hämtad: 16.1.2019.
- Statistikcentralen, 2018, *Andelen fall av familjevåld och våld i nära relationer minskar mellan gifta par och sambor*. Tillgänglig: https://www.stat.fi/til/rpk/2017/15/rpk_2017_15_2018-05-31_tie_001_sv.html Hämtad: 16.1.2019.
- Storø, J., 2013, *Practical social pedagogy : Theories, Values and tools for working with children and young people*, Policy Press, UK.
- TENK, Forskningsetiska delegationen, 2012, *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. Tillgänglig: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Hämtad: 22.11.2018.
- Tjersland, O., Engen, G. & Jansen, U., 2010, *Allianser : värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund.
- Väestöliitto, u.å., *Mies väkivallan kokijana*. Tillgänglig: https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/vakivallan-uhrit/mies-vakivallan-kokijana/ Hämtad: 27.4.2019.
- WHO, 2017, *Violence against women*. Tillgänglig: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> Hämtad: 16.1.2019.
- Åberg, H., 2014, *Arbeta med våld : vägledning till psykologisk våldsbehandling*, Studentlitteratur, Lund.

BILAGOR

Bilaga 1 Inkluderade artiklar i litteraturstudien

Databas	Sökord	Träffar	Antal använda artiklar
Sage Journals Online	Domestic violence OR family violence OR intimate partner violence AND professional AND identify	5736	1
Sage Journals Online	Domestic violence AND professional help	8290	1
Academic Search Elite (EBSCO)	Domestic violence OR family violence OR intimate partner violence AND professional help AND relationships	5	1
Academic Search Elite (EBSCO)	Domestic violence OR family violence OR ipv OR domestic abuse OR partner abuse AND participation OR engagement OR involvement OR inclusion AND professional	29	1

Academic Search Elite (EBSCO)	Domestic violence AND professional help	8	1
Academic Search Elite (EBSCO)	Domestic violence OR family violence OR intimate partner violence AND relationship AND professional	114	1
Academic Search Elite (EBSCO)	Domestic violence AND social work	313	1
Academic Search Elite (EBSCO)	Abused women AND professional help	6	1
Academic Search Elite (EBSCO)	Family violence OR domestic violence OR intimate partner violence AND professional AND methods	160	1

Bilaga 2 Presentation av valda artiklar i studien

Nr. Författare	År	Titel	Syfte	Metod	Resultat
1. Keeling, J. & Fisher, C.	2015	Health Professionals' Responses to Women's Disclosure of Domestic Violence	Få förståelse i kvinnors erfarenhet av att berätta om våld i nära relationer för professionella inom hälsovården.	Kvalitativ studie med narrativa intervjuer med 15 kvinnor utsatta för våld i nära relationer.	Resultatet behandlar både negativa och positiva erfarenheter av att berätta om våld. Det positiva innefattar bl.a. den våldsutsattas beskrivning av ett lämpligt bemötande.
2. Macy, R., Giattina, M., Montijo N. & Ermentrout, D.	2010	Domestic Violence and Sexual Assault Agency Directors' Perspectives on Services That Help Survivors	Att få kunskap om tjänster som förbättrar våldsutsattas livssituationer.	Kvalitativ studie innehållande intervjuer med verkställande handledare inom byråer för våld i nära relationer och sexuella övergrepp.	Resultatet lyfter fram sex kärntjänster som de professionella upplever vara viktigast för våldsutsatta, såsom rådgivning, stödgrupper och skyddsboende.
3. Prosman, G-J., Lo Fo Wong, S. & Lagro- Janssen, A.	2013	Why abused women do not seek professional help: a qualitative study	Få en inblick i hur processen för våldsutsatta kvinnor är för att söka hjälp hos familjeläkare.	14 våldsutsatta kvinnor intervjuas med semistrukturerade intervjuer i den kvalitativa studien.	Informellt stöd, såsom vänner och familj kan leda till professionellt stöd. Det professionella stödet bör t.ex. innefatta praktiskt stöd, psykologisk hjälp och tydligt intresse för kvinnornas problem gällande våld i nära relationer.

<p>4. Melchiorre, R. & Vis, J-A.</p>	<p>2012</p>	<p>Engagement strategies and change: an international practice response for the child welfare worker in cases of domestic violence</p>	<p>Fokusera på vikten av att engagera våldsutsatta mödrar i diskussionen om upplevda svårigheter och hinder gällande en förändring av deras livssituation.</p>	<p>Studien utgörs av en praktiskt baserad forskning inom ramen för den undersökta modellen.</p>	<p>Det framkommer att goda professionella relationer präglas av aktivt lyssnande, samarbete samt stödjande av våldsutsatta mödrar i deras förändringsprocess och inte minst att sätta deras barn i säkerhet.</p>
<p>5. McCarthy, M., Hunt, S. & Milne-Skillman, K.</p>	<p>2015</p>	<p>'I Know it was Every Week, but I Can't be Sure if it was Every Day: Domestic Violence and Women with Learning Disabilities</p>	<p>Studien tar reda på kvinnors erfarenheter av våld i nära relationer, hur det påverkar dem och eventuella barn, copingstrategier och hur kvinnorna kan söka hjälp i sin situation.</p>	<p>En kvalitativ studie med djupgående semistrukturerade intervjuer av 15 kvinnor utsatta för våld i nära relationer.</p>	<p>Resultatet är indelat i sex huvudkategorier och en av dessa är de våldsutsattas hjälpsökande. Viktiga aspekter då den våldsutsatta söker hjälp är att den professionella stöder, har kunskap om kännetecknen på våld samt tillgängliga tjänster.</p>
<p>6. Beynon, C., Gutamanis, I., Tutty, L., Wathen, N. & MacMillan, H.</p>	<p>2012</p>	<p>Why physicians and nurses ask (or don't) about partner violence: a qualitative analysis</p>	<p>Syftet med studien är bland annat att utforska sjuksköterskor och läkares erfarenheter av att fråga om våld i nära relationer.</p>	<p>En enkät med öppna och slutna frågor som utformades till sjuksköterskor och läkare via e-post.</p>	<p>Det framkommer skillnader mellan läkare och sjuksköterskor då det gäller hinder och möjligheter att fråga om våld i nära relationer. Dock är det viktigt att i båda yrken diskutera våld i en stödjande och trygg omgivning samt att få mer utbildning kring ämnet.</p>

<p>7. Power, C., Bahnisch, L. & McCar- thy, D.</p>	<p>2011</p>	<p>Social Work in the Emergency Department - Implementation of a Domestic and Family Violence Screening Program</p>	<p>Utvärdera effekten av ett program för rutinmässigt frågande för professionella i deras arbete med personer utsatta för familjevåld.</p>	<p>Materialet samlas in dels genom socialarbetarens dokumentation gällande programmet för rutinmässigt frågande, dels genom att undersöka akutavdelningens personals åsikter gällande programmet.</p>	<p>Rutinmässigt frågande anses vara en lämplig metod för professionella inom akutvården och det framkommer även att rutinmässigt frågade ökar identifieringen av våld i nära relationer.</p>
<p>8. Damra, J., Abujilban, A., Rock, M., Tawalbeh, I., Thaer, G. & Ghaith, S.</p>	<p>2015</p>	<p>Pregnant Women's Experiences of Intimate Partner Violence and Seeking Help from Health Care Professionals: A Jordanian Qualitative Study</p>	<p>Utforska gravida kvinnors erfarenhet av att tala om sin erfarenhet av familjevåld. Syftet handlar även om att belysa deras upplevelse när de sökt hjälp hos hälso- och sjukvårdspersonal i Jordanien.</p>	<p>Semistrukturerade intervjuer på 25 gravida kvinnor, utsatta för våld i nära relationer.</p>	<p>Det framkommer en mängd olika faktorer gällande utvecklings- möjligheter av professionellt stöd för våldsutsatta kvinnor. Relationsbyggande och vikten av rutinmässigt frågande lyfts fram.</p>
<p>9. Evans, M. & Feder G.</p>	<p>2014</p>	<p>Help-seeking amongst women survivors of domestic violence: a qualitative study of pathways towards formal and informal support</p>	<p>Utforska hur kvinnor tagit hjälp av professionella, vad som underlättar att söka hjälp för våld i nära relationer och hur det professionella arbetet har varit.</p>	<p>Kvalitativ studie med intervjuer med kvinnors som överlevt våld i nära relationer.</p>	<p>I resultatet identifieras fem teman däribland faktorer som motiverar kvinnan till att söka hjälp, hinder för att berätta om våldet, vidare hänvisning till andra tjänster och professionellas respons till våldet.</p>

Bilaga 3 Analys av materialet

Rubrik	Tema	Kategori	Kod
1. Health Professionals' Responses to Women's Disclosure of Domestic Violence	Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor	Våldets innebörd och dess dynamik Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt Kunskap om tillgängliga tjänster Professionellt bemötande av den våldsutsatta Att bygga upp en relation med den våldsutsatta Professionella attityder vid bemötandet av den våldsutsatta Skapa en trygg miljö vid bemötandet av den våldsutsatta Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel	Förstå våldets dynamik Fråga om våld Medveten om tillgängliga tjänster Gott och hjälpfyllt bemötande Icke-dömande Omtänksam Sensitivitet Jämlikhet Medveten om maktposition Våld är oacceptabelt Trygg omgivning Sekretess Säkerhet Säkerhetsplan Praktisk hjälp
2. Domestic Violence and Sexual Assault Agency Directors' Perspectives on Services That Help Survivors	Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor	Professionellt bemötande av den våldsutsatta Brukarcentrerat arbete med den våldsutsatta Professionella attityder vid bemötandet av den våldsutsatta	Gott och hjälpfyllt bemötande Individanpassat stöd Behandla våldsutsatta som vuxna Uppmuntra brukaren Oro för brukaren Medveten om våldets innebörd Följa upp mående

		Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation	Empowermentcentererat tillvägagångssätt Säkerhet Tillgängliga tjänster
3. Why abused women do not seek professional help: a qualitative study	Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor	Våldets innebörd och dess dynamik Kännetecken och identifiering av våld i nära relationer Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt Professionellt bemötande av den våldsutsatta Brukarcenterat arbete med den våldsutsatta Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel Verktyg för den professionella vid förändringsprocessen med den våldsutsatta	Inte redo att lämna förhållandet Se kännetecken på våld Goda kommunikationsfärdigheter Icke-dömande Aktivt lyssna Empatiskt förhållningssätt Visa oro Brukarcenterat arbete Individanpassat stöd Informellt och formellt stöd Definiera problem Medveten om våldets innebörd Empowermentcentererat tillvägagångssätt Socialt nätverk Uppmärksamma informellt stöd Säkerhet Barns säkerhet Säkerhetsplan Praktisk hjälp
4. Engagement strategies and change: an international	Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer	Våldets innebörd och dess dynamik	Inte redo att lämna förhållandet Förstå brukarens perspektiv Fråga om våld Gott och hjälpfyllt bemötande

<p>practice response for the child welfare worker in cases of domestic violence</p>	<p>Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor</p> <p>Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor</p>	<p>Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt</p> <p>Professionellt bemötande av den våldsutsatta</p> <p>Att bygga upp en relation med den våldsutsatta</p> <p>Brukarcentrerat arbete med den våldsutsatta</p> <p>Professionella attityder vid bemötandet av den våldsutsatta</p> <p>Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation</p> <p>Skapa en trygg miljö vid bemötandet av den våldsutsatta</p> <p>Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel</p> <p>Verktyg för den professionella vid förändringsprocessen med den våldsutsatta</p>	<p>Aktivt lyssna</p> <p>Bekräfta</p> <p>Sensitivitet</p> <p>Stödjande</p> <p>God relation</p> <p>Samarbetsvänlig relation</p> <p>Förtroende</p> <p>Stöd i förändringsprocessen</p> <p>Brukarcentrerat arbete</p> <p>Individanpassat stöd</p> <p>Inte tvinga på sin åsikt</p> <p>Inte skylla på offret</p> <p>Informera om tjänster</p> <p>Diskutera dilemman</p> <p>Samarbete</p> <p>Självmedvetenhet</p> <p>Trygg omgivning</p> <p>Målsättningar</p> <p>Delaktighet</p> <p>Säkerhet</p>
<p>5. ‘I Know it was Every Week, but I Can’t be Sure if it was Every Day: Domestic</p>	<p>Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer</p>	<p>Våldets innebörd och dess dynamik</p> <p>Kännetecknen och identifiering av våld i nära relationer</p>	<p>Olika typer av våld</p> <p>Se kännetecknen på våld</p> <p>Röda flaggor</p> <p>Fysiska hälsoproblem</p> <p>Fråga om våld</p>

<p>Violence and Women with Learning Disabilities</p>	<p>Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor</p>	<p>Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt</p> <p>Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation</p> <p>Verktyg för den professionella vid förändringsprocessen med den våldsutsatta</p>	<p>Informera om tjänster</p> <p>Undvika våldsamma relationer</p> <p>Brukarens kunskap om våld</p> <p>Rutinmässigt frågande</p> <p>Empowermentcentrerat tillvägagångssätt</p> <p>Uppmärksamma informellt stöd</p> <p>Socialt nätverk</p>
<p>6. Why physicians and nurses ask (or don't) about partner violence: a qualitative analysis</p>	<p>Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer</p> <p>Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor</p> <p>Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor</p>	<p>Våldets innebörd och dess dynamik</p> <p>Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt</p> <p>Professionellt bemötande av den våldsutsatta</p> <p>Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation</p> <p>Skapa en trygg miljö vid bemötandet av den våldsutsatta</p> <p>Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel</p> <p>Verktyg för den professionella vid förändringsprocessen med den våldsutsatta</p>	<p>Förstå våldets dynamik</p> <p>Ta ämnet på tals</p> <p>Brukare föredrar direkta frågor</p> <p>Ta sig tid</p> <p>Aktivt lyssna</p> <p>Ärlig och öppen</p> <p>Informera om tjänster</p> <p>Brukarens kunskap om våld</p> <p>Trygg omgivning</p> <p>Fråga om våld ensam</p> <p>Rutinmässigt frågande</p> <p>Säkerhet</p> <p>Barns säkerhet</p>

<p>7.</p> <p>Social Work in the Emergency Department - Implementation of a Domestic and Family Violence Screening Program</p>	<p>Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer</p> <p>Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor</p> <p>Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor</p>	<p>Kunskap om tillgängliga tjänster</p> <p>Professionellt bemötande av den våldsutsatta</p> <p>Skapa en trygg miljö vid bemötandet av den våldsutsatta</p> <p>Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel</p> <p>Verktyg för den professionella vid förändringsprocessen med den våldsutsatta</p>	<p>Medveten om tillgängliga tjänster</p> <p>Bekräfta</p> <p>Sensitivitet</p> <p>Förtroende</p> <p>Känslighet</p> <p>Stödjande</p> <p>Trygg omgivning</p> <p>Avskildhet</p> <p>Fråga om våld ensam</p> <p>Sekretess</p> <p>Inte skynda på konversationen</p> <p>Rutinmässigt frågande</p> <p>Fysisk och psykisk hälsa</p> <p>Säkerhet</p> <p>Praktisk hjälp</p> <p>Tillgängliga tjänster</p>
<p>8.</p> <p>Pregnant Women's Experiences of Intimate Partner Violence and Seeking Help from Health Care Professionals: A Jordanian Qualitative Study</p>	<p>Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer</p> <p>Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor</p> <p>Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor</p>	<p>Kännetecken och identifiering av våld i nära relationer</p> <p>Fråga den våldsutsatta om våld i nära relationer på ett professionellt sätt</p> <p>Professionellt bemötande av den våldsutsatta</p> <p>Att bygga upp en relation med den våldsutsatta</p>	<p>Se kännetecken på våld</p> <p>Direkta frågor</p> <p>Brukare föredrar direkta frågor</p> <p>Icke-dömande</p> <p>Sensitivitet</p> <p>Stödjande</p> <p>Tillbringa tid med brukaren</p> <p>Informera om tjänster</p> <p>Fråga om våld ensam</p> <p>Tid, sekretess och avskildhet</p> <p>Rutinmässigt frågande</p>

		<p>Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation</p> <p>Skapa en trygg miljö vid bemötandet av den våldsutsatta</p> <p>Verktyg för den professionella vid förändringsprocessen med den våldsutsatta</p>	<p>Professionellt ansvar</p>
<p>9.</p> <p>Help-seeking amongst women survivors of domestic violence: a qualitative study of pathways towards formal and informal support</p>	<p>Innebörden av professionellas kompetens om våld i nära relationer</p> <p>Betydelsefulla förhållningssätt vid bemötandet av våldsutsatta kvinnor</p> <p>Professionella stödinsatser i arbetet med våldsutsatta kvinnor</p>	<p>Kännetecken och identifiering av våld i nära relationer</p> <p>Professionellt bemötande av den våldsutsatta</p> <p>Att bygga upp en relation med den våldsutsatta</p> <p>Brukarcentrerat arbete med den våldsutsatta</p> <p>Medvetandegöra den våldsutsatta om tillgängliga tjänster och sin livssituation</p> <p>Stöda den våldsutsatta genom konkreta hjälpmedel</p>	<p>Fysiska och psykiska hälsoproblem</p> <p>Gott och hjälpsamt bemötande</p> <p>Icke-dömande</p> <p>Bekräfta</p> <p>Empatiskt förhållningssätt</p> <p>Sensitivitet</p> <p>Känslomässigt stöd</p> <p>Tillit</p> <p>Kontinuitet</p> <p>Individanpassat stöd</p> <p>Tillgängliga tjänster</p> <p>Praktisk hjälp</p>